

*image
not
available*

Biogr. 943 $\frac{y}{z}$.

Ran
(Feissedre).

L O F R E D E

E N

L I J K Z A N G

O P

S. F. J. R A U.

L O F R E D E

E N

L I J K Z A N G

O P

SEBALD FULCO JOHANNES RAU,

UITGESPROKEN IN DE OPENBARE VERGA-
DERING VAN DE MAATSCHAPPIJ DER
NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE
TE LEYDEN, OP DEN TWAALFDEN
VAN SPROKKELMAAND 1808,

DE EERSTE DOOR

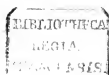
J. TEISSEDRE L'ANGE,

DE LAATSTE DOOR

W. BILDERDT K.

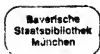

TE HAARLEM BIJ
JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN,
MDCCCVIII.

Illustris fuit ille margarita,
Pura luce nitens, colore puro,
Quam . . . . .
Conchae restituit Deus parenti.

JONES naar het Arabisch
van SHABL 4 DOULAH.

A A N

DEN HOOG-EERW. HOOG-GEL. HEERE,

S E B A L D R A U,

RIDDER VAN DE KONINKLIJKE ORDE DER
UNIE, DOCTOR DER GODGELEERDHEID,
HOOGLEERAAR DER OOSTERSCHE TA-
LEN EN OUDHEDEN, MITSGADERS
DER ZINNEBEELD- EN UITLEG-
KUNDIGE GODGELEERDHEID AAN
UTRECHTS HOOGHE SCHOOL;
LID VAN HET ZEEUWSCH
GENOOTSCHAP, ENZ.

DEN EERBIEDWAARDIGEN VADER

V A N

D E N B E S T E N Z O O N,

W O R D E N D E Z E

LOFREDE EN LIJKZANG,

ALS

ALS EEN BEWIJS
VAN DE
DIEPSTE HOOGACHTING,
OPGEDRAGEN
DOOR DE
SCHRYVERS.

LOF.

L O F R E D E

o p

S. F. J. R A U.

M I J N E H E E R E N ,

Met de hevigste ontroering treed ik voor U op. In dit uur, van deze plaats moest (i) tot U gesproken hebben de man, wiens vroegen dood Gij steeds beschreit, wiens edele beeldtenis U nog voor oogen zweeft, wiens liefelijke stem U nog in de ooren klinkt, wiens nagedachtenis U dierbaar en heilig is, en die altijd blijft het voorwerp uwer bewondering, uwer hoogachting,

A

ting,

ting, uwer liefde, SEBALD FULCO JOHANNES RAU.

Is deze bijzonderheid geschikt om het smartelijk gevoel van het gemis diens mans, door zoo vele en zoo teedere banden aan U, aan mij verknocht, bij ons allen op het aandoenlijkst te verlevendigen; hoe zeer verstrekt zij tevens, om mij bij den aanvang mijner rede te ontmoedigen. Doch dit regelmatig hefel kon mij niet terughouden van de volvoering eens ontwerps, onder de eerste opwellingen der smarte door het hart gevormd, aan hetzelfde steeds dierbaarder geworden en meer en meer een krachtig middel bevonden ter leniging der droefheid, ter nederbuiging des gemoeds onder Gods hoog bestel, ter veredeling van den geest, ter reiniging des harten.

Indien het grievend gevoel van ons gemis voor eenige verzachting vatbaar zijn kan, moet dezelve voorzeker geboren worden door de vertegenwoordiging van Hem, dien onze verbeelding dagelijks te rugge roept, en dien zij op dit plegtig oogenblik in ons midden aanwezig doet zijn.

Is de tooverkracht der schilderkunst, die door de wonderbare zaamenmenging haren verwen het doode pangel in een levend beeld herschept, door de zoetste begoocheling der zinnen in staat ons

ons zoo verre te vervoeren, dat wij het voorwerp onzer opgetogene beschouwing weemoedig toelagchen en ons met hetzelfde onderhouden; de redekunst heeft ook haar licht, hare schaduwen, haar penfeel, hare tafereelen, hare veelvermogene kracht. Gelijk de roem der eerste in de getrouwe nabootsing der schoone natuur bestaat, zoo is het de edelste taak der laatste *de grootheid der deugd te vertoonen, daar de deugd niet anders is dan de volmaakte en aller-
verhevenste natuur.* (2)

Is deze taak, gelijk al wat schoon genoemd mag worden, moeilijk, (3) zij is tevens grootsch en nuttig.

Terwijl ik dus, aan den eenen kant, al het gewigt beseffte van de volvoering eens ontwerps, dat in deszelfs volkomene uitgebreidheid mijne krachten te boven gaat, gevoel ik mij, aan den anderen kant, door de verhevenheid van hetzelfde zoodanig aangevuurd, dat mijne geheele ziel, van het oogenblik af, waarin zij het met aandrift vormde, daarmede is vervuld geweest. En in der daad wat is edeler, wat grootscher poging, dan de voortreffelijkheid van den menschelijken geest, den adel des gemoeds, de achtbaarheid der deugd en de eerwaardige beminnelijkheid der godsvrucht, in de bevalligste beeldenis vereenigd, met waarheid en kracht

zoo voor te stellen, dat zij de edelste gevoelens opwekke, de vruchtbaarste aandoeningen gaande make, en door de aantrekkelijkheid van haar voorbeeld den loffelijksten naijver doe ontbranden? (4)

Met dit gevoel doordrongen, strevende naar zulk een doel, vleije ik mij, dat Gij allen, zeer geëerde Toehoorders, met welgevallen den leerling zult aanhooren, terwijl hij den lof zijns Meesters poogt te vermelden; dat uwe harten zullen instemmen met den weemoedigen toon van den vriend, die zijnen Vriend betreurt; en dat Gij inzonderheid, geleerde Medeleden dezer Maatschappij, met toegeeflijkheid op de volvoering mijner moeilijke taak zult nederzien. Konde ik daarin zoo slagen, dat mijne proeve, uwer aandacht niet geheel onwaardig bevonden, strekken mogt ter opwekking van de bewondering, de hoogachting en de liefde, welke het voortreffelijk Medelid, dat wij beweenen, zoo zeer verdient, ik zou dit uur het roemrijkste van mijn leven achten, en uwe goedheid danken, die mij deze schoone gelegenheid ter uitstorting van mijn hart in uwen achtbaren kring, op eene aanmoedigende wijze, wel hebt willen vergunnen.

Even gelijk eene schoone beeldtenis door geen ijdel toot van loof- en snijwerk kan versierd worden, zoo moet ook mijne rede haren

waren luister ontleenen van haar onderwerp. Het heeft zijne eigene inwendige waarde, geheel onafhankelijk van uitwendigen lof. Hoe eenvoudiger dus ik RAU voor U affchetse, des te meer waarheid en natuur zal er in mijn tafeel zijn.

Vestigen wij dus eerst het oog op zijne geleerde loopbaan, beschouwen wij hem vervolgens als gewijden Redenaar, en herinneren wij ons eindelijk die edelaardige en beminnelijke hoedanigheden, welke hem onze achting en liefde voor altijd moeten verzekeren. Hij zij dus eerst, gelijk hij was, een voorwerp uwer opgetogene bewondering, daarna van uwe teederste gevoelens. Kan hij, uit het eerste oogpunt beschouwd, slechts voor sommigen ter navolging verstrekken, als mensch komt hij ons allen nader; en, terwijl zijn voorbeeld onvergectelijk blijft voor elk, die het voorregt had hem van nabij te kennen, moet hetzelfde door den zachten glans zijner aanminnige deugd en blanke godsvrucht alomme zijnen weldadigen invloed verspreiden.

Hangt het groeijen en bloeijen eener kostelijke plant grootdeels af en van den goeden grond, waarop zij geteeld, en van de wijze hand, waardoor zij gekweekt wordt; Hij, die eenmaal

zulk een rijzige, fraaije en vruchtbare boom moest worden, genoot als teedere spruit dit dubbel voorregt.

Geboren uit een geslacht, door voorouderlijken roem van geleerdheid, dengd en godsvrucht, in Duitschland zoo wél als in Nederland sedert lange bekend; (5) vertoonde de jonge RAU van zijne eerste kindsheid af eenen aanleg van verstand en hart; zijnen naam volkomen waardig. Zeer zelden in der daad zag men zoo vele en zoo uitmuntende begaafdheden van den geest; in de gelukkigste vereeniging, zich zoo vroeg, zoo snel en zoo voorspoedig ontwikkelen; terwijl een blij uitslek zijn bewerktuigd lichaam der edele ziele volvaardig ten dienste stond en hare voortreffelijkheid weldra vertoonde.

Volkomene en bijzonder scherpe zintuigen bragten aan het vatbaar begrip veelvuldige; zuivere en schoone denkbeelden over; die, door een vlug verstand en een juist oordeel bewerkt; en door een gelukkig en getrouw geheugen bewaard, den veelomvattenden geest eenen rijkdom van gedachten verschaften, die in den verderen leeftijd een onuitputbare schat werd.

Och onder alle deze uitmuntende gaven van den milden Schepper blonk weldra heerlijk uit een bewonderenswaardige verbeeldingskracht,

zoo

zoo snel in bevatting, zoo sterk in voorstelling, zoo rijk in vinding, zoo stout in vlugt, zoo onbegrensd in vermogen; dat, gelijk zij haren verhevenen invloed over alle de werkzaamheden van den edelen geest verspreide, waarvan zij het luisterrijkst sieraad was, zoo ook alle de vruchten van denzelven daarvan het onderscheidend kenmerk dragen.

Van daar dat hij in het aanleeren van levende en doode, zoo Westersche als Oostersche, talen zulke verraschende en zeldzame voordeelingen maakte; en dat met eene gemakkelijkheid, met eene vaardigheid en algemeenheid, welke zijne kinderlijke jaren verre te boven ging. (6)

Door zijnen geleerden en wijzen Vader reeds voor zijn negende jaar den eenigen weg tot alle bondige kennis opgeleid, doorliep hij met eenen vluggen voet dit eerste oefenperk; blijmoedig raapte hij de keurigste bloemen, waar anderen slechts doornen vinden; reeds aan eenen geregelden voortgang gewoon, daar anderen zijdelings afwijken; door geduld en volharding, niet minder dan door leerzaamheid en zedigheid, de lust zijner meesters en de lieveling zijner metgezellen.

Terwijl hij dus, als een echte kweekeling van Minerva, naar den alouden en waren leertrant,

al hooger en hooger werd opgevoerd, en met de kinderlijke hand de boeken der Ouden naarstiglijk doorbladerde, werd hij tevens voor de menschelijke zamenleving gevormd, en had reeds, door de beoefening der Fransche en Hoogduit- sche taal, tot den omgang met beschaafde lie- den, zoo wel vreemdelingen als inboorlingen, zulk eene geschiktheid verkregen, dat hij het ouderlijk vermaak op reis naar Duitschland en Brabant daardoor grootelijks vermeerderde, de aandacht van een ieder tot zich trok, en het middel ter verkrijging van vele nutte kundighe- den, tot het doen van belangrijke waarnemingen, en vooral tot vroege menschkennis gerceed had in de gemakkelijkheid en bevalligheid, waarmede hij zich wist te uiten, terwijl de aanminnigheid zijner jeugd deze vroege begaafdheid niet wei- nig versierde. (7)

De buigzaamheid zijner spraaktuigen bleek naderhand nog meer, toen zij zich zoo wel aan den moeilijken tongval der Britten, als, in eenen meer gevorderden leeftijd, aan de zacht ineensmeltende klanken der Italianen, even zeer gewende. Trouwens deze zoo algemeene be- spraaktheid was geenszins het ijdel geklap eener ter loops verkregene hebbelijkheid, welke even snel vervloeit, als zij is aangewaaid, maar eene bijzondere gaaf, door vlijtige oefening met

met wijsheid aangelegd tot dubbelen woeker. Zeer spoedig vatte de jeugdige letterheld het geheel verband eener taal, doorzag wijsgeerig hare betrekkingen, strekking en verwantschap. Weldra had hij zoo wel hare bijzondere eigenschappen en schoonheden bemerkt, als hij haar ganschelijk had overgezien. Hierdoor verkreeg hij vroeg eene gemakkelijkerheid, die anders slechts aan het einde eener langdurige oefening bereikt wordt, en bezat zoo wel de Westersche als Oostersche taalkennis in eene hooge volkomenheid op eenen leeftijd, waarin anderen nauwelijks beginnen zich te onderscheiden, terwijl hij tevens verschillende levende talen als een inboorling sprak. (8)

Dus was hem de toegang tot alle de schatten der oudheid geopend. Zijn waardige Leeraar, REITZ, (9) maakte hem tot een' vertrouweling van den Vader der dichtkunst; — of liever de onbevangen ziel des gevoeligen leerlings, geheel open voor de indrukfelen van al wat schoon en verheven genoemd mag worden, lasde zichzelve aan de echte bron met ongekenden wellust en putte daaruit kennis, wijsheid en deugd; terwijl zijne verbeeldingskracht door den invloed der goddelijke zangen van HOMERUS verrijkt, versterkt, gezuiverd en veredeld werd. Te dierbaarder moest hem de

Dichter der natuur: en zijn konstiger Navolger wezen; te gemakkelijker moest hij de vroegere en latere zangers van Latium verstaan, naar mate zijn eigen dichterlijk vermogen zich vroeger ontwikkeld had en hij in zijne kinderlijke zangen hetzelve reeds had verraden. (10)

In 't algemeen was de verhevene uitdrukking van de schoonheden der natuur de meest geliefkoosde bezigheid van den jongen RAO. Terwijl zijne onbedrevene hand de snaren toekelde der gewijde lier, greep zij, bij afwisteling, naar teekenen, palet en penseel, en slaagde zoo gelukkig in de nabootsing der natuur, dat hare eerste trekken en toetsen zelfs het geoeffend oog van konstkenner's behaagden. (11)

Doch dit was bij hem slechts verpoozing van den altijd werkzamen geest. Deszelfs volle kracht werd geheel der oude letterkunde en der ware geleerdheid gewijd. Zoo groot was zijne vatbaarheid; zoo gemakkelijk maakte hij zich meester van het grondgebied zelfs der wijdst uit een loopende wetenschappen, dat de beroemdste Leeraars van Utrechts Hooge-School zich als om strijd beijverden, om den zeldzamen en beminnelijken jongeling, schoon destijds naauwelijks veertien jaren oud, tot hunne scholen te roepen. De letter- en oudheid-kundige SAXE hield hem de fakkel der geschiedenis

voor

voor en oefendé hem verder in de geleerde ta-
len. De edele HENNERT, die de wijsbegeerte
dienstbaar maakte ter beschaving harer kwcke-
lingen; HENNERT, zoo warsch van alle stijve
gemaaktheid; behoefté zijnen léérling voor
waanwijzen trots en geleerden overmoed, rigtte
en vestigde zijnen geest door zijn meetskundig
ónderwijs, terwijl hij door zijne starrekundige
lessen het onbénèveld oog ten hemel verhief,
door zijne stoute berekeningen het doordrin-
gend verstand verbaasde, en in de uitgebreid-
heid des Heelals aan de vurige verbeeldings-
kracht een ongemeten veld aanwees, 't welk zij
met arends vleugelen doorsnelde; terwijl het
godsdienstig hárte zich voor den Oneindigen
hoog en in het verhevenste gevoel wegsmolt.
Van zulke hooge beschouwingen daalde het
leerzaam verstand tot de meer beperkte lessén
der redeneerkunde af, waardoor de juistheid
van het oordeel opgescherpt en het gebrúik
dier gaven, welke in den mensch het affchijn-
sel zijn der Goddelijke beeldtenis, geregeld en
voor afwijkingen beveiligd werd. De bespie-
gelingen der bovennatuurkunde, met voorzig-
tigheid ingerigt naar de behoefte van den tijd,
maakten den lieveling der Zanggodinnen ook
de geheimen der vroegere en latere wijsbegeerte
bekend, gewenden hem aan meer afgetrokke-
ne

ne bepeinzigen en voerden hem tot het onzienlijke over; terwijl zij strekten, om hem te overtuigen, dat de beste Wijsgeeren der oude en nieuwere scholen die zijn, welke zedig en nederig het meest getrouw zijn gebleven aan de beteekenis hunnes eervollen naams; en slechts de wijsheid zochten, zonder vermetel te wanen dezelve gevonden te hebben. Deze zedigheid en nederigheid werd niet weinig aangekweekt, toen de jeugdige onderzoeker der natuur in de schole van den geleerden en naauwkeurigen ROSSIJN ook nog proefondervindelijk leerde, dat de mate van kennis, door juiste gevolgtrekkingen, op proeven gegrond en alleen uit welbewezene stellingen afgeleid, hoe groot ook voor de beperktheid van den menschelijken geest, naar de verscheidenheid, uitgebreidheid en rijkdom der natuur berekend, in der daad zeer gering is.

Dezelfde zielskracht, op andere wetenschappen gewend, was niet minder gelukkig in hare werking. De beroemde BONDAM noodigde den vlijtigen beoefenaar der letterkunde en wijsbegeerte in zijne schole, met dien voorspoedigen uitflag, dat deze de hooge wijsheid der Ouden, zoo in het bepalen als toepassen van het regt, gegrond op de eenwige instellingen der natuur, waarmede de geleerde TIJDEMAN hem

hem reeds, gemeenzaam had gemaakt, niet slechts oppervlakkig leerde kennen, maar zelfs in de openbare oefeningen met lof verdedigde.

Gij vermoedt intusfchen ligtelijk, M. H., dat, terwijl de waardige Vader van zulk eenen zeldzamen Zoon zijnen lieveling, met eene edele onbekrompenheid van geest, vrijelijk liet omwandelen door de vruchtbare velden der nuttigste wetenschappen, en den omvang van het oefenperk wijsfelijk wist uit te zetten, naar de veelomvattende vermogens, die hij met dankbaren zielenlust hielp ontwikkelen, Gij vermoedt ligtelijk, zeg ik, dat de jonge R A U al vroeg aan de meest geliefkoosde letteroefeningen zijner Vaderen gewend werd.

Zijn teekenkundig oog onderscheidde juist de verschillende trekken der Oosterfche letteren, zijne behendige vingers bootsten dezelve gemakkelijk na, en zijne buigzame tong vormde leerzaam de vreemde klanken van het onderscheiden taaleigen.

Den doornbosch der Oosterfche spraakkunst moedig en vlug doorgeworfeld, ontdekte hy spoedig de kenschetsende eigenschappen der onderscheidene talen, waartoe zij den weg baant, even als hij die der Westersche bijna gelijktijdig had gevat. Maar nu ook was taalkennis voor hem slechts het middel tot het regt verstand

stand der heilige oorkonden der vroegere Openbaring, tot echte oudheid-kennis en tot den onmetelijken schat der Oostersche letterkunde.

En wilt Gij eene proeve van de naarstigheid, de volharding, het oordeel en den smaak, waarmede hij dien schat wist te gebruiken; wilt gij een bewijs van de vaardigheid, waarmede hij de Oostersche handschriften las, en de gemakkelijkerheid, waarmede hij dezelve vertaalde, ik heb U slechts de Arabische proeve te herinneren, welke hij, nog geen negentien jaren bereikt hebbende, onder voorzitting van zijnen Vader openlijk verdedigde en aan den Edelen JOHAN ADRIAAN VAN DE PERRE, een' naam niet zonder eerbied te noemen, opdroeg. (12)

In deze Verhandeling leverde de jeugdige Oosterling eene keurige beschrijving van een Arabisch Handschrift over de edele en kostbare gesteenten, omstreeks de dertiende eeuw, zoo't schijnt, door eenen geleerden Egyptenaar, AHMED TEIFASCHI, vervaardigd, waarvan hij tevens eenige Hoofdstukken in het oorspronkelijke uitgaf, in het Latijn vertaalde en met aanmerkingen ophelderde. (13)

Intuschen was het er verre af, dat deze Verhandeling alleen geschikt zou geweest zijn, om daarmede, bij het einde der Akademische loop-

loopbaan, te schitteren: het geheele handschrift lag reeds door hem vertaald, en, daar de uitgegevene proeve, volgens deskundige rigters, reeds in den jongeling toonde, hoe veel groots men van den man verwachten kon, vermeerderde hare waarde niet weinig de finart dier geleerde mannen over het verlies van de bouwstoffen, in verderen leeftijd ter uitgave van het geheele werk naarstig verzameld, doch bij Leydens ramp, helaas! verbrand; (14) eene finart, zoo veel te grievender, daar de onverbiddelijke dood onzen R. A. U. beler heeft zijnen TEIFASCHI als uit den asch te doen herrijzen en door de volledige bewerking van dit kostelijk boek zoo wel zijnen roem te vergrooten, als de Oostersche Letteren te verrijken.

Door de beschavende letteren geheel gevormd, bleef R. A. U. in alle zijne oefeningen, zelfs in de meest afgetrokkene, kenbaar aan de bevalligheid, waarmede hij dezelve behandelde. Met dien kieschen smaak, welken hij oorspronkelijk bezat, met dat fijn gevoel voor het schoone, dat in den omgang met de Ouden zoo zuiver bewaard was, met die onbepaalde verbeeldingskracht, waarmede hij alles omvatte, moest hij ook het natuurlijk verband, de treffende overeenstemming, die er tuschen alle de wetenschappen bestaat, duidelijk leeren kennen, krachtig gevoelen en gelukkig

toepasfen. Van daar dat hij al vroeg zijn werk maakte van wijsgeerige vergelijkingen, zoo in het vak der taal- als in dat der dicht- en karakter-kunde. Deze zucht werd hem hebbelijk en hij gaf daarvan in later' tijd de schoonste proeven. (15) Doch, reeds voor zijn vijftiende jaar Lid geworden van een Genootschap, dat de Liefde voor de Zanggodinnen (16) ter zinspreuk voerde, en waarin eenige Hoogleeraars het niet beneden zich achtten, hunne kweekelingen in het vervaardigen van letterkundige opstellen te oefenen, leverde hij daar eene Verhandeling in, welke *eene vergelijking der Homerische helden met die der Arabieren bevatte.*

Twee jaren later gaf hij, op de aansporing van geleerde Vrienden, wier gezag alleen zijne zedigheid vermeesterde, eene proeve in het licht van zijne vorderingen in de Latijnsche dicht-kunst, (17) waarin hij Utrecht, zijne geboortestad, als den alouden Bischooppelijken zetel, de wijdberoemde Leerschool der wijsheid, den Lusthof der natuur, met zulk een' rijkdom van oudheid- en geschied-kunde, met zulke keur van zoetvloeiende en echt Latijnsche klanken; met zulke vaderlandsche geestdrift en met zulk een dankbaar gevoel bezong, dat geleerde Mannen hem voorspelden, dat, gelijk hij den roemt van Utrecht door zijn Dicht had verheven,
hij

hij dien door zijnen naam nog meer zoude verhoogen. (18)

Ja, edele R A U , de wensch, dien ware eerzucht U ten slotte uwer Keur-zangen deed slaken, is vervuld; (19) uw naam wordt met dien der beste Dichteren geprezen; het Sticht — wat zeg ik — het Vaderland boogt op U, als op eenen zijner edelste Zonen, terwijl het bij uw lijkbuis treurt!

Doch hoe zoude ik hier den lof kunnen verzwijgen dier voortreffelijke kunstbroeders, waardige voedsterlingen van Minerva en Apollo, welke, door den roemrijksten band vereenigd, te dier tijd de Vaderlandsche Dicht- en Letterkunde zoo zeer verrijkt en versierd hebben. Ik heb, in dezen kring, slechts den *Poëtischen Spectator*, (20) dien tuchtiger van het mode-sentimenteel, en de bevallige *Proeven voor het verstand, den smaak en het hart* (21) te vermelden, om U eenen HINLÓPEN, eenen CARP, eenen KLEIN, eenen BELLAMY, (22) te herinneren, van welke de twee laatsten reeds met hunnen R A U in hooger sferen des Ecuwigen lof vermelden, en bij de zaligste bevin-ding weten; dat ware vriendschap zegeviert over het graf; terwijl de beide eersten hunne beste krachten den Staat en der Kerke wijden, hunne lievelingen met heete tranen beweenen,

B

keu-

keurige bloemen strooijen op hun graf, (23) en door een vast geloof eene eeuwige hereeniging met hen te gemoete treden.

Te vroeg helaas! te vroeg werd deze nuttige, voorbeeldige en gelukkige kring verbroken. Dankbaar en weemoedig herinneren zich de overgeblevenen deszelfs oefeningen. Hier deelde men met gulle eenvoudigheid, hartelijke opregtheid en strenge getrouwheid elkander de onderscheidene voortbrengfelen mede van eenen geoefenden geest, eene rijke dichtader en eene schoone luim. Hier voerde eene vrije oordeelkunde hare weldadige tuchtroede. Hier werd het gevoel opgewekt, geleid, gezuiverd en veredeld. Hier leerde men de stem en de gebaren buigen naar de wetten der natuur en de regelen der kunst. Hier werd de liefde bezongen, zonder de kuischheid te doen blozen. Hier werd de menschheid geëerd, de deugd betracht, het Christendom beleden. Hier sloegen alle harten eenstemmig voor God, de Vriendfchap en het Vaderland.

In dezen kring vertoonde zich de geest van rauw geheel, gelijk hij was, in zijne edele oorspronkelijkheid en volle kracht; zoo rein, zoo vrij, zoo waarlijk groot, dat de hooge bedoelingen der Goddelijke Voorzienigheid omtrent hem niet waren te miskennen.

Ja,

Ja, M. H.! alle die edele vermogens, die vroege rijpheid, die schat van kennis, die standvastige volharding, die brandende ijver voor de wetenschappen, — dit alles moest slechts dienen, om onzen R A U zijne verhevene bestemming te doen bereiken.

Onmerkbaar leidt de eeuwige Wijsheid den kortzigtigen sterveling volgens haren weldadigen wil; doch somtijds openbaart zij dezen door eenen veelbeduidenden wenk, dien de onbedachtzame alleen verwaarloost of miskent, doch die door den deugdzamen en godvruchtigen als een vaderlijk bevel met kinderlijken ootmoed wordt opgevolgd.

Met zoo veel gevoel voor al wat schoon, goed en waar is begaafd, opende zijn hart zich al vroeg voor den zaligenden invloed van den godsdienst, en verhief zich van zelf tot den hemelschen Vader; terwijl dankbaarheid, liefde en vertrouwen in eigene vrije kinderlijke taal werd uitgedrukt. (24)

Dit godsdienstig gevoel, door vrome Ouders aangekweekt, en door gezette bijbeloefening versterkt, werd in het Christelijk gezin dikwerf aangevuurd door den verhevenen SAURIN (25); wiens goddelijke aandriften den jongen R A U geheel vermeersterde, en wiens oorspronkelijke kracht van welsprekendheid denzelfden in verrukking

hield. Trouwens het Christendom was hem van jongs af boven alles heilig en dierbaar. Zijne taalkennis leidde hem tot eene oordeelkundige verklaring van het Boek, waarvoor hij eenen onveranderlijken eerbied had; zijn geloof aan de waarheid en goddelijkheid der leere versterkte zich bij elk onderzoek, en hare kracht openbaarde zich aan zijn hart. Met eenen edelen triomf sprak hij hiervan onder zijne vertrouwden, en in den jeugdigen aanhanger van J E Z U S vertoonde zich reeds de aanstaande verdediger van de beste zaak. (26)

Aldus gezind begon, vervolgde en volbragt hij zijne godgeleerde oefeningen, onder de leiding van zijnen geleerden Vader; zat naarstig en zedig aan de voeten der vermaarde mannen, welke aan het Stichtsch Atheen destijds bloeiden, hoorde den geleerden BURMAN, BONNET, VOS en VAN HAMELSVELD, doch was inzonderheid een kweekeling der beide laatsten.

Omtrent aan het einde van dit roemrijk oefenperk besliste een schijnbaar toeval het lot van zijn volgend leven. Even achttien jaren oud, op eene tweede reize met zijne Ouders naar de Vaderlijke geboortestad *Herborn*, noopte hem eene ongezochte gelegenheid, om zijne krachten als gewijde redenaar in de Fransche taal te beproeven. (27)

De gelukkige uitflag van deze eerste po-

poging , waarin een ander mischien niet dan voedsel voor zijne eigenliefde zou gevonden hebben , maakte op hem zoo diepen indruk , dat , als door hooger bestel , zijne keus onherroepelijk werd bepaald tot het openbaar Christen-leeraarsambt bij dat Kerkgenootschap , het welk eenmaal zoo heerlijk bloeide onder den herderstaf van zijnen geliefden SAURIN , wiens roemrijk voetspoor hij moedig en rustig insloeg , terwijl zijne opgetogene Stadgenooten , bij iedere herhaalde proeve zijner jeugdige kanselwelsprekendheid , hunne toejuichingen verdubbelden.

Naauwelijks was hij , nog geen twintig jaren oud , tot den predikstoel toegelaten , (28) of de Walsche Gemeente van Gelderlands Akademie-Stad haastte zich om hem tot haren Leeraar te beroepen , (29) doch moest , na een kort genot , hem voor het einde van hetzelfde jaar , waarin hij tot haar kwam , aan de aloude , talrijke en aanzienlijke kerk , in deze beroemde Stad gevestigd , afstaan. (30)

De verwachting , welke hij bij den eersten voetstap in zijne nieuwe loopbaan van zich alhier had opgewekt , hoe zeer ook door den reeds verkregen roem (31) steeds hooger gespannen , werd door zijne tegenwoordigheid nog overtroffen.

Hoe deed de vrees van hem, door aanbieding van hooger eeraamt, (32) naar de School, die hem gekweekt had, weldra te zien vertrekken, in deze Stad, onder alle rangen en standen, en vooral bij de Akademische jeugd eene buitengewone geestdrift ontstaan; hoe beijverde zich een ieder, om den zeldzamen en beminden man voor altijd aan Leyden verbonden te zien; hoe algemeen was de vreugde, toen de Walsche Kerkenraad, die reeds te voren van Hollands Staten eene vereerende uitzondering ten behoeve van den jeugdigen Leeraar had verkregen, (33) door de Bezorgers van 's Lands Universiteit, hem het gewoon Hoogleeraar-amt in de Godgeleerdheid opgedragen, en zoo zijne loffelijke zucht voor Leydens eer volkomen bekrond zag. (34)

Nog zie ik het ruime kerkgebouw, geheel gevuld met eene talrijke schare, door regtmatische liefde en dankbare hoogachting om den getroffen Leeraar verzameld. Nog hoor ik hem, met diepe ontroering, zedige erkentelijkheid en hoogen ernst, de plegtige gelofte doen, waarmede hij den volmaakten band, den band der liefde, voor zijn gansche leven sloot.

Ja, Leyden! dat kostelijk leven was u geheel en volkomen toegewijd. De eerste helft daarvan,

tot

tot hier toe het voorwerp onzer bewondering, was voorbereiding tot het nuttig, verheven en luisterrijk gebruik van de laatste. Aan uwe verlichting en beschaving, aan uwen roem en aan uw heil offerde hij zijne beste krachten op; hij heeft u onverdeeld toebehoord.

Gedurende een vierde van dit laatste tijdperk had ik het voorregt van de leerling, en van het begin tot aan het einde daarvan het geluk de vriend te zijn eens zoo voortreffelijken Leeraars — eens zoo edelaardigen en getrouwen Vriends.

Vreest echter niet, M. H., dat blinde geestdrift mij tot buitensporigen lof zoude kunnen vervoeren, of door lage vleijerij de eer van R. A. U. te prijzen onwaardig maken. Ik achtte hem te hoog gedurende zijn leven, om hem immer te vleijen; en zoude ik, na zijn dood, anders dan zediglijk over hem kunnen spreken, daar zedigheid zijn aanminningst fieraad was?

Hoort, hoe hij zelf even voor het aanvaarden van zijn Hoogleeraar-ambt aan een' zijner vertrouwden schreef. (35) „O mijn Vriend, twee dingen zijn er, waaraan ik niet denken kan, zonder verteederd en verbaasd te zijn; de oneindige goedheid van God mijwaarts en het zonderlinge zijner wegen in de bestiering van mijn lot. Hoe meer ik hierover nadenk, hoe meer ik de vreugde en den moed in mijn hart voel

herleven en met dit gevoel dat mijner verplichtingen. Ik kan U die zielsgesteldheid niet afschilderen, dat mengfel van vrees en vertrouwen, van droefgeestigheid en blijdschap."

Met zulke gevoelens aanvaardde RAU het openbaar Hoogleeraar-amt der Godgeleerdheid, (36) en velen uwer, M. H., herinneren zich nog, hoe zedig en gepast dezelve zijn uitgedrukt in de inleiding (37) zijner Redevoering *over het nuttige en aangename, dat er gelegen is in de beoefening der Godgeleerdheid*. — Gelijk derzelver oogmerk, inhoud en uitvoering terstond den man vertoonde, die, in welk vak ook geplaatst, hetzelfde door de bevalligheid, welke hem eigen is, weet te versieren; zoo kon men daaruit ligtelijk vooruit zien, wat men van hem te verwachten had. Geen wonder dan ook, dat wij hem zijne Akademische lesfen hoorden aanvangen met de behandeling der Christelijke Zedekunde en de aanwijzing der pligten van het Leeraar- en Herder-amt. (38) De eerste toch was van der jeugd af aan het geliefde voorwerp geweest zijner betrachting; het laatste was tot aan het einde zijn lust en zijn leven. (39)

Met dankbare erkentenis doorbladeren nog zijne leerlingen de zedekundige lesfen, welke zijne vlijtige pen bewaard heeft. Terwijl zij den

den Meester door de woede der vlammen waren ontroofd; getroostte hij zich dit verlies door de hoop, dat zij in de handen zijner kwcekelingen nog strekken mogten ter leering en stichting van velen: gelijk hij, na de herhaalde bearbeiding daarvan, met het streclendst genoe-gen te kennen gaf, hoe veel hij, anderen onderwijzende, daardoor zelf had geleerd; hoe hij den geest en de voortreffelijkheid der Godsdiensleere daaruit kende, veel beter dan immer te voren uit eenig samenstel van Godgeleerdheid. (40)

En geen wonder, de mensch, zoo als hij is, was het belangrijk voorwerp, dat hij ons ter beschouwing aanbood; terwijl wij in zijne getrouwe tafereelen ons zelve herkenden.

Hoe gemakkelijk gewende hij ons aan eene oefening, zoo naauw verwant met onze behoeften en met ons inwendig gevoel.

's Menschen zedelijke aard en zijne betrekkingen tot den Oppersten Wetgever werden ons voorgesteld, zoo als de beschouwing onzer natuur en de Goddelijke openbaring dezelve leeren ontvouwen; het verband tuschen de gehoorzaamheid aan de voorschriften van den alleen heiligen wil en het waar geluk van den mensch stond duidelijk voor ons oog. Het toppunt van heil, den Christen als zijne verhevene bestemming aan-

gewezen, vervoerde onze verbeelding; de deugd, in alle hare reinheid, aanminnigheid en waarde, ontvonkte ons gemoed, terwijl hare schoone beeldtenis was zamengesteld uit de Goddelijke trekken, waarmede de vlekkelooze J E Z U S haar in zijne leer kenschetste, en, wat meer is, — door zijn voorbeeld vertegenwoordigde. Met diepe treurigheid ontdekten wij, bij elken blik in ons zelve, de beklagenswaardige ontaarding van het menschelijk geslacht, en, bij de levendige overtuiging van de volstreckte noodzakelijkheid der herstelling van hetzelfde, gloeide ons hart van eerbied en dankbaarheid jegens Hem, wiens onbegrensde ontferming zijnen diep gezonken' broeder de hand bood, om hem op te voeren tot de verhevenheid zijner volmaakte gestalte. Getroost en bemoedigd vestigden wij ons oog op het heerlijk tafereel van den alzoo door Goddelijke kracht hervormden mensch, en beschouwden met verrukking zijnen veredelden geest, zijnen gezuiverden wil, zijnen heiligen wandel. Wij zagen hem, door het geloof verlicht, door de liefde aangevuurd, door de hoop onderschraagd, met kinderlijken ootmoed, getrouw aan zijnen pligt in alle zijne openbare en bijzondere betrekkingen, in zijnen wandel met God en in zijne verkeering met de menschen, op het voetspoor zijnes Goddelijken Meesters, naar het doel zijner hemelsche

roc-

roeping streven, onder de voorbereiding tot hoogere volmaking en oneindige zaligheid.

Terwijl mijne zwakke hand deze te onvolkomene schetse (41) voor U afmaakt, herinner ik mij met levendig genoegen, hoe onze waardige Leeraar geenen arbeid spaarde, om ons den rijken voorraad der beste zede-leeraars, zoo in als buiten het Vaderland, te ontsluiten; hoe hij de fakkel der wijsbegeerte voor ons ontsak, zonder ons oog door een schitterend vreemd licht te verblinden; (42) hoe hij ons de Godzaligheid met de waarheid steeds hand aan hand afschetste; hoe hij de inwendige kracht der eerste als de zegepraal der laatste roemde; hoe onze knie en ons hart gelijkelijk bogen, wanneer hij ons zijnen Goddelijken Meester voorstelde, als den besten Leeraar der deugd.

Doch, hoe zeer hij het liefst bezig was in dit onderwijs, verzuimde hij echter geenszins het leerstellig onderrigt; voor eerst, omdat hij uit overtuiging regtzinnig was en zich dus ook als zoodanig wilde doen kennen; ten tweeden, omdat hij de voordragt van het kerkelijk leerstelsel beschouwde als regtstreeks behorende tot de pligten van zijn ambt. Dus schreef (43) hij wegens dit zijn voornemen aan eenen vriend, en bevestigde met der daad deze lofwaardige betuiging.

Na-

Nadat hij, gedurende zes jaren, alzoo verschillende takken der Godgeleerdheid had behandeld, en zijne leerlingen in het verdedigen van den openbaarden Godsdienst tegen deszelfs vroegere en latere bestrijders door onderling redetwisten had geoefend, (44) werd RAU, bij het overlijden van den Hooggeleerden SCHEIDTUS, tot het onderwijs der Oostersche Talen en Oudheidkunde geroepen, een jaar later, door de wangenst der tijden daarvan tot zijn vorig vak teruggebragt, doch eerlang met nieuwen roem geheel gewijd (45) aan die oefeningen, welke, gelijk wij zagen, door aangeërfde zucht hem als een kind reeds dierbaar waren geweest, welke hij als jongeling had verrijkt en die, met de Godgeleerdheid zoo naauw verwant, steeds de voorwerpen bleven zijner liefde.

Voorzeker eischt uwe billijkheid niet van mij, dat ik hier onzen RAU op dat ware standpunt plaatse, waarop hij niet alleen in smaak en sierlijkheid, maar ook in Oostersche geleerdheid, rijkdom van kennis, uitgestrekte belezeneid en oordeelkundige toepassing van dit alles stond met betrekking tot zijne voorgangeren zoowel als tot zijne tijdgenooten, of zijne bijzondere en openbare verdiensten, als Hoogleeraar der Oostersche Letter- en Oudheidkunde, naar den eisch voorstelle; die taak is boven mij-

mijne krachten, en kan door niemand waardiger vervuld worden, dan door zijnen edelaardigen, geleerden en welsprekenden opvolger. (46) Vergunt mij echter, dat ik mijne schets, hoe flaauw dan ook, zoo volledig make, als mij mogelijk is, en, daar eigene ondervinding hier ontbreekt, de getuigenis zijner leerlingen inroep. (47) Dankbaar doen zij hulde aan het naauwkeurig spraakkundig onderrigt, dat zij van hunnen geliefden Meester ontvingen, en waarvan hij hun het belang wijsfelijk poogde in te scherpen, om zoo te verhoeden; dat zij, door de schoonheden der Oostersche Dichtkunde weggesleept, zich om bondige taalkennis minder bekreunden. Ook seheen de wijze, waarop hij over dit onderwerp sprak, de dorheid daarvan te veraangenamen. De rijkdom zijner woordenkennis in de Oostersche talen in het gemeen, en in het Arabisch in 't bijzonder, de blijkbare vrucht zijner belesenheid, werd als zeldzaam voor zijnen leeftijd geprezen. (48) De taal- en uitlegkundige aanmerkingen, waardoor hij de verklaring der Oostersche schriften verrijkte, waren meer op bondige bewijzen, dan op stoute gissingen gegrond; hij hield zich vast aan de beginselen eener wijze oordeelkunde, verre verwijderd van de vermetele roekeloosheid veler buitenlanders, wier verdiensten hij echter, waar hij kon, edel-

edelmoodig erkende en prees. Zijne bedachtzaamheid in het behandelen der oude oorkonden der Goddelijke openbaring vloëide voort uit den opregten eerbied, dien hij voor dezelve koesterde. Hare treffende schoonheden wist hij tot zulk eene hoogte te verheffen, in zulke roerende gezigtspunten te plaatsen, zoo geheel met zijne verbeelding te omvatten, en met al de kracht zijner welsprekendheid in de ziel zijner leerlingen te prenten, dat het gevoel van den leeraar in hen overging, en den triomf der waarheid over de ligtzinnigheid en het ongeloof verzekerde.

Nuttig en aangenaam was natuurlijk zulk een onderwijs; lust en smaak voor de Oostersche Letterkunde moesten daardoor worden ingeboezemd of opgewekt, en welkom was den Meester elk leerling, die om inlichting of hulp zich in 't bijzonder bij hem vervoegde.

Openbare vruchten daarvan vindt gij in de taalkundige proeve van den Heere VAN VLOTTEN, (49) welke, volgens den beroemden SILVESTRE DE SACY: van des Schrijvers oordeelkunde en belezenheid eene gunstige getuigenis geeft, (50) gelijk zij ten bewijze strekt van het vlijtig gebruik, dat de Leeraar met zijne leerlingen maakte van den schat van Oostersche Handschriften, dien de Akademische Boekerij bezit.

Met

Met verlangen ziet de geleerde Wereld den arbeid van eenen anderen lofwaardigen kweekling van onzen R. A. U. te gemoet, die zich reeds als een' beoefenaar der Arabische Dichtkunst heeft onderscheiden, en welhaast dezen zeldzamen roem staat te vergrooten. (§1)

Den alouden luister der Oostersche Letterkunde in ons Vaderland te verhoogen, was de edele zucht van den waardigen Uitlegger van WARNERS kostelijk Legaat; menig sieraad daarvan zou door hem in 't licht zijn gebragt, indien de hand des doods zijne levenslamp niet ontijdig had uitgedoofd. Hoe dierbaar wordt ons dus alles, wat wij van hem overig hebben, daar het vooruitzigt op ruimer geschenk door de verwoesting van zijnen Oosterschen geleerden arbeid ons ganschelijk is ontzegd. ô Hoe veel moed en volharding kostte hem het einde zijner loopbane, waarvan de moeilijkheid zich als vernieuwd had, en wie onzer misgunt hem, bij deze gedachte, zijne roemvolle rust!

Gewis, terwijl de zegenrijke invloed van zijn onderwijs door zijne leerlingen meer en meer verspreid wordt, en het zaad, door zijne hand gezaaid, hem eenen heerlijken oogst voor de eeuwigheid bereidt, leeft zijn onsterfelijke geest in zijne nagelaten schriften, tot onzen troost, tot heil der volgende geslachten.

J. G. S.

Tal-

Talrijk en omflagtig zijn dezelve niet; tot veel schrijvens lieten hem zijne dubbele ambtsbetrekkingen en menigvuldige bezigheden, bij zulk een kort leven, geen tijd; maar hij liet ons eenen schat na, wel klein van omvang, maar groot in waarde; enkele edele geschenken, welke mijne hand in den lauwerkrans, dien zij hem vlecht, bevend poogt vast te hechten.

In der daad, Toehoorders, wanneer ik de Redevoeringen (52) van den wel sprekkenden *RAAD* zoo bij het aanvaarden van het Hoogleeraar-ambt der Oostersehè letteren en der gewijde dicht- en redekunde, als bij het nederleggen van het tweemaal met lof bekleede Rectoraat van 's Lands Hoogeschool voor een niet minder aanzienlijk dan talrijk gehoor telkens gehouden, aandachtig herleze, (en dit deed ik meermalen) sta ik in twijfel, wat meer te bewonderen, of de nederigheid en gepastheid der gekozene stoffe; of de rijkheid, geregeldheid en sierlijkheid der bewerking, of de zuiverheid van den echt Latijnschen stijl; of eindelijk de alles overmeesterende zeggenskracht, waardoor zij zich allen luisterrijk onderscheiden: maar deze bewondering stijgt nog hooger, wanneer ik alle de krachten van de verheven genie, welke die meesterstukken heeft voortgebracht, zich vereenigen zie ter handhaving van het Goddelijk gezag der vroegere en latere Openbaring.

Zou-

Zoude ik het wagen, met eene vermetele hand U dorre schetsen op te hangen van deze heerlijke tafereelen, of het een of ander stuk daarvan in onze moedertaal over te brengen? Neen, — uw kunstgevoel, uw oordeel en uw smaak verhieven zich gewisfelijk luide tegen den onberadenen, die, in plaats van U een oorspronkelijk schilderij van een' der beste meesters te vertoonen, U met eene beschrijving daarvan wilde te vrede stellen; of wat zoude ik vertalen voor eenen kring van geleerde Mannen, die gewoon zijn zich te laven aan de echte bron; en is er bovendien aan de behoefte van dezulken, die dit onschatbaar voorregt missen, niet reeds voldaan door de getrouwe, keurige en krachtige pen van een' onzer Medeleden, zoo iemand anders, daartoe bij uitnemendheid bevoegd? (53)

Zonder mij dus te begeven tot de ontvouwing en beoordeeling der onvergelykelijke Redevoeringen, waarvan ik spreek, zij het mij alleen vergund nog voor eene poos uw oog te vestigen op Hem, die daarin, en als Dichter, en als gewijde Redenaar, den alouden vaderlandschen roem handhavende, met volle regt als een voorbeeld ter navolging verdient te worden aangeprezen.

Indien gevoel voor het schoone, kracht van

C

ver-

verbeelding, getrouwe nabootsing der natuur, en schilderachtige uitdrukking de kenschetsende eigenschappen zijn van den waren Dichter, dan zeker verdient RAU dien eernaam bij uitnemendheid. Al hadden wij van Hem geen enkelen regel in gebonden voetmaat of zoetvloeiend rijm, kon Hem die roem niet onthouden worden; daar, volgens het oordeel van den Man, (54) wien niemand in dezen een beslissend gezag ontzegt, en die de banden der Dichtkunst zegevierend geslaakt heeft, het wezen derzelve gelegen is in het gebruik van leenspreuken en perfoonsverbeeldingen, en van het wonderbare, daar zulks noodig is; in het schilderen onzer denkbeelden door natuurlijke beschrijvingen en vergelijkingen; 't welk noch door regelen, noch door lesfen, dan die van het gezond verstand en den goeden smaak, maar best geleerd wordt door de getrouwe beoefening der Ouden, als de edelste navolgers der natuur. RAU, die met zuiver gevoel en echten smaak de voortreffelijkheid der Hebreeuwsche dichteren boven de Arabische tastbaar maakt voor den aesthetischen zin, — die ons in de stoutheid en majesteit van den verhevenen JOB, in den rijkdom, de verscheidenheid en wijsheid van den onvergelykelijken HOMERUS, in de bevalligheid en teederheid van den roemen-

renden OSSIAN de Dichtkunst als verwezenlijkt, — die, terwijl hij ons deze eerwaardige Barden voorstelt, zoo als zij wisten te scheppen, te schilderen, te bewegen en te vermaken — zoo als zij waren Priesters van God en de natuur — die, zeg ik, zelf door hunnen geest bezielde, een' heiligen gloed in ons ontsteekt en ons in verrukking houdt opgetogen: — R A U, die den eersten Christen-martelaar vergood, de Mexicanen over Spanjes beulen gewroken; den Verdiger van de vrijheid der Dichtkunst bezongen, door ANDROMACHES klagt de harten geroerd heeft, en van den lof zijns Goddelijken Verlosfers de wanden der aan hem geheiligde tempelen steeds doet weërgalmen; (55) verdient eene plaats in den rei der beroemdste Dichteren, naast die van zijnen meest geliefkoosden S A R B I Ë V I U S.

Gelijk er een natuurlijk verband is tusschen de Dichtkunst en de Welsprekendheid, gelegen in beider aard, doel en werking, zoo was ook R A U Dichter en Redenaar geboren, en beide deze begaafdheden waren zoo naauw verwant met de uitmuntendste eigenschappen van zijnen geest en van zijn hart, verbeeldingskracht en gevoel; zij werden door hem met zoo veel wijsheid en volharding geoefend, tot zulk een verheven ein-

de aangelegd, en maakten in zijn oog zoo zeer het gewigtigst deel zijner bestemming uit in dit leven, dat men naar waarheid zeggen mag, dat het geheel is besteed in den dienst der gewijde Redekunde, dat is, in den dienst van J E Z U S , ter zaligheid van menschen, tot eer van God.

Ja, Toehoorders, hierin is de hoogste roem gelegen van Hem, die een zeldzaam sieraad was van den leerstoel en den kansel, dat hij al het bevallige, innemende en waardige van zijne uiterlijke gestalte, alle de voortreffelijke gaven van zijnen waarlijk grooten geest, alle de be-minnelijke hoedanigheden van zijn edel hart, al den rijken schat van zijne veelomvattende kennis geheel en volstandig heeft doen dienen tot zulk een nuttig doel, en niet tot het verzamelen van rijkdommen, niet tot het najagen der harfenschimmen eener ijdele eerezucht, niet tot het genieten van de gemakken en zinnelijke vermaken, welke zoo dikwerf den edelsten aanleg bederven, de kostelijkste zaden verstikken en de verhevenste bestemming verijdelen.

O kon ik hem U zoo schilderen, zoo als hij voor mijne opgetogene verbeelding staat; met dien deftigen ernst, waarmede hij, vol van de waardigheid zijns ambts, het spreekgestoelte beklom; zoo als hij den eerbied opwek.

wekte, het godsdienstig gevoel door het gewijld gezang stemde, den loggen en verstrooiden geest allengs door het statig klimmend gebed tot den Onzienlijken opvoerde, in aanbidding, dankbaarheid, berouw en liefde deed wegzinken, en het vereenigd offer aller harten voor den troon des verhoogden Middelaars en door Hem tot den Vader bragt.

Getroffen door de nieuwhed van het aangekondigd onderwerp, of ingenomen door deszelfs belangrijkheid, gevoelde zich de toehoorder dadelijk gebragt in die zielsgesteldheid, welke de Redenaar in hem opwekken, en geplaatst op dat standpunt, waaruit hij hem den tekst wilde doen beschouwen. De ware zin en het juist verband deszelfs werd met zoo veel klaarheid, eenvoudigheid en bevalligheid aangewezen, dat men zich verwonderde dit zelf niet aanstonds te hebben ingezien; al wat er fraai, treffend of roerend in was, wist de redenaar zoo verrassend te doen uitkomen, als of hij aan een ongeoeffend oog de schoonheden van een meesterlijk tafereel aanwees, terwijl hij den kundigsten beschouwer nog altijd iets nieuws deed opmerken, of het bekende in zulk een daglicht vertoonde, waarin deze het nog nimmer had gezien.

Zelf geheel doordrongen van den geest der

gewijde Schrijvers ; hunnen leeftijd en land-aard , hunne zeden en karakter , hunne tijd-genooten en betrekkingen , hunne schriften en hun doel door en door kennende , wist hij den toehoorder in dit alles zoo gemakkelijk in te leiden , dat deze zich ongemerkt in het verledene als verplaatst vond , en meende mozes of de Profeten , j e z u s of zijne Apostelen zelve te hooren spreken. Uit hun eigen onderwijs vloeide onvervalscht het zijne voort , als uit de zuivere en echte bron ; het was hem bijzonder eigen , uit hunne woorden onmiddellijk zijne leeringen af te leiden , en dit zoo natuurlijk en gemakkelijk , zoo gepast en belangrijk , dat men de vindingrijkheid van zijn vernuft , de fijnheid van zijn gevoel , de kieschheid van zijnen smaak daarin bewonderen moest. Even zoo was ook in de ontwikkeling en het betoog zijns onderwerps de schikking zijner gedachten en de verdeeling zijner bewijzen geheel karakteristiek , terwijl in de gansche behandeling van dit gedeelte zijner redevoering de juistheid van zijn oordeel , het wijsgeerige van zijnen redeneertrant , en vooral de rijkdom van zijn onuitputtelijken geest uitblonken. Men vond hem altijd weer in de gadelooze hebbelijkheid van zijne gedachten schilderachtig voor te stellen , waardoor hij aller oog onbewegelijk op zich ves-

vestigde en aller oor aan zijne lippen boeide: maar niet minder in het roerende van zijne geheele voordragt, waardoor hij het groote oogmerk der gewijde Redekunst zegevierend wist te bereiken. De kracht zijner welsprekendheid vermeersterde den toehoorder geheel, terwijl de Redenaar de overtuiging van zijn verstand en het gevoel van zijn hart in hem overstortte. Zoo veel waarheid was er in de zedelijke tafe-reelen van den menschkundigen R A U, dat een ieder, in weêrwil zijner verblinde eigenliefde, zichzelven beschaamd en treurig toeriep: *zulk een mensch zijt gij.*

Zoo veel vermogen had hij op allen, die hem hoorden — dat hij hen henen zond even opgetogen over den Redenaar, als te onvreden over zichzelven.

Te vergeefs in der daad, M. H., zoude ik beproeven dit onuitputtelijk onderwerp naar waarde te behandelen. Ik zou den onvergelykelijken Redenaar moeten volgen in zijne geheele loopbaan; U aanwijzen, hoe hij zijnen leertrant onderscheidenlijk inrigtte naar den aard zijns onderwerps, naar de omstandigheden, waarin de toehoorders zich bevonden, naar hunne behoeften; doch hoe schilder ik hem, zoo als hij met de majesteit der oude Profeten, met

hunne brandende liefde voor het vaderland (56) den Volke zijne schuld verkondigde en de zinkende hulk van den Staat zoo getrouw en krachtig voorstelde, dat een ieder met hem uitriep: *Help ons, Heere, wij vergaan!* of zoo als hij, als een JOANNES, aan den gewijden disch gezeten, de liefde des Meesters in de gemoederen overbragt, en dezelve plegtig aan Hem verbond! Of zoo als hij . . . doch waartoe vervolg ik — hij zelf spreekt tot U, daar hij door de vergelijking met den grootsten der Apostelen de onbereikbare verhevenheid — wat zeg ik — de Goddelijke Majesteit van JEZUS CHRISTUS zoo voorstelt, dat, gelijk hij nimmer den lof zijns Meesters waardiger verhief, hij zichzelven ook nimmer meer in zijne ware grootheid vertoonde, daar hij reeds hier woorden des eeuwigens levens scheen te spreken. Gij weet het, M. H., en velen uwer herinneren het zich met verrukking, dat de kracht zijner welsprekendheid nooit heerlijker uitblonk, dan bij de alles overtreffende uitvoering van dit meesterstuk, de kostelijkste gedachtenis, die hij ons heeft nagelaten.

Nog zie ik hem op het geleerde spreekgestoelte en op den gewijden kansel.

Onvergelykelijk in der daad was daar zijn stand, edel zijne houding, buigzaam, roerend en vol nadruk zijne stem, gepast zijne beweging, sierlijk
en

en juist zijne gebaarmaking, vol uitdrukking en leven zijn gelaat, en bovenal zijn oog vol teederheid en vuur, vol kracht en majesteit. Zijn arendsblik, dien niets ontglipte, was overal, gebod alom stilte, ernst en eerbied, beteugelde den roekeloosten zondaar en drong door tot in den diepsten schuilhoek van het hart. Doch hoe beziel ik U dit beeld? Hoe schilder ik U dat geheel, zoo volkomen overeenstemmende met de waardigheid van den kansel; dat bedaarde, deftige, eenvoudige, ootmoedige, langzame van zijn begin; dat ongevoelig verlevendigen en versnellen van zijnen voortgang; dat toenemen van zijnen moed bij de verheffing van zijn gevoel; dien ernst, dien ijver, dien aandrang, waarmede hij ten einde snelde? Was niet de vloed zijner welsprekendheid in der daad onwederstaanbaar en gelijk aan eene rivier, die, zachtkens uit eene stille bron ontvloeiende, straks met vollen stroom over de velden stort, en eindelijk boschen en rotsen ter nederwerpt en medevoert? (57)

Gelijk dus de gewijde welsprekendheid zijnen grootsten roem uitmaakte, zoo was ook derzelver beoefening zijne geliefdste bezigheid. Zijne lessen over dezelve werden niet alleen door hen, welke hij tot het heilig dienstwerk voorbereidde, maar ook door eene talrijke schare van jonge

lieden, wier bestemming elders lag, bij herhaling en steeds met nieuwe toejuicing bijgewoond. (58)

Van deze lesfen, waarin de verftandigfte voorfchriften door eene keurige verzameling der beste voorbeelden opgehelderd en bekrachtigd werden, is, helaas! niets meer overig; doch de geest dier voorfchriften is bewaard in de laafte Redevoering van onzen RAU, waarin hij *de natuur als de beste leermeesteresfe der gewijde welſprekendheid* voorftelt: terwijl zijn eigen voorbeeld, de proeve van de wijsheid zijner lesfen, waardig gevoegd te worden bij dat der grootfte Mannen onder zijne voorgangeren; ter navolging overblijft voor dit en verdere geflachten.

Wie genoot meer algemeen duurzaam en volkomen het onſchatbaar voorregt, hetwelk hij zelf (59) als het toppunt van geluk en roem den gewijden Redenaar aanwees; de liefde, het vertrouwen, de bewondering en den lof der menigte? Maar wie verdiende dezelve ook immer meer dan hij?

Komt niemand de eernaam van *Godgeleerden* toe, ten zij hij tevens dien van een *goed* mensch verdiene; is geen Godgeleerde waarlijk regt-

regtzinnig, dan die ook waarlijk *Godvruchtig* zij; en ontspringt de welsprekendheid uit de deugdzzaamheid en grootheid des gemoeds: deze drie-voudige uitspraak (60) wordt door het voorbeeld van R A U volkomen bevestigd.

Hij was een *goed mensch* in den edelsten zin des woords; zijne *regtzinnigheid* sproot uit een vroom gemoed; en de zuivere bron zijner echte welsprekendheid was een *geveilig* en *edel* hart, doordrongen van liefde tot God en den naaften.

Van daar, dat hij niet alleen gedurende zijn leven het voorwerp was van elks bewondering, hoogachting en liefde, maar dat hij dit blijft na zijn dood, welke als een algemeene ramp des Vaderlands wordt betreurd.

Geen wonder dan, dat hij reeds vroeg onder zijne voorstanders de aanzienlijkste en waardigste mannen tellen mogt; (61) dat de grootste Dichters zijnen lof bezongen; (62) dat de vermaardste Maatschappijen trotsch waren op zijnen naam; (63) dat een der oudste adellijke geslachten de naauwste verbindtenis met hem niet afwees; (64) en dat hem, bij onderscheiding, Koninklijke eer en gunst te beure viel. (65) Bij zijnen grafzerk, met zoo vele en zoo heilige tranen besproeid, verstomt de nijd of verschuilt zich beschaamd onder zijne Lofredenaars.

Wordt het door allen, die prijs stellen op
wa-

ware eer, voor den hoogsten roem gehouden de lofspraak weg te dragen van waardige en beroemde mannen; zoo zij het mij vergund in dezen achtbaren kring openlijk te vermelden die van den vermaarden en geachten SILVESTRE DESACY.

„Niets evenaart, dus schrijft hij mij, het smartelijk gevoel, dat mij het onverwacht overlijden van mijnen Vriend, den Heer RAU, doet ondervinden, en het zou mij tot troost zijn iets tot zijnen lof te kunnen bijbrengen. Ik heb in hem een godsdienstig Man gevonden en tevens een goed Vriend, ijverig in dienst-betoon, en ik houde mij verzekerd, dat allen, die hem naar waarde gekend hebben, hem dezelfde gezuigenis geven.” (66)

Eenparig, ja, eenparig stemt hiermede in de waardige rei onzer inlandsche Geleerden en inzonderheid die zijner beroemde Ambtgenooten aan de Koninklijke Hooge School, onder welke hij zijne beste en getrouwste vrienden heeft.

Aandoenlijk voorwaar en vereerend was de sprakelooze droefheid der Oudsten van den achtbaren Senaat op het vernemen van den dood hunnes Lievelings, terwijl de tranen van alle deszelfs leden het zuiverst offer waren der algemeene smart.

En met regt, hij verdiende dezelve volkomen.

In

In bescheidenheid, hoogachting en vertrouwen jegens hen gaf hij niemand toe.

Zijnen geliefden en geëerbiedigden PESTEL had hij door eene Lofrede, beider waardig, eene gedenkzuil gesticht, die bij de meermalen vermelde verwoesting mede verbrijzeld is. (67)

Het is niet onopgemerkt gebleven, dat onder de talrijke schare der Gemeente, welke haar Herder betreurde en met stillen weemoed daar troost zocht over zijn gemis, waar hij haar zoo dikwerf had getroost, de behoeftigen en armen het overvloedigst tranen storteden.

De waarheid van den lof, door zijne Ambtgenooten en Vrienden hem in Gods gewijden tempel gegeven, blijkt uit hunne overeenstemming in de hoofdtrekken, waarmede zij hem, naar zijne onderscheidene betrekkingen, op eene roemwaardige wijze hebben gekenschetst. (68) Hunne rouwklagt is de algemeene klagt van het gansche Kerkgenootschap, waarvan hij een steunpilaar was, (69) ja van geheel het Protestantische Christendom, 't welk hem als zijnen schutsheer mogt beschouwen.

Ja, M. H., dien eernaam was R A U waardig; want hij was eene der hoofdzuilen van de Hervormde Kerk in dit Rijk, daar hij, wegens zijne aanzienlijke betrekkingen meer dan eenig ander in staat was haar te onderschragen.

Ten

Ten hoogsten dierbaar waren hem hare belangen. Geheel doordrongen van de waardigheid zijns Herder- en Leeraar-amts, offerde hij aan de vlijtige, getrouwe en standvastige betrachtting van alle de pligten, welke daarmede zijn verknocht, zijne beste krachten op.

Hem U naar waarde in de oefening dier pligten te beschrijven, is mij even min mogelijk, als hem naar eisch te schetsen, zoo als hij was en zich vertoonde in alle maatschappelijke, zoo openbare als bijzondere, betrekkingen: doch ik wil de laatste oogenblikken, die wij hier zijner nagedachtenis wijden, besteden aan de beschouwing van zijn leerrijk en aanminnig *voorbeeld*.

Waant intuschen niet dat ik aan hetzelfde eene ingebeelde volmaaktheid toeschrijve; *o* neen! hij was een mensch — maar ik ben zijn lofredenaar en niet zijn rigter; en wie uwer zou dit willen wezen? Wie uwer roemt niet veeleer met mij het voorregt van RAU te hebben leeren kennen, als een' der edelste menschen, en verheerlijkt niet in hem den wijzen, goeden en magtigen Schepper der natuur?

Al wat ter veredeling en beschaving van den mensch kan verstreken, was hem welkom en dierbaar. In weêrwil zijner veelvuldige en gewigtige bezigheden, leende hij zich volvaardig tot

tot het opzigt over de lagere Scholen in deze Stad, en achtte dit, hoe weinig roems er mede zij gepaard, geenszins onbestaanbaar met den luister van zijnen stand en eervolle bediening. (70)

De Kunst vond in hem eenen gevoeligen beschouwer, kundigen beoordeelaar, ijverigen onderzoeker en edelmoedigen voorstander. Hij wist de voortbrengselen, waardoor zij de oudheid heeft verrijkt, met die der latere tijden nuttig te vergelijken. Aan zijn geoeffend oog ontglipte nimmer eene afwijking van de schoone natuur. Met hoe veel smaak en bevalligheid wist hij den konstenaar den waren weg tot roem op te leiden! (71) Bij zijne eerste intrede in het Museum Napoleon, wees hij terstond de beste stukken der eerste Meesters aan; zoo dat hij, schoon in Frankrijks Hoofdstad een vreemdeling, in het gebied der fraaije kunsten geheel bleek t'huis te wezen. (72)

Op zijne reizen naar Duitschland, Engeland en Frankrijk (73) was, gelijk in zijn Vaderland, de beschouwing der natuur, de beoefening der kunst, de uitbreiding der wetenschappen en boven alles de kennis van den mensch zijn belangrijk doel.

Van daar dat hij het liefst zulk eene manier van reizen verkoos, die, schoon minder luisterrijk
en

en gemakkelijk, hem de meeste gelegenheid aanbod tot den omgang met allerlei soort van menschen.

Ook had hij zulk eene ware beschaafdheid, zulk eene bevallige beleefdheid, zulk een kiesch gevoel van betamelijkheid verkregen, dat zijn gezelschap door al wat aanzienlijk en beschaafd was, vlijtig werd gezocht; dat hij in de verkeer-
ring met vrouwen door eene ongemeene beval-
ligheid uitblonk; terwijl hij tevens door eene
aanmoedigende vriendelijkheid de eenvoudigste
en armste menschen tot zich trok.

Waar hij was stichtte hij eendragt en vrede,
verspreidde hij gezellige vrolijkheid en wist zij-
ne redenen steeds met zout te besprengen. (74)
Het eenvoudigst onthaal, met een goed hart aan-
geboden, was hem het aangenaamst. Zacht,
toegevend en gemakkelijk van aard, ontweek hij
allen twist. In zijne houding en gelaat heerschte
eene onvergelykelijke aanminnigheid, terwijl
op zijne lippen eene betooverende liefstalligheid
zweefde.

De verhevene lofspraak van den Apostel PAU-
LUS op de liefde mag in nadruk op hem wor-
den toegepast. (75)

Hij was een bescheiden, teeder, edelmoedig
en standvastig vriend. „Zijn hart, (dus schrijft
mij een der gemeenzaamste en waardigste metge-
zel-

zullen zijner jongelingschap, (76) dat in trouw en eerlijkheid naauwelijks zijn weêrga had, was zoo braaf, zoo goed, zoo open, zoo kiesch, dat ik mijnen R A U te vergeefs zou trachten weder te vinden."

Dien hij eens lief had, beminde hij tot den einde toe; — en stonden niet om zijn sterfbed dezelfde vrienden, welke, gedurende de grootste helft van zijn leven, de vertrouwden waren van zijn hart? (77)

Hoe wars van alle stijve gemaaktheid, pharizeeuwſchen hoogmoed en uiterlijk vertoon van geveinsde vroomheid, had hij eerbied voor zichzelf en ontzag voor zijne waardigheid; trotſeerde nimmer roekeloos het vooroordeel, zelfs niet in het genot van zulke vermaken, welke de menigte, hoe gaarne zij die zelve geniete, aan zijnen stand ontzegt. Op zijn' tijd echter wist hij zich wijsfelijk te ſchikken naar de welvoegelijkheid en zijn gedrag in te rigten naar zijn openbaar aanzien.

Wanneer het aankwam op de eer van den Godsdienst, — week hij voor niemand in edelen moed. — Wat hij door wijze overreding en roerenden ernst niet ~~verwinnen~~ kon, vermogt hij door gezag. Beschaamd sloeg de

D

dries-

drieste' godverzaker voor hem de oogen neêr en barsste van spijt, dat hij zijnen verwaten' trots verbrijzeld en zijne lasterende tong gebreideld voelde.

Aanmerkelijk was de invloed, dien hij op de gemoederen had, gebleken inzonderheid gedurende de herhaalde waarneming van het Opperbestuur der Universiteit. (78) Zijne zucht voor de Akademische jeugd was hartelijk, wijs, liefderijk, ijverig, werkzaam. Een' goeden aanleg ontdekte hij door de schroomvalligheid heen van eenen nederigen staat. Wat men voor eenen jongeling deed, dien hij aanbeval, rekende hij als aan zichzelf gedaan, en, hoe zeer ook meermalen te jammerlijk in zijne verwachting bedrogen, bezweek of verflaauwde zijne werkzame liefde nooit.

Elk Akademisch Burger wist hij waardiglijk te behandelen naar zijnen stand. Waar zijne vermaningen en zijn raad in 't geheim genoegzaam waren, vermeed hij kiesch en bescheiden alle opspraak.

Zijne leerlingen waren zijne vrienden. De bloem der jongelingschap was zijn lust, zijne liefde, de kroon zijnes roems. Zedig en naarstig ontving zij zijn godsdienstig onderrigt, en zul-

zulken zelfs, die daarin anders het minst gezet waren, door zijne welsprekendheid uitgelokt, door zijnen ernst vermeersterd en door zijne teederheid geboeid werden.

Ik zie U, edele Jongelingen! dagen en nachten lang, met de moedigste volharding, zonder den zwaarsten arbeid te ontzien, bij Leydens ramp, uwen geliefden Meester onaffcheidelijk bijstaan. Ik zie U, bij het eerste gerucht zijner ziekte, in volle scharen, met zichtbaren angst op het gelaat, zijne woning omringen, terwijl gij met huivering naar zijnen toestand verneemt. Algemeen was in alle uwe Scholen de verslagenheid, bij de ontzettende mare van zijnen dood, en, daar uwe liefde niets meer vermogt, boodt gij U snikkend aan, om zijn dierbaar overschot grafwaarts te dragen. (79) God vergelde U uwe liefde, gij waart zulk eenen Leeraar waardig!

Niet alleen was de jeugd het voorwerp zijner getrouwe zorgen; zijne liefde was even uitgebreid in haren werkkring als rein en edel in haar beginsel, terwijl zedigheid haar bevallig sieraad was.

Volgt hem, M. H., den waardigen dienaar van J E Z U S, tot aan den drempel van het verblijf der zieken, die zijnen troost verlangden;

ziet hem zijnen voet terug houden, om eerst zijne gedachten te verzamelen en ernstiger te zijn in het gebed: (80) vergezelt hem in de armste wijken van de stad, waar hij het liefst zijne herderlijke bezoeken deed, ziet hem bij de vermaningen en den troost van den godsdienst dien der milddadigheid voegen; hoort de zegeningen, door de behoeftigen hem 'achterna gezonden. Hoe velen openbaarden niet na zijnen dood, — verstoken van zijne hulp, — den rijkdom zijner liefde, dien zijn bevel alleen hen deed verzwijgen bij zijn leven. — O de tranen der armen zijn de edelste paarlen aan de kroon van onzen RAU!

Hij was braaf, om dat hij uit braven gesproten was. (81) In het ouderlijk huis woonden de wijsheid, de godsvrucht en de liefde. Voor den eenigen broeder was de terugkomst eener beminde zuster, na eene lange afwezigheid, een feest, waarvan hij met verrukking bij zijne vrienden sprak. Hoe menig kinderlijk gedicht ademde niet de zuiverste, hartelijkste, vurigste broeder- en ouderliefde; was hij niet steeds de wellust van zijn geslacht, de roem van zijn huis?

De vroomheid van den eerbiedigen zoon, hoe straalt zij niet door in elken brief, dien hij

hij gedurende zijne laatste uitlandigheid aan zijne Ouderen schreef; hoe bekommert hij zich niet over hunne welvaart; hoe kinderlijk beveelt hij zich hunner liefde aan en vraagt om hunnen ouderlijken zegen. (82)

Geen verftroojend vermaak, geene vereenigde onderscheiding van de eerste en beroemdste Mannen, (83) geene konst of wetenschap, niets kon zijn hart aftrekken van de dierbaarste voorwerpen zijner liefde, van ouders, gade en kroost.

Zulk een Zoon — hoe kon hij anders, dan een waardig echtgenoot, een teeder vader wezen: doch die liefde, krachtiger dan de dood, is door geene woorden te beschrijven, aanschouwt haar in hare volle kracht.

Op den noodlottigen Twaalfden Januarij (84) van de belangrijkste bezigheden zijner kerkelijke bediening, het onderwijs der jeugd en het bezoeken cenes kranken, terug keerende naar zijne woning, wordt hij, op eenigen afstand van dezelve, door de verschrikkelijke uitbarsting ter aarde geworpen. Van de eerste bedwelming bekomen, spoedt hij zich naar het verblijf van gade en kroost, en ziet hetzelfde ingestort. Den man en vader verlaat, bij het volle gevoel der innigste liefde, zelfs niet in dit onzagelijk

oogenblik, de hem eigene tegenwoordigheid van geest. — Ijlings baant hij zich den weg, dringt door tot het vermoedelijk graf zijner dierbaarste panden. Zijne welbekende stem kondigt hun redding aan; zijn moed, zijne kracht, zijne voorzigtigheid, zijn geduld, zijne volharding bewerken dezelve. Hij geeft zijn kroost ten tweedenmaal het leven, en voert zijne gade uit de kaken des afgronds in zijne armen terug.

Nog treft mijn oor zijne verhevene taal, daar ik, met wankelenden tred over de puinhoopen tot hem doorgeworfeld en van aandoening overmand, weenende aan zijne borst viel. „Laat ons Mannen, laat ons Christenen zijn, mijn vriend! bedaar en droog uwe tranen. Wat zoude ik klagen! God heeft mij de trefsendste blijken zijner vaderlijke zorg doen ondervinden. Hij gaf mij moed en kracht en standvastigheid. Daar heb ik mijnen arbeid van twintig jaren in rook zien vergaan en mijn oog heeft niet eenen enkelen traan gestort, terwijl ik dit aanzag. Ik had immers mijne kinderen en hunne moeder behouden.”

Dezelve niet te overleven was de vurige wensch zijner liefde, achtende hij zulks voor zich onmogelijk. Het noodlottig jaar was nog niet

niet ten einde, of deze wensch werd vervuld. Aan het ziekbed zijner kinderen, terwijl hij dankbaar roemde, zich nimmer zoo sterk gevoeld te hebben als nu, daar hij hun zelfs zijne nachtrust opofferen kon, vergaderde hij vermoedelijk (85) de doodelijke zaden eener woedende ziekte, welke hem weldra op het veege sterfbed uitstreckte.

Twee dagen voor zijn overlijden weérhiel den (86) hem vriendschap en liefde naauwelijks om nog tot zijne Gemeente te spreken. Plotfeling overweldigde de magt des doods zijn ligchaam; doch zijne ziel bezweek niet onder dit geweld. De bedaardheid van zijnen vasten geest was geenszins het uitwerksel van het verstompt gevoel; hij behield tot den einde toe zijne volle kracht.

Met de teederste zorgvuldigheid (87) wilde hij zijne Ouderen omzigtig doen voorbereiden. De innigste broedermin, echtelijke liefde en dankbare vriendschap drukte hij, daar zijne tong weigerde, door zijn sprekend oog, door zijne klemmende hand, door den laatsten kusch zijner bleeke lippen uit.

Gelaten wachtte hij, hoe zeer door de smartelijkste benaauwdheid lijdende, den doodsnik af, met een vast ver-trouwen op zijnen Verlosfer.

56 LOFREDE OF S. F. J. RAU.

Zelfs na het verscheiden liet de adeldom
zijner ziele hare verhevene indrukfelen na op
zijn kalm gelaat, en hij was in zijn sterven,
geijk in zijn leven, GROOT EN GOED. (88) :

AANTEKENINGEN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

A A N T E E K E N I N G E N .

---

(1) Bl. 1. Sedert vijf jaren houdt de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, in 1765 te Leyden gevestigd en in 1771 met publiek Oſtrooi vereerd, gedurende het Winterfaizoen, gewoonlijk om de twee maanden eene openbare Vergadering, waarin door een of twee der Leden eene voorlezing in proſa of poëzij, overeenkomſtig met den aard en het doel der ſtichting, gehouden wordt. De Hoogleeraar RAU had zich verbonden, om op den 12 Februarij 1808 eene ſpreekbeurt te vervullen, terwijl de Heer J. H. ONDERDEWIJNGAART CANZIUS na hem zou optreden. Met de grievende ſmart over den dood mijns
waar-

waardigen Leeraars en Vrienden vereenigde zich bij mij dadelijk de wensch om zijne nagedachtenis te vereeren; de spreekbeurt, welke ik wist, dat hij op zich genomen had, kwam mij daartoe eene bijzonder geschikte gelegenheid voor; alle valsche kiescheheid en te ver gedrevene nederigheid ter zijde stellende, gaf ik alleen gehoor aan de inspraak van mijn hart, bood mij aan tot Lofredenaar van **RAU**, en had het genoegen van mijn ontwerp door den geëerden Voorzitter der Maatschappij, den Hooggeleerden **TE WATER**, goedgekeurd te zien, onder de aanmoedigende verklaring, zoo van zijne zijde als van die mijns geachten Zwagers, den Hoogleeraar **SIEGENBEEK**, Secretaris der Maatschappij, dat de onderscheidene betrekkingen, waarin ik tot den Overledenen stond, mij tot de taak, welke ik op mij wilde nemen, genoegzame bevoegdheid gaven. Intusschen zag ik met hen ligtelijk vooruit, dat de volvoering dier taak, zou zij eenigzins aan het oogmerk beantwoorden, den geheelen tijd, tot de voorlezing gewoonlijk bestemd, zou wegnemen. Ik verzocht dus den Heer **ONDERDEWIJNGAART CANZIUS** zijne spreekbeurt, ten mijnen gevalle, om des onderwerps wille, geheel aan mij aftestaan, en verkreeg dit gereedelijk van zijne heuschheid.

Bij mijnen Zwager, met den Dichter **BILDERDIJK** bijzonder bekend, ontstond inmiddels het ontwerp, om dezen zijnen Vriend te overreden, dat hij door zijne lier het plegtig uur, der nagedachtenisfe van **RAU** gewijd, zou heiligen. Dit ontwerp werd ook de wensch van mijn hart en het gevoel des edelen Dicht-

Dichters stemde weemoedig in met denzelven. Zijne rijke Dichtluim bragt in éénen slapeloozen nacht den Lijkzang voort, die bij deze Lofrede gedrukt is.

(2) Bl. 3. Vid. ARISTOTELES Rhet. L. I. Cap. IX. CICERO de Leg. L. I. Cap. VIII.

(3) Bl. 3. Vid. HIERONYMI DE ROSCH, *Responsio ad Quaestionem propositam a Societate Litteraria Lugduni Batavorum; Quidnam est quod in Laudatione requiritur?* Pag. CLIX. et CLX. „Vere quidem dixit ISOCRATES in Evagora, χαλεπὸν εἶναι ἀνδρὶ ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν; quoniam is, qui laudat, tam acri honesti & decori sensu debet commoveri, agitari atque impelli, tantoque erga pulchritudinem virtutis amore incitari, ut quam ipse admiretur & colat venustatem ac praestantiam, illam aliis tam vivis depingat coloribus & effingat, ut, quod PLATO de sapientia eventurum fore, si oculis cerneretur, dixit, ita ipsa virtus, dum nostrum sub aspectum paene subjiaciatur, illud admirabile ipsius amplectendae excitet desiderium.”

Deze doorwrochte Verhandeling, is zoo in het oorspronkelijk, als in het Nederduitsch vertaald, te vinden in het V^{de} Deel der *Verhandelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, te Leyden bij P. van der Eyk en D. Vygh, 1781.*

Het zij de hulde der dankbaarheid aan den geleerden Schrijver, dien het mij gebeuren mag mijnen hoog-geachten Vriend te noemen, wanneer ik hier open-

doenlijk erken, zeer veel aan de herhaalde lezing en beoefening van zijne lessen en zijn voorbeeld verschuldigd te zijn. Bij het vermelden hiervan herinnert men zich ligt zijne *Lofrede op H. G. OOSTERDYK*, *uitgesproken in het Genootschap Concordia et Libertate*, den 20 October 1795.

(4) Bl. 4. Vid. H. DE BOSCH, *Responsio &c.* Pag. CLVIII. „Laudationis finis est, ut iis hominibus, qui virtute praediti sunt, dignus honos habeatur, alijque ad idem illud studium incitentur. Et hoc sane consilium egregium est. Quid enim praeclarius hac in vita agere possumus, quam si nos adeo pulchri honestique sensu veraeque virtutis amore tangi & inflammari appareat, ut quavis oblata occasione eorum hominum, unde in humanum genus summa redundarunt commoda, quibus posterì fruuntur, gloriam & laudes omni verborum sententiarumque copia & gravitate commemoremus, eaque re ipsa efficiamus, ut alij, cum velut in tabula depictam talem virtutum contemplantur excellentiam, tam acriter ea commemoratione rerumque bene gestarum descriptione commoveantur, ut non ante conquiescendum putent, quamdiu non simile quid agendo nominis sui memoriam apud posteros gratam & praeclaram reddiderint.”

(5) Bl. 6. SEBALD FULCO JOHANNES RAU zag het eerste levenslicht te *Utrecht* op den zestiensten October 1765.

Zijn Vader, de Hoog-Eerwaarde Hoog-Geleerde
Heer

Heer SEBALD RAU, Doctor der Godgeleerdheid, Hoogleeraar der Oosterfche Talen en Oudheidkunde, alsmede der Typifche en Uitlegkundige Godgeleerdheid, Lid van de Zeeuwsche Maatschappij der Wetenschappen enz., houdt nog den alouden roem der Oosterfche Letterkunde aan Utrechts Hooge-School, in eenen drie-en-tachtig jarigen ouderdom, staande.

De Moeder van onzen RAU, Vrouwe SUSANNA SEBINA REIJTSMA, uit een deftig Friesch en Amsterdamsch Geflacht gesproten, verfiert nog haren naam door hare godsvrucht.

S. F. J. RAU was de eenige Zoon van dit geacht, bemind en gezegend paar. Hij had drie Zusters, welke met hare Ouders den vroegen dood betreuren van hem, die de lust, de liefde en de roem was van zijn geflacht.

Zediglijk vermeldt de waardige Grijsaard aldus zijne afkomst.

„Si plurimum interest, ad vitam literariam bene instituendam, quo loco natus sis, et quibus parentibus, aufim dicere utrumque sic contigisse mihi, ut hoc primum ac praecipuum beneficium fit, quod Dei providentia mihi concessit.

Natus sum Herbornae Nasfaviorum, ubi, inde a reftitutis melioribus facris, illustris Schola fuit, quam CASPAR OLEVIANUS, et JOHANNES PISCATOR, aliique magni nominis viri quondam illustrarunt.

In hac Academia parens meus, et avus maternus, non improbables, aut obfcuri profesfores erant. Et ille quidem, postquam Marburgi Cattorum, duce

HER-

HERMANNO SCHMINKIO, JACOBI PERIZONII discipulo, Historiam et literas Graecas atque Latinas, praecunte autem JOHANNE JOACHIMO SCHRODERO, linguas Orientales didicerat, aliisque viris doctis in Philosophia et Theologia haud perfunctorie usus fuerat, initio quidem Philosophiam et linguas Orientales, deinde vero etiam Theologiam profitebatur.

Mater mihi fuit AUGUSTA CATHARINA HAMELIA, JOH. SEB. HAMELII, Profesoris Theologiae, et Ecclesiarum Dilleburgensium Inspectoris filia, quam eo lubentius commemoro, quia ei plurimum debeo, et in educatione mea partem habuit longe maximam.

Nam et literis Latinis erat imbuta, et miro legendi studio ferebatur, et, quod praecipuum est, in veritate divina haud mediocriter erat versata." &c.

Vid. SEBALDI RAVII *Orationes Duae, una de difficultatibus quibus premitur studium Antiquitatis Judaicae, deque Judicio in eo regundo, altera de beneficiis a Deo Opt. Max. inde a juventute in se collatis, quarum illa habita est publice die XXIX. Martii CIOIOCCCLXXXVII. cum Magistratu Academico tertium, haec die IV. Aprilis CIOIOCCCV. cum eodem Magistratu quartum abiret. Traj. ad Rhen. Pag. XXXIII. — XXXIV.*

Van het plegtig houden dezer Redevoering vindt men in den *Algemeenen Konst- en Letterboden*, voor het jaar 1805, I. Deel. Bl. 226, het volgend wel gesteld berigt, 't welk ik niet onvoegzaam oordeele hier in te laschen, als geheel instemmende met mijn eigen oordeel en gevoel.

„He-

„Heden, den 4 April, vierde de *Utrechtsche* Hooge-School het jaarlijkfche Feest der inwijding van haren nieuw aangestelden Rector Magnificus. De Hoog-Eerw. Hoog-Gel. Heer SEBALD RAU droeg die waardigheid, gedurende dit afgeloopen Akademisch jaar en thans voor de vierde maal door hem bekleed, met het houden eener plegtige Redevoering, over aan den Wel-Ed. Hoog-Gel. Heer MATTHIAS VAN GEUNS, enz.

De Feest-plegtigheid van dezen dag wierd grootelijks veraangenaamd, door de herinnering van het zeldzaam voorregt, het welk onze Hooge-School genieten mogt, in den meer dan vijf-en-vijftig jarigen dienst, welken de Hoog-Eerwaardige RAU aan haar bewezen heeft: eenen dienst, welken hij nog, met onafgebroken lust en ijver, voortzet, en tot welken hij, door de helderheid van zijnen geest, en de gezondheid van zijn ligchaam, zich nog in staat gevoelt. De vergenoegde en dankbare Grijsaard konde dan geene stof uitkiezen, meer passende voor zijn karakter en omftandigheden, meer aangenaam voor allen, die belang in hem stellen, meer geschikt voor dit Feest, dan de dankbare vermelding van *de zegeningen, welke Gods goede Voorzienigheid hem, van zijne jeugd af aan, bewezen heeft*. En hij stichtte dit gedenkteeken, ter eere van het Opperwezen, op eene zoo kiesche, zoo bevallige, en zoo treffende wijze, dat de Toehoorders, welke, in grooten getale, van hier en van elders, ook van de naburige Leydsche Akademie, zamengekomen waren, hoogst voldaan de gehoorzaal verlieten.

's Mans beroemde Zoon, de Hoog-Eerw. Hoog-Geel. Heer SEBALD FULCO JOH. RAU, had, ter deze gelegenheid, eene bevallige *Ode* vervaardigd, welke, door eenen Konstkenner op Muzijk gebragt, gelukkig werd uitgevoerd door eenige Zangers en Muzikanten, na dat de Redenaar, bij het eindigen van het verslag zijner afgeloopen jaren, met veel aandoening, gesproken had van zijne Christelijke verwachting op de zaligheden der toekomst. Dus werd toen de Spreker ingevallen door het gezang der

O D E.

*Quem casta Virtus, Musaque, nobili
Ornant corona, non quatitur metu
Lethalis horae; sed sereno
Prospiciet sua fata vultu.*

*Sic iactus altis navita fluctibus
Portu quieto gaudet: amabilis
Sic umbra defessum colonum
Exhilarat, strepitusque fontis.*

*Nomen superstes funera despicit,
Vivisque grato pectore civium;
Exuta vinclis mens triumphat,
Et rapidis petit astra pennis.*

Van deze *Ode* is, door éénen onzer Vaderlandsche Dichteren, de volgende vertaling gemaakt, bij welke, zoo wel de uitdrukking der schoone muzikale

com-

compositie, als de regelmaat der *Alkaiſche Ode*, en het gene de *Griekſche Profodie*, ten aanzien der *quantiteit*, vordert, in acht genomen is.

Wien reine Deugd, wien Clio, met heiligen
Lauwer, gefierd heeft, ſchokt de bekommering
Voor 't doodlijk uur niet; maar gelaten
Ziet hij, geniet hij de verre toekomst.

Zoo komt de held uit ijslijke golven eens
Met vreugd de haven binnen: En aangenaam
Laaft zoo het oor, na zwaren arbeid,
't Lieve geruisch van het heldre beekje.

Zijn' nagedacht'nis, 't heillooze graf te ſterk,
Leeft in 't vereerend harte der edelen;
Los van de kluisters, zegepralend,
Vliegt de gelukkige geest ten hemel."

(6) Bl. 7. Al wat ik hier en vervolgens van de vroege rijpheid der verſtandelijke vermogens van RAU in het algemeen, en van zijne vroege taalkennis in het bijzonder gezegd heb, ſteunt op de omſtandige berichten, die ik daarvan ontving zoo door des Overledenen Vader zelve, als door velen zijner Vrienden, waaronder het genoeg zij de Heeren BRUOMANS, HINLÓPEN en CARP te noemen, aan welke ik voor de mondelinge en ſchriftelijke berichten, mij met zoo vele heuſchheid als dienſtvaardigheid meêgedeeld, hier openlijk mijner verſchuldigden dank betuige.

RAU leerde het *Fransch* en *Hoogduitsch* als een kind, voor dat hij naar de Latijnsche Schole gezonden werd, het eerste van zekeren Monsieur BOURDON, die deze taal grondig onderwees en zeer goed uitsprak; het laatste van de Paltzische Studenten, welke de lessen van zijnen Vader hoorden en aandiens huis verkeerden.

Met het *Latijn*, *Grieksch* en *Oostersch* begon hij mede nog een kind zijnde, zoo als verder nader blijkt. Hij was voor het aanleeren van talen geboren.

(7) Bl. 8. In het Ouderlijk huis worden nog bewaard de aardige en naïve beschrijvingen, die RAU als kind van deze reizen maakte.

(8) Bl. 9. Deze getuigenis berust almede op het te voren vermelde gezag. RAU leerde met zijnen Vriend, den Heere W. CARP het *Engelsch*, toen hij de Latijnsche School verliet, met dat gevolg, dat hij, met dezen, twee jaren Student geweest zijnde; Diaken van de Engelsche Kerk werd, daar hij zeer gezien was bij den waardigen Leeraar BROWN, voor wien hij steeds hooge achting behield.

De kennis van het *Itaalaansch* verkreeg RAU, nadat hij te *Leyden* gevestigd was, en de Hoogleeraar BRUGMANS, (toen reeds zijn bijzondere Vriend) die in deze oefeningen zijn metgezel was, getuigde mij verbaasd te zijn geweest over de onvergelijkelijke vaardigheid, waarmede hij zonder moeite die taal weldra geheel meester was geworden.

Het

Het *Engelsch*, het *Hoogduitsch* en het *Fransch* sprak R A U als of het zijne moedertale was. Elk die hem hoorde spreken, bewonderde de zuiverheid, de bevalligheid en de juistheid van zijnen tongval. Geoefende Franschen, kiesebe beoordeelaars in dit stuk, zijn te meermalen met hem bedrogen geweest en hielden hem voor hunnen Landsman.

Meer dan een zijner Hooggeleerde Ambtgenooten aan de Hooge-School hebben mij loffelijk vermeld de uitnemende vaardigheid, waarmede hij zich in goed Latijn, niet alleen over onderwerpen van geleerdheid, maar ook over voorkomende zaken, zoo fierlijk als aangenaam wist te verklaren: eene hebberlijkheid, welke hem bij het bekleeden van het Rectoraat, in het leiden der beraadslagingen van den Akademischen Senaat, als ook in den omgang met geleerde Vreemdelingen bijzonder versierde; gelijk zij een sprekend bewijs was van zijne bijzondere gemeenzaamheid met de schriften der Ouden, zonder welker vlijtige beoefening zulk eene meer dan gewone vaardigheid niet te verkrijgen is.

(9) Bl. 9. Deze vastheid in het spreken en schrijven van het Latijn, gelijk ook de vlugheid en naauwkeurigheid in het werktuigelijke der Latijnsche Dichtkonst, schrijft de dankbare Vader edelmoediglijk toe aan den Rector REITZ, en aan zijnen hoogbejaarden Ambtgenoot, den Hoogleeraar REITZ; zonder melding te maken van den invloed, dien zijn eigen stijl en voorbeeld al vroeg op zijnen Zoon gehad hebben. Hij vermeldt in de brieven, die hij de goed-

heid heeft gehad met mij te wisselen, het bijzonder onderwijs van genoemden Hoogleeraar in de Latijnsche Syntaxis en Profodie als een der werkzaamste hulpmiddelen voor zijnen lieveling, ter verkrijging der geprezen vastheid, keurigheid en vaardigheid.

(10) Bl. 10. RAU had als kind, al zeer vroeg, veel behagen in de dichtkunst. Het Ouderlijk gezin bewaart de eerste uitvloeifels van zijn' ontluikenden dichterlijken geest, waarvan zijne jeugd en mannelijke leeftijd zulke keurige vruchten hebben opgeleverd; over welke in het vervolg meer.

(11) Bl. 10. Behalve eenige teekeningen met Oost-Indischen inkt, door RAU, als kind gemaakt, bewaren zijne Ouders twee schilderijen van zijne hand in olie-verw, waaruit men zijnen snellen voortgang in de schilderkunst bemerken kan, en welke getuigen, dat hij, volgens het oordeel van bevoegde regters, een uitnemend Schilder kon geworden zijn, indien niet zijne bestemming hem elders had geroepen. Wij zullen later meer van zijne theoretische kennis in dit vak der fraaije konsten aanteekenen.

(12) Bl. 14. Deze naam is met even kiesch als dankbaar gevoel verheven in de keurige *Lofrede*, door den Heer J. H. VAN DER PALM in de *Ver-gadering van het Middelburgsch Departement van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen*, op den 26 November 1790 uitgesproken, en te Middelburg bij P. GILLISSEN in dat jaar uitgegeven.

Ik

Ik maak daarvan melding zoo ter herinnering der hooge verdiensten van den voortreffelijken Man, op welken zij gehouden is, als omdat ik dezelve steeds voor een model heb gehouden van ware welsprekendheid, bijzonderlijk in dit moeijelijk vak.

(13) Bl. 14. *Specimen Arabicum, continens Descriptionem et Excerpta Libri ACHMEDIS TEIFASCHII de Gemmis et Lapidibus Pretiosis; quod, Praefide Patre, die XVII Junii MDCCLXXXIV, Trajecti ad Rhenum publice defendit Filius S. F. J. RAU, Auctor.*

(14) Bl. 15. Er is van dien arbeid, in *Leydens* ramp, niets overgebleven dan het Manuscript van TEIFASCHI en een Exemplaar van het *Specimen*, waarin de Schrijver eenige aanmerkingen heeft aange- teekend. De bijdragen, hem door zijnen Vriend SILVESTRE DE SACY ter uitgave van het geheel gezonden, zijn mede verbrand.

De getuigenis wegens de waarde van deze proeve, in den tekst gegeven, is van den Hooggeleerden J. WILLMET, welke, in de karakteristieke vermelding der namen van de beroemdste Oosterlingen in ons Land, dien van onzen RAU met den roem van *sterkheid en bevalligheid* noemt op pag. 48. zijner doorwrochte, krachtige en echt vaderlandsche *Oratio de retinenda antiqua Batavorum in Literis Orientalibus gloria: publice habita die XXVI Novembris MDCCCIV. quum ordinariam Linguarum atque Antiquitatum Orientalium, ut et Hermeneutices*

sacra Profesfonem in illustri Athenaeo Amsteladamenfi solemniter aufpicaretur. Amst. MDCCCV.

(15) Bl. 16. In de voortreffelijke vergelijking van het karakter des Zaligmakers met dat van den Apostel PAULUS; en later in die van JOB, HOMERUS en OSSIAN. Wij zullen op beide deze Akadernifche Redevoeringen nader terugkomen.

(16) Bl. 16. Het door zijne uitgegeven Werken met zoo veel lof bekende Genootfchap *Dulces ante omnia Musae.*

(17) Bl. 16. S. F. RAVII, SEB. FIL. TRAJECTUM AD RHENUM, *Accedunt CONSTANTINI HUGENII de eodem Argumento Epigrammata. CID. ID. CCLXXXII. Trajecti ad Rhenum; Sumtu autoris, literis Postianis.*

In den tekst mijner Lofrede heb ik den hoofdinhoud van dit jeugdig Dichtftuk opgegeven.

Indien mijn wensch vervuld wordt, heeft de geleerde wereld van de achtingswaardige Heeren LUCHTMANS, door de naauwe banden des bloeds en der vriendschap aan RAU verbonden, eene *Syllage* te wachten, waarin 's Mans *Opuscula Philologica, Oratoria et Poëtica* verzameld en bewaard zullen worden. Het *Trajectum* en verfcheiden andere Latijnsche Verfen, waaronder zeer fchoone Oden, die nu verftrooid zijn, zullen daarin hare plaats vinden.

(18) Bl. 17. Onder anderen de Hoogleeraar IJ. VAN HAMELSVELD, welke in een fierlijk en ongemeen hartelijk Elegiacum zijnen leerling over deszelfs eerste openbare proeve in de Latijnsche Dichtkunst geluk wenschte en deze voorspelling deed:

Carminē dicta tuo, patria urbs te tollet honore,
Et referet largā prēmia digna manu.

(19) Bl. 17. Vid. *Trajectum &c.* in fine.
Inclijta Trajectum, vagitus conscia nostri!
Hoc mihi si liceat posito sub tegmine semper
Te numeris efferre meis, vatūque tuorum
Et laudis pars esse tuæ, videarque mereri,
Ut tumulum cives fertis et fronde coronent,
Sublimi feriam radiantes vertice stellas.

(20) Bl. 17. *De Poëtische Spectator, uitgegeven door eenige vaderlandlievende Vrienden. Te Amsterdam, bij A. MENS Jansz. 1784.*

De Inleiding van het Eerste Stukje is van onzen RAU; hij was toen naauwelijks negentien jaren oud; de taal des edelen jongelings, tot zijne kunstgenooten luidt aldaar onder anderen dus, bl. 11—15.

„Edele jongelingen! jeugdige dichters! — Niet gij, die, uit een laffe zucht, om te rijmen en vaerzen te maaken, uwe nietsbeteekenende woorden, gevoeleloos, daar heen krabt, en die u zelf, heel vertrouwelijck, den grootschen eernaam van *Dichter* toevoegt; — tot u spreek ik niet! — Edele jongelingen! jeugdige dichters! Gij, die het groote, het schoone der schepping *gevoelt*; gij, die de Godheid

ziet wandelen in de schaduw der geheiligde bosschen — die, in ieder avondwindje, den adem der Godheid gevoelt, en, in het vrolijke gelaat des hemels, den vriendelijken aanblik van den Vader der schepping ziet! — Gij, edele zielen, die dikwijls in de armen eener stille *melancholie*, hooger en wellust geniet, dan de slaaf der zinnelijke vreugde, onder de dansende reien der luidrugtige vermaaken; — gij, die traanen van dankbaarheid — van onuitsprekelijke aandoeningen weent, wanneer gij uzelf — wanneer gij uwen God gevoelt! Gij, die slechts eene edele daad moet zien, om al het edele der daad te gevoelen! — Gij, die, bij al dit edele, dit groote gevoel, de gelukkige gave ontvingt, om uwe gewaarwordingen, in een' stroom van zuivere *harmonische* woorden, uit uw hart, in het hart uwer medemenschen te doen overvloeien! Edele jongelingen! jeugdige dichters! tot u spreek ik! Daar zijn maar enkele geesten, die moeds genoeg hebben, om een' enkelen stap, buiten het enge perk onzer gothische kunstrijers te waagen: trekt gij uwen voet niet te rug, mijne beminnelijke vrienden! stap door! strijkt, met uwen voet, de lijn, die het vermogen van uwen geest beschrijven moest, uit! — Zij is slechts in stuivend zand getrokken! — Zijt gij gelukkig genoeg, om uwe denkbeelden, in rijmende vaerzen, *kiesch*, uitedrukken, — welan! laat dan uwe vaerzen rijmen! maar offert nooit een edele gedagte, aan eene klinkende beuzeling, op! Spot met de vooroordeelen! er zijn dingen in de waereld; waarin het *schijnt*, dat men zich naar de vooroordeelen der menschen schikken moet, —
maar

maar moet dit de Dichter? — Zou een groot schilder; bij een volk, wiens smaak genoeg bedorven was, om groene Camifoolen en roode Broeken zeer bevallig te vinden, ook verplicht zijn, zijne beelden deze sehreeuwende kleeding te geven? — of zou hij niet veeleer, als een vrij — een scheppend vernuft, regt hebben, om de dwaasheid zijner natie te doen zwijgen? — De, in rijm getooide, onkunde ziet, met een' veragtenden blik, op de waare Dichtkunst, die, in een eenvoudig kleed van rijmlooze vaerzen, eervwaardig en staatig voorttreedt; maakt de schoonste, de stoutste gedichten — zoo zij rijmloos zijn, — zij misfen alles! In het vreedzaame gebied der Dichtkunst heeft de onkunde ook ketters gemaakt: stapt flegts van den gewoonen weg af — gevoelt uwe oorspronglijkheid en hebt moeds genoeg, om die te vertoon: — verheft u — en fchrijft in rijmlooze vaerzen — de gansche maatschappij onzer *orthodoxe* redenrijkers zal u ketters noemen!

Befchouwt de Natuur, mijn vrienden, en fchildert haar in die *manier* en met die kragten, die *de uwe* zijn! De man ftaft rustig, door plaatzen, waar de verwijfde jongeling naauwlijks zijn oog durft opflaan! — Om Dichter — waarlijk Dichter te zijn, moet men moed hebben! Die groote maatschappij, waarvan ik zoo even fprak, heeft eenen hof in eigendom; hier heeft de gansche broederschap haar verblijf: — buiten dezen hof komt niemant: de hof zelf is omringt met digte heggen, zoo dat men buiten denzelfen niets kan zien: — hier wandelen de broeders, op de reeds duizendmaalen betreden paadjes: —
zij

zij ontmoeten elkander geduurig op denzelfden weg: — dezelfde bloemen, die den hof versierden in het begin — zijn nog de geliefkoosde bloemen der broeders: — wee! den oproerigen, die van eene verbeterende verandering durft spreken! — Maar, wee! — driemaal wee! hem, die het wagen durft, om door de heggen te dringen — en de waare, ongetooide Natuur, buiten den hof, schoon te vinden! de broeders zullen hem veragten — en de opening in de hegge, met siddering, voorbij wandelen! — Zoo gij somtijds eens door dezen hof wandelt, — wandelt dan, met het gevoel van een' Koning, die, uit zijne wijduitgestrekte landen, in den kleinen staat van eenen middenmaatigen vorst, komt." Enz.

(21) Bl. 17. *Proeven voor het Verstand, den Sinaak en het Hart, door eenige Nederlanders. Te Utrecht bij J. M. VAN VLOTEN. 1784. 2 Stukjes.*

Onder meer andere Stukken van RAU vindt men daar, behalve de Romance van *Ewald* en *Elize*, welke de zedige en billijke Vriend, na het *Roosje* en den *Kain* van zijnen BELLAMY niet meer vermeld wilde hebben, de volgende *Ode aan CIDLI*, vol schoone en stoutgeteekende Beelden, welke wij hier inlaschen.

A A N C I D L I .

Gelijk, wanneer, met dond'rende onstuimigheid,
De lang-geknelde stroom zich heeft losgerukt,

En, met verwoeden angst, de zwaare

Ketens, als bergen gestapeld, voortsleept,

De

De bange landman , schielijk ontwakende ,
Met gade en kroost , in 't holste der duisternis ,
Zijn zinkend huis en loeiende osfen .
Gillend ontvlugt , en op 't ijs zich neêrwerpt ,

Dan , voortgesleept , door huilende stormen , vliegt ,
En naauw de stem der kermende moeder hoort ,
Die , radeloos , den kouden zuigling ,
Stervend , zich voelt , aan haar' boezem , knellen ,

Als dan de wanhoop , grijnzend , rondom haarwaart ,
Op eens haar' ziel met schriklijken nagt bedekt ,
Vleit zij haar' gade , en spreekt van redding ,
Stort zich dan schielijk in 't water neder . —

Gelijk dan ijlings 't hart des verlatenen
Dien sprong gevoelt , en woedend zijn gade roept ,
Met traanenlooze wanhoop luistert ,
Eenzaam met dood en verwoesting worstelt :

Zo bang , zo angstig dwaal ik de toekomst door ,
Daar zwaare nagt van verre rondom mij woelt ,
Wen gij me een vonk van hoop deedt voelen ,
En 'k u dan ijlings mij voel verlaaten !

Ach , CIDLI ! CIDLI ! waarom vertroost ge mij ? —
Daar gij mij toch voor eeuwig verlaaten wilt ?
Verlaaten ! . . neen ! 'k wil u omhelzen ,
'k Zal mij , met u , in de golven storten !

Ont-

78 A A N T E E K E N I N G E N .

Ontruk, ontruk u aan mijne omhelzing niet! —
 Misfchien zendt Godeens lagchenden zonneschijn; —
 Mij dunkt . . . de storm begint te zwijgen! —
 CIDLI! . . ontruk u niet uit mijne armen!

(22) Bl. 17. Ik bedoel den Ridder en Staatsraad Mr. J. HINLÓPEN, den Zoon van dien wijzen Grijsaard, welke de Nederlandsche Kerk door leer en voorbeeld zoo lang stichtte en nog in zijne schriften leeft tot roem van zijnen Heer: — den waardigen Staatsman, welken de hoogere aangelegenheden des Lands en de gewigtigē bezigheden van zijnen post alleen kunnen weêrhouden, om niet, gelijk voorheen, meer voor de wetenschappen en voor de fraaije konsten te leven: — den getrouwen vriend van RAU, die, offchoon zes jaren ouder dan hij, reeds vroegen hartelijk met hem vereenigd was. „Onze vriendschap, (dus schrijft mij de dienstvaardige Man in eenen zijner brieven, waaruit mijne Lofrede veel van de waarde, welke zij hebben mag, ontleende) was aan geenen leeftijd verbonden. Offchoon in hoofdstudie onderscheiden, was de strekking van onzen aanleg en liefhebberij-studie genoeg gelijk, en ons doel hetzelfde. Wij leefden in eenen aangename kring. KLEYN, de voortreffelijke KLEYN en de brave W. CARP, thans Predikant bij de Engelsche Gemeente in den Haag, waren van ons gezelschap. Kort daarna kwam BELLAMY herwaarts en éénsflags waren onze harten aan hem verkleefd, gelijk het zijne aan ons. Elken dag zagen wij elkander,
 en

en, hoewel mijne bezigheden eerst als Raad der Stad en naderhand als Secretaris van Schepenen, mijnen tijd beperkten; in elke week kwamen wij Zaterdag 's avonds bijéén. Dan werden onze eigene gedichten en opstellen gelezen en beoordeeld, en voorts de tijd met esthetische oefeningen doorgebracht; zoo eenvoudig, zoo gul, zoo hartelijk, en tevens zoo getrouw, zoo opregt en zoo streng; dat ik mij die avonden nog als met verrukking vóór den geest breng. Dan oefenden wij elkander in de kunst van lezen, spreken en voorstellen. Dan waren wij, te midden van eene wereld vol wrevel en twist, de gelukkigste menschen."

Op de belangrijke beschrijving van dezen kring, zal het niet ongepast zijn te laten volgen eene korte levensschets van wijlen den Heer KLEYN. Dezelve is opgesteld door den overledenen Arnhemfchen Leer-
aar A. VAN DEN BERG, en medegedeeld door den Hooggeleerden TE WATER, in de keurige Aan-
spraak, waarmede hij, als Voorzitter, de jaarlijkfche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde in 1805 opende.

„Op den 20 Februarij 1805, is, binnen Arnhem, overleden Mr. J. P. KLEYN, Raad in het Departementaal Gerechtshof van Gelderland. Hij was om-
trent 45 jaren oud, en is dus, in het beste van zijn leven aan zijne Echtgenooten en Kinderen, en aan zijne overige betrekkingen, ook aan de Nederlandsche Letterkunde ontruikt. De Maatschappij had hem in den jare 1803 tot haar Medelid verkozen, en zou, van zijnen werkzaamten inborst en uitgebreide kennis,
on-

ongetwijfeld aanmerkelijken bijstand genoten hebben. De eerste aanleg van zijne Letterkundige oefeningen bedoelde de Godgeleerdheid. In de Oosterfche talen slaagde hij zeer gelukkig, daartoe voorbereid zijnde door zijnen Stiefvader, VAN GENT, Predikant op de *Hooge en Lage Zwaluwe*, een voornaam Discipel van A. SCHULTENS. Ook zou hij niet gemakkelijk dezen zijnen eersten aanleg verlaten hebben, zoo de ongesteldheid van zijne borst hem daartoe niet gedwongen had. Hij verkoos toen de regten, doch niet met dat genoegen, waar mede hij te voren gearbeid hadde.

Zijn bijwerk werd nu de Muzijk, waarin hij zeer vorderde, en vooral de Dichtkunde. Hij las veel van de schriften der Hoogduitsche Dichters, onder welken KLOPSTOCK al ras zijn begunstigde schrijver werd. Ook werd hij sterk aangevuurd door den omgang met fraaije opkomende vernuften, die zich in dien tijd te *Utrecht* bevonden: inzonderheid de Heeren OCKERSE, die naderhand zijn schoonbroeder werd, HINLÓPEN, RAU en anderen, en vooral met den vermaarden BELLAMY. Allermeeest is hij aangebragt door den uitmuntenden VAN ALPHEN, die zeer veel moeite deed, om dezen opkomenden Dichter te beschaven, en hem in de Theorie der schoone Wetenschappen te oefenen, waarvan men de eerste vruchten zag, in eenige opstellen van zijne hand, in het tweede Deel van het Genootschap, *Dulces ante omnia Musae*.

Naderhand maakte hij zich met lof bekend, door zijne *Oden en Gedichten*, en voorts door zijnen
Feest-

Feestzang, op het derde Jubilé van de Utrechtsche Hooge School, die, op Stads kosten, op muziek gebragt en op eene zeer vereerende wijze erkend is. Ook zag in dezen tijd een ander werkje het licht, onder den titel van *Proeven voor het Verstand, den Smaak en het Hart*, waaraan hij, met anderen van zijne kunstvrienden, gewerkt hadde, en in 1786 gaf hij zijne *Bijdragen voor Genie en Menschengevoel* uit, waarop federt nog een tweede en derde Deeltje gevolgd is.

In het jaar 1784 begaf hij zich in een zeer gelukkig huwelijk met Juffr. ANTOINETTE OKERSE, insgelijks een zeer fraai vernuft, waarmede hij federt, bij alle de andere genoegens van het huwelijk, de aangenaamheden eener gezellige dichtoefening voegde. Dus heeft hij, in gemeenschap met haar, federt nog twee Stukjes met *Oden en Gedichten*, gelijk ook drie kleine Stukjes met *Krijgsliederen* uitgegeven. Het laatste Stukje van zijne hand is een *Alcaïsche Lierzang*, op het overlijden van wijlen zijnen ouden vriend VAN ALPHEN.

Hij was zeer gemeenzaam met de Ouden, en had zich van zijne vroege jeugd af, door gedurige oefening, zeer groote vastheid in de profodie verworven. De meeste van zijne dichtstukken waren, om deze reden, rijmelooos in hunne dichtmaten.

Ook heeft men van zijne hand eene vertaling van de *Sympathien van WIELAND* en, onder den naam van *Kozerijen*, eene van de *Tändelijen van GERSTENBERG*. Dit laatste was een speelwerk van zijne jongere jaren geweest, 't welk, hoe groot een

vernunft er ook in mogt doorstralen, met den ernstiger smaak van zijnen lateren leeftijd niet overeenkwam. Ook heeft hij nog uitgegeven een Stukje, onder den titel van *kleine prosaische en poëtische bijdragen*, waarin hij eenige fraaije vertalingen en oorspronkelijke opstellen bijeenvoegde, zoo 't schijnt, met opmerk om het te vervolgen, daar evenwel niets van gekomen is.

Voor eenige jaren werd hij bekend met den beroemden Profesfor YUNG, dien men meer algemeen onder den naam van HENDRIK STILLING kent. Hij vond ongemeen veel genoeg in de geestige schriften van dezen buitengewonen man, en vertaalde deszelfs *huislijk leven*, en THEODORE VAN DER LINDEN, in het Nederduitsch, en hij was regt de man, om de eenvoudige naifheden van denzelfden, waarin het, zelfs op het wel plaatsen van een klein woordje aankomt, gelukkig over te brengen.

Na dat hij in den gewigtigen post van Regter geplaatst was, hielden de oefeningen, die daartoe behooren, hem gedurig bezig, en hij gaf in 1798 een Stukje uit, onder den titel van *vrijmoedige gedachten over den plicht eens regters*, 't welk toen met zeer veel goedkeuring ontvangen is.

Voor het overige was hij een Man van eenen altoos werkzaam gteest, en, onder alle zijne overige bezigheden, vergat hij de fraaije letteren nooit. Er zijn nog verscheiden opstellen over derzelve theorie voorhanden; waarvan men mogelijk nog wel het een of ander aan de Maatschappij zal aanbieden. Ook verdient hij den lof, dat hij altijd getrouw was

aan zijne pligten; een ijverig belijder en voorstander van het Christendom; ten daarin voor anderen een stichtend voorbeeld.

In het II. D. N°. 1. van den *Recensent ook der Recensenten*, bl. 71, vindt men eene meer uitvoerige Levensbeschrijving van Mr. J. P. KLEYN, die in allen opzigt zeer belangrijk is.

Wat behoef ik meer dan den naam te vermelden van BELLAMY; om bij de herinnering van denzelven al het smartelijk gevoel weder op te wekken, dat elk, die hem of zijne zangen kent — en wie kent die niet? — over zijnen vroegen dood gevoelt! En wat zoude ik kunnen zeggen van de onuitsprekelijke teederheid en kracht der onderlinge vriendschap van BELLAMY en RAU? Veel liever late ik de uitdrukking daarvan den Lezer zelven gevoelen in het Dichtstuk van den Vlisingschen Zanger aan RAU en in den Klagzang van dezen over den dood zijns Vriends; het eerste is uitgegeven in *de Gezangen van BELLAMY, te Amsterdam bij A. MENS JANSZ. 1785, bl. 49*; het laatste zag nimmer het licht en heb ik aan de mededeeling tener vriendelijke hand te danken.

A A N

S E B A L D F U L C O R A U.

*k Ging eenzaam, op den weg des levens,

*k Ging eenzaam, onoplettend, voort!

*k Zag anderen, vertrouwlijk, wand'len —

Maar ik, helaas! ik ging alleen!

F 2

Nu

Nu stapte ik langs een dorre heide,
En zwoegde door het wellend zand;
Dan ging ik eens door 't koele lommer
Van een verkwikkend olmenbosch.
Ik Ging, langs den boord der klaarste beeken,
Onagtsaam, ongevoelig, voord,
Ik Bleef zelfs geen oogenblik vertoeven,
Om, in de vliet, mijn beeld te zien!
Zoo ging ik, op den weg des levens,
Steeds eenzaam, onoplettend, voord,
Tot gij, daar bij dat elzenboschje,
Mijn RAU, aan mijne zijde gingt!
Nu was mijn hart niet langer eenzaam;
Ik Zag u — en ging oplettend voord. —
Daar voelde ik, in mijn' jongen boezem:
„Die ed'le jong'ling zij mijn vriend!”
En immers, RAU, uw jonge boezem
Heeft ook die zagte stem gevoelt?
o Ja! 't was zichtbaar in uwe oogen:
„Die jong'ling zij mijn reisgenoot!”
Nu gaan wij, op den weg des levens,
Vertrouwelijk met elkander voord! —
Maar, RAU! — dit denkbeeld doet mij beven;
Zoo u de Dood aan mij ontruikt! . . .
De Dood grijpt, met verwoede handen,
Den wandelaar van 's levens weg,
En voert hem in zijn' donkren kerker —
Hij hoort de stem der vriendschap niet!
Dan werp ik, op den grond, mij neder,
En meng mijn tranen met het stof,

Tot

Tot mij, die vijand aller menschen,
Bij u, in zijnen kerker, voert!

Maar neen! — zoo gij zijn felle woede,
Nog eer^e dan ik, gevoelen moet;
Mijn RAU! gaa vrolijk naar den kerker —
Hij is de rustplaats op den weg!
Ook daar zal 't lot ons saamen voeren!
Mijn RAU, daar zal ik bij u zijn!

Maar — welk een held're, schoone, morgen
Verspreidt zijn' aanblik in mijn ziel!
Mijn vriend, ik voel een ander leven —
Ik voel een onbekende kragt!
Zou dit een aanblik van den morgen
Des onbevlekten levens zijn —
Wanneer de Dood, vertwijfeld, nad'ren,
Ons uit zijn' kerker voeren zal?
o Ja! ik zie hem, bevend, nad'ren!
Hij aarzelt — sluit den kerker op!
Daar stapt hij grimmig, woedend, binnen;
Ziet wild, gelijk een tijger, rond!
Nu rukt hij schielijk al de boeijen
Van zijn gevangen slaaven los! —
WEEST VRIJ! — dit dondert door de helen
Des ongeziener kerkers, heen!
Daar rijzen nu ontelbre zielen,
En schudden stof en kluisters af!
De Dood ziet, met onttroonde trotsheid,
Met kragtelooze woede, rond,

Nu hij zijn jongst bevel moet geven tot
 „Mijn slaaven! stapt ten kerker uit!”
 Neen Dood! niet langer meer uw slaaven!
 Uw woede brak de kluisters zelf! —
 Daar gaat hij, wank'lend, voert ons heenen,
 En biedt ons aan het Leven aan!
 Zoo biedt een overwonnen koning,
 Zich zelf, den overwinnaar, aan!
 Nu zijn wij op den weg des Levens,
 Waar nooit de Dood zijn treden zet:
 Zaagt gij dien blik van 't eeuwig Leven?
 Dien blik, die hem vernigtigt heeft? —

Daar zal ik veilig met u wand'len!
 Mijn RAU, wat eindelijk verschiet! —
 Wanneer de Dood u aan zal grijpen,
 U, naar zijn' zwarten kerker, voert;
 Voel dan den trots reeds in uw' boezem,
 Mijn vriend, dien ge eens gevoelen zult,
 Wanneer hij, bevende, de kluisters,
 Weér, van uw handen, rukken zal!

B I J

B E L L A M Y S D O O D.

Al schijnt zomtijds een oogenblik vrolijkheid
 Haar zachten glans, door treurige wolken heen
 Op 't droef gelaat te spreiden, en den
 Daauw der bedruktheid van 't oog te kusschen;

Toch

Toch voelt de ziel de schriklijke doodsteek nog,
Verlaten, eenzaam dwaal ik de bosfchen door;

En zoek den vriend, die mij verzelde,

Tot ik vermoed op die plaats mij neêrwerp,

Waar hij voor 't laatste met mij gewandeld heeft,

Schoon toen reeds door den Engel des doods gemaakt,

En toegerust om zoo die lange

Eenzame donkere reize te aanvaarden.

O laatste blik mijns stervenden hartvriend!

O uur nog banger, dan 't bangste dat immer de

Verbeelding aan mijn hart gemaald had,

Vurig zijt gij in mijn hart gezonken!

O Edelé Vrienden! die hem ook derven moet,

Mijn bange ziel zoekt lucht en zij vindt ze niet,

Komt laat ons schreiend weêr de paden,

Die hij met ons doorwandelde, zoeken!

Komt roept met mij het beeld . . niet des stervenden,

Niet des vergeefs om bijstand u smeekenden,

Maar 't beeld des edelen, vergenoegden,

't Beeld des met lauwrên bekroonden Dichters,

Zoo als zijn blik van zachte verrukking blonk,

En 't gulde hart vertrouwlijk zich opende,

Wen hij aan 't eind der sombre loopbaan

Phillis met openen arm zag wenken.

Roept dat terug . . maar Vrienden ! ach 'k zie het reeds,
Uw ziel zinkt met mij stervend van droefheid neêr,
En zoekt met bangen blik de plaats weêr,
Daar hij voor eeuwig u heeft verlaten.

Ja even als aan d'oever des Oceaans
Een bange gade haar minnenden echtgenoot
Met starende oogen vurig naziet,
Om hem voor 't laatst in haar hart te prenten:

Maar als een vloed van tranen haar oog bedekt,
Dan schijnt op eens een schemrende duisternis
Op alles neêr te zinken en het
Dierbare voorwerp haar oog te ontrukken:

Zoo zoeken wij vergeefs onzen hartevriend,
Ons oog ziet niets dan treurige schemering,
En naauwlijks weten wij te ontdekken,
Waarheen hij eenzaam ons is ontvloden.

Maar 'k zal het weten, als eens de dood mij wenkt,
Dan volg ik bevend eenzaam mijn BELLAMY,
Mijn Vrienden 'k zal u eens verlaten
En gij vergeefs van den oever mij nazien.

Verheven troost, bij 't naderende afscheidsuur,
Aan de andere zij' des donkeren Oceaans
Leeft J E Z U S ! en reikt reeds de kroonen !
Komt laat ons juichend de reize aanvaarden. —

(23) Bl. 18. Het komt mij niet onvoegzaam voor de beide volgende Fransche versen des Heeren HINLÖPEN, waarop ik doelde, hier in te laschen, daar dezelve niet in alle handen zijn.

SUR LA MORT
DE
MONSIEUR R A U.

Il n'est plus! Il n'est plus! A la fleur de son âge
Ce grand homme expira,
En laissant dans nos cœurs d'une Vertu l'image,
Que Dieu même créa.

Qu'un illustre Orateur de son vaste génie .
Nous trace le tableau;
Qu'émule des Anciens, la Muse d'Aufonie
Y prête son pinceau;

Mais qui nous dépeindra cette ame noble et sage,
Ce magnanime cœur,
Et de tant de vertus cet aimable assemblage,
Qui fit notre bonheur?

Nous l'écoutons encor!... Cette grace naïve,
Ces discours, pleins d'attraits,
Dont la faux de la Mort dans un instant nous prive,
Ne s'effacent jamais.

O toi, fidèle Ami, qui dès ta tendre enfance
 Comme un frère m'aimas,
 Goute du vrai bonheur la douce jouissance!
 Mais ne m'oublie pas!

Permits, que cette main, qui ferma la paupière
 Au digne BELLAMY,
 Te porte mon hommage, en gravant sur la pierre
 Le nom de son Ami!

E P I T A P H E.

CI GÏT RAU, DE SON SIÈCLE ET L'ESPOIR ET LA GLOIRE;
 UN DÉMOSTHÈNE EN CHAIRE; AU LYCÉE UN PLATON;
 LA SCIENCE, LES ARTS COURONNENT SA MÉMOIRE;
 IL VOUA SES BEAUX JOURS À LA RELIGION!

(24) Bl. 19. „Al vroeg, (dus schrijft mij de godvruchtige Vader) bad mijn Zoon, zonder zich aan eenig formulier te binden, uit het hoofd, en toonde, dat er in hem, nog een kind zijnde, reeds een goed begripfel was.”

(25) Bl. 19. Tot de stichtelijke lectuur van het Ouderlijk gezin behoorde onder anderen die van de Leerredenen van J. SAURIN; dezelve hebben zeer veel toegebracht tot de strooming van het godsdienstig gevoel van den jongen RAU, gelijk zij zeker een krachtig middel waren tot het aanvuren zijner zucht voor het openbaar predik-ambt.

Zoo veel hangt er in den jeugdigen leeftijd af van de

de keuze van goede boeken, waardoor zij, aan wie de beschaving van ons verstand en de vorming van ons hart is toevertrouwd, den geest het voedsel aanbieden, 't welk de gezondheid der ziel bevordert. Wordt deze keus verwaarloosd, gelijk helaas! te vaak het geval is; hoe ligt wordt dan niet de smaak verpest, de verbeelding bedorven, het zedelijk gevoel verwoest, terwijl het gretig ingezogen vergif langzaam en ongevoelig het edelst beginfel van het zedelijk leven vernietigt!

(26) Bl. 20. Deze getuigenis, welke de Heer HINLÓPEN aan zijnen onvergelykelijken Vriend geeft, wordt door deszelfs geheele volgende leven bevestigd.

(27) Bl. 21. In het jaar 1784, achttien jaren en eenige maanden oud zijnde, deed RAU, met zijne Ouders, eene reize naar *Herborn*, in het Nassausche, om zijne Grootmoeder te bezoeken. Gedurende zijn verblijf in die Stad werd de Predikant van eene naburige Gemeente, door eene kolonie Fransche vlugtelingen eertijds gesticht te *Daubhausen*, een Dorp twee uren van *Herborn*, toen ter tijd behoorende aan den Vorst van Solms-Braunfels, door ziekte eenige malen belet zijnen dienst, als naar gewoonte, waar te nemen. De Opgezetenen van het Dorp zochten te vergeefs in de Stad de hulp van den een of ander Student, die hunnen Leeraar vervangen mogt, en dit gaf den jongen RAU eene geheel ongezochte gelegenheid, om een stichtelijk opstel in het Fransch

Fransch te vervaardigen, en door het uitspreken daarvan aan de behoefte en het verlangen der gemelde Gemeente te voldoen. Hij predikte bij die gelegenheid over *МАТТН. V: 8*. Deze eerste proeve slaagde allergelukkigst. Hij sprak zijne leerrede met zoo veel bevalligheid en zulk eenen goeden tongval uit, dat de Vader van den zieken Leeraar, voor wien hij was opgetreden, een geboren Franschman, hem ten sterksten aanzette, om zoodanige proeven te herhalen en alzoo Fransch Predikant te worden. Oorfspronkelijk was dit de aanleg van *RAU* niet geweest; doch de gunstige uitflag dezer eerste poging maakte zulk eenen diepen indruk op hem, dat hij, daarvan geheel vervuld, er met geestdrift aan zijne familie en goede vrienden in Holland over schreef, en, te *Utrecht* terug gekomen, andermaal in de Fransche taal eene leerrede hield, met niet minder gunstig gevolg: zoo dat de Wel-Eerwaarde *COLLIN*, des tijds zeer geacht en geliefd Leeraar bij de Walsche Gemeente, een zeer verstandig man en bevoegd rigter, zijnen aandrang bij dien van vele aanzienlijken, die den jongen Redenaar met opgetogenheid gehoord hadden, voegde en hem overhaalde om eerlang zich bij de Hooge Kerkvergadering der Walsche Gemeenten aan te geven.

(28) Bl. 21. Ingevolge hiervan werd *RAU* den 2den September 1785, bij de Walsche Synode, des tijds te *Leyden* vergaderd, na een loffelijk onderzoek, als Proponent aangenomen.

(29) Bl. 21. Op de voorjaars-Synode van 1786 werd RAU, ingevolge de beroeping te *Harderwijk* op hem uitgebragt, te *Maastricht*, den 12^{den} Mei, *peremtoir* geëxamineerd en aan de Walsche Gemeente, welke hem met verlangen te gemoet zag, als gewoon Leeraar en Herder toegewezen, en op den 18^{den} Junij 1786 in zijnen dienst bevestigd door den Wel-Eerwaarden zeer Gel. Heere J. C. COLLIN.

(30) Bl. 21. Bij het vertrek van den Wel-Eerwaarden J. S. ROBERT naar Amsterdam werd RAU op de meest vereerende wijze tot gewoon Herder en Leeraar bij de Walsche Gemeente te *Leyden* beroepen, en bij dezelve op den 19^{den} November 1786 door den waardigen Grijsaard. J. A. BRUNIER ingehuldigd.

(31) Bl. 21. Buitengewoon sterk en algemeen was in der daad de indruk, dien de Leerredenen, welke RAU, als Proponent, in onderscheiden Walsche Kerken van ons Land hield, op de gemoederen maakten. Mij heugt nog, met welke opgetogenheid ik hem in September 1786 te *Delft*, voor het eerst als Proponent predikende, over *de verrukking en den martel-dood van Stephanus* hoorde. Nog gevoele ik den edelen naijver, welken hij in mijn jeugdig gemoed ontstak, daar hij mij door het vuur en de kracht zijner wegslepende welsprekendheid geheel vermeersterde en den grond leide tot die hooge achting, welke ik steeds voor hem heb gevoed en die zijner nagedachtenis voor altijd blijft geheiligd.

't Zegt weinig intusfchen, dat hij eenen jongeling
van

van vijftien jaren dus in bewondering opgetogen hield; bevoegde regters bevestigden de algemeene stem der menigte; die weldra op eene hoogst vereerende wijze bekrachtigd werd.

(32) Bl. 22. Ik bedoel voor *eerst* de aanbieding van het Hoogleeraar-ambt in de Godgeleerdheid en Taalkunde te *Utrecht*; hem in den jare 1787 gedaan.

(33) Bl. 22. Ten *tweeden* het Besluit van de Staten van Holland, op den 22 Augustus 1786 genomen, waarbij hij van de Resolutie van H. Ed. Groot Mogenden van den 13 April 1677, bepallende den vollen ouderdom van 23 jaren voor de Walsche Predikanten, eer zij in Holland mogten worden beroepen, werd gedispenseerd.

Dit Besluit is te vinden in het IX^{de} Deel van het Groot Plakaat-Boek, bl. 242, en de redenen, uit aanmerking van welke de verzochte dispensatie is geaccordeerd, zoo als dezelve bij het Request van den Walschen Kerkenraad zijn uitgedrukt, waren: „*de bekende uitstekende en meer dan gemeene talenten en vermogens, mitsgaders superieure kennis en geleerdheid van den Beroepen.*”

(34) Bl. 22. Het Besluit van Heeren Curatoren over de Universiteit binnen *Leyden* en Burgemeesters derzelver Stad, „waarbij zij, *om de bijzondere kennis, die zij hebben van de geleerdheid, naarstigheid en andere recommandabele qualiteiten van* Ds. P. J. RAV, Predikant in de Walsche Gemeente

aldaar, *ter bevyordering van den welstand derzelyer Univerfiteit*, denzelven aannemen en ftellen tot *Ordinaris S. S. Theologiae Profeffor*, op de gewoone voordeelen, privilegien en prærogativen als de voorfchrevene Profefforen gewoon zijn te volgen en te genieten, enz." Is gedagteekend op den 18 November 1787.

(35) Bl. 23. Aan zijnen waardigen Vriend w. **CARP** namelijk, aan wiens verplichtende vriendelijkheid ik de mededeeling der belangrijke pafage uit den brief van **RAU** verfhuldigd ben. Dezelve volgt hier in het oorfpronkelijke.

„O mon Ami, j'ai deux chofes, auxquelles je ne puis également pas penfer, fans être attendri et confondu, la bonté infinie de Dieu pour moi et la fingularité de fes voyes à l'égard de mon fort. Plus j'y penfe et plus je fens la joye et le courage renaitre dans mon cœur, et avec ces fentimens celui de mes obligations. Je ne puis vous dépeindre cette fituation, ce mélange de crainte et de confiance, de mélancholie et de joye!"

(36) Bl. 24. Op den 12^{den} van Grasmaand des jaars 1788.

(37) Bl. 24. Vid. s. p. j. **RAVIT** *Oratio de eo quod jucundum est in ftudio theologicò, dicta publice, quum ordinariam Theologiæ profefionem in Academia Lugduno-Batava aufpicaretur. Lugd. Bat. apud s. et j. LUCHTMANS Acad. Typ. CXCXCXXXVIII; pag. IV — VI.*

(38)

(38) Bl. 24. Zijne *Theologia Moralis* werd door hem gehouden naar een eigen ontwerp. De lessen over het Herder- en Leeraar-ambt gaf hij in de Fransche taal naar aanleiding van OSTERVALD, *de l'Exercice du Ministère sacré, à Amsterdam chez J. F. BERNARD 1737.*

(39) Bl. 24. Hij beschouwde de Godsdienstleer minst gaarne van hare *speculative* zijde, liefst van hare *praktische*; dit straalde in geheel zijn openbaar onderwijs even als in zijne bijzondere gesprekken over zaken van den godsdienst, blijkbaar door. Deze was hem niet enkel eene aangelegenheid van het verstand, maar inzonderheid ook van het hart.

Boven alles was hem het Herder- en Leeraar-ambt dierbaar. Van den aanvang af tot den einde toe was dit zijn hoogste roem. Hij sprak hier over altijd met warmte en geestdrift, en zijn verlies is daarom ook te betreuren, omdat het voorbeeld van een' man van zoo veel aanzien, roem, begaafdheid en kennis vooral op de Akademische Jeugd gunstig werken moest, en tot tegenwigt verstrekken tegen de meer en meer toenemende minachting, welke de geestelijke stand moet ondergaan.

(40) Bl. 25. Den 12 Julij 1791 schreef RAU aan zijnen Vriend w. CARP deswegens het volgende:

„J'ai donné à présent trois cours de morale, dont j'ai profité infiniment. J'ai appris par-là à connoître la vraie excellence et le génie de notre sainte Religion &c.”

(41)

(41) Bl. 27. Deze schets heb ik zakelijk, met de meeste getrouwheid, opgemaakt naar het ontwerp, 't welk de Hoogleeraar mij, als zijnen leerling, in den jare 1791 heeft in de pen gegeven.

(42) Bl. 27. Ik bedoel door deze uitdrukking geenszins te kennen te geven, dat RAU ons onbekend liet met de nieuwere leerstelsels der zedekunde, inzonderheid der Duitschers en bepaaldelijk van KANT. Daartoe ging hij te zeer voort met zijne eeuw in alle zijne letteroefeningen, bijzonder ook in zijnen godgeleerden arbeid; daartoe had hij ook te veel oordeel en menschkennis; doch hij poogde ons wijsfelijk te behoeden tegen die blinde vooringenomenheid, welke anders jonge lieden ten aanzien van al wat *hun nieuw is*, zoo vaak en zoo ligtelijk aanleeft. *Verlichten* wilde hij, niet *verblinden*.

(43) Bl. 27. In denzelfden brief, bij bl. 25, Aant. 40 vermeld. „Je donnerai cette année un cours de système. 1°. Parce que je suis orthodoxe de conviction et je veux me montrer comme tel. 2°. Parce que c'est mon métier, et qu'il faut faire tout ce qui y appartient.”

(44) Bl. 28. Gedurende mijnen Akademie-tijd hield hij met zijne theologische Studenten een Dispuut-Collegie, om ons te oefenen in de verdediging der Goddelijke Openbaring; de *theses*, ten dien einde uitgegeven, waren meest gevolgd naar *den Bijbel verdedigd* van den Hooggeleerden IJ. VAN HAMELSVELD.

(45) Bl. 28. Op den 13 September 1794 werd RAU door Heeren Curatoren over de Univerfiteit binnen Leyden en Burgemeesteren derzelve Stad, „*ten dienste van dezelve Univerfiteit, op 't vertrouwen; dat zij hadden van zijne geleerdheid, ervaarenheid en andere recommandabele qualiteiten, mede aangefield en gecommitteerd tot Ordinarius Profefor Linguarum Orientalium nec non Antiquitatum Hebraicarum en tot Interpres Legati Warneriani, op den gewonen voet enz.*”

Deze waardigheid aanvaardde hij openlijk op den 18 October van dat jaar, doch „op den 21 Februarij 1795 vonden Curatoren van 's Lands Univerfiteit binnen Leyden, in achtting genomen hebbende de *pretentse* aanftelling van den Profefor RAU tot Profefor L. L. O. O. et Ant. Jud. enz. van den 13 September 1794, goed dezelve aanftelling te houden voor nul en van onwaarde met alle de gevolgen en aanklevan van dien, met intrekking der Commiffie, in die qualiteit op hem verleend, alsmede van het tractement, daaraan verbonden; met dien verftande nogtans, dat hij zijne begonnen Collegien in de Oosterfche Talen zou blijven continueren, tot dat de nieuw beroepen Profefor in dit vak van ftudien in functie zou zijn getreden, en ook tot dien tijd van het tractement in die qualiteit zou blijven jousiferen.”

RAU begaf zich weder tot de Theologifche Profefsie, terwijl tot de Oosterfche geroepen werd de Heer J. H. VAN DER PALM; doch, toen de eerstgemelde waardigheid door het Beftuit van de afcheiding van Kerk en Staat afbreuk fcheen te zullen lij-

lijden, droegen Curatoren, om RAU in allen gevalle voor de Universiteit te bewaren, hem het Hoogleeraar-ambt der *Gewijde Dicht- en Redekunde* op, bij een Besluit van den 8ten Februarij 1799, genomen in aanmerking van de geleerdheid, ervaarenheid en verheyen smaak van S. F. J. RAU, waardoor dezelve zich aan deze Hooge Schole allezins vermaard heeft gemaakt, en dezelve tot sierraad en luister verstrekt; ten blijke van hun genoeg in den dienst van den voorschreven Profesfor, en om deze Universiteit verder van denzelfen het volkomenste genot te verschaffen.

Intuschen was er den 4 Mei 1799 een tweede vereerend Besluit van Curatoren gevolgd, welke, „bij herhaling gedelibereerd hebbende over de hooge noodzakelijkheid, om het gewigtig vak der Oostersche Letterkunde, door de benoeming van den Hoogleeraar VAN DER PALM tot Agent van de Nationale Opvoeding opengevallen, ten spoedigsten op eene waardige wijze te vervullen, en daarbij niet alleen overweegende de geleerdheid, ervaarenheid en andere goede begaaftheden van den Profesfor RAU, maar ook gedagtig aan de loffelijke diensten, bevorens in dat zelfde vak door hem gepraesfeerd, hebben den voornoemden RAU aangesteld tot *Ordinaris Profesfor Linguarum & Antiquitatis Orientalium, ut & Interpres Legati Warneriani*, om dezelve Profesfie gelijkellijk met de Profesfie Poëseos & Oratoriae sacrae, aan hem onlangs geconsfereerd, ten meesten eere, nut en voordeel van de Universiteit waar te nemen: voorts met dien verstande, dat,

wanneer de Hoogleeraar VAN DER PALM, volgens de aan hem toegekende faculteit, zijnen leerstoel weder moge beklimmen, door hem en welgemelden Profesfor RAU op gelijken voet, en met gelijke Regten, het onderwijs in de Oostersche literatuur zal worden uitgeoeffend, zoo als zij ten meesten nutte der studerende Jeugd, en ten wederzijdschen genoegen, oirbaar zullen vinden.

Wijders hebben Curatoren besloten, dat met het aanvaarden dezer nieuwe Profesfien zal gerekend worden te cesferen de Profesfio Theologiæ, tot hiertoe door meergemelden Hoogleeraar RAU met allen lof bekleed en waargenomen, edoch onder deze bepaling, dat dezelve Profesfor RAU, zoo lang de maatregelen niet zijn bepaald en volvoerd, waardoor de Theologifche Faculteit volgens de aangenomene Staatsregeling voegzaam zal kunnen ophouden, zijnen rang en titel in die Faculteit zal blijven behouden, en daarna tot de Philosophifche Faculteit, waarin hij nu voor als dan gesteld wordt, overgaan."

Beide deze Profesfien heeft RAU met eene plegtige Oratie aanvaard op den 22^{den} Junij van het jaar 1799.

RAU laat zich zeer bescheiden en kiesch omtrent dit een en ander uit zoo in het voorberigt, 't welk hij voor de uitgave van twee zijner Redevoeringen in 1794 en 1799 gehouden, plaatste, als in de laatstgemelde Oratie zelve. Vid. pag. I. en LXXII.

Bij de terugkomst van den Hoogleeraar VAN DER PALM aan de Hooge School in 1806, werd aan dezen, welke zijn radicaal als Profesfor steeds had behou-

houden, bij onderlinge schikking, de laatstgemelde Profesfie opgedragen en door dezen plegtig aanvaard op den 20 September 1806, met eene *Oratio inauguralis de Oratore sacro, literarum divinarum interprete*; eene Redevoering even oordeelkundig als sierlijk, even bondig als onderhoudend, even nuttig als aangenaam.

(46) Bl. 29. Na den dood van RAU nam de Hoogleeraar VAN DER PALM, ingevolge de dispositie van Curatoren en het Besluit van Z. M. den Koning, de Profesfie in het Oostersch weder op en bekleedt dezelve thans met die van de Gewijde Dichten Redekunst, tot nut der Akademische Jeugd en tot roem der Koninklijke Hooge School; terwijl elk, die 's mans geleerdheid en smaak, verdiensten en gave van onderwijs, innemend karakter en omgang met jonge lieden weet te waarderen, hem van ganscher harte, met mij, gezondheid en krachten toebidt, opdat hij zijne roemrijke loopbaan voorspoedig vervolge en daarover steeds nieuwen luister verspreide!

(47) Bl. 29. Het zij genoeg onder de Leerlingen van den Hoogleeraar RAU, in het vak der Oostersche Talen en Oudheidkunde, behalve den Wel-Eerwaarden zeer Geleerden Heer J. E. VOET VAN CAMPEN, die zich te voren reeds onder de leiding van den Hoogleeraar VAN DER PALM had onderscheiden, eer hij in de schole van RAU kwam, en die de vruchten van dit Akademisch onderwijs zoo voorspoedig dienstbaar maakt aan het onderwijs en

de stichting der Gemeente van *Bolsward*, te noemen de Wel-Eerw. zeer Gel. Heeren HASBLAAR en VAN BEMMELN, den eersten loffelijk bekend door zijne *Proeve over de Handelingen der Apostelen*; den laatsten door die *over den Brief van PAULUS aan de Kollossensen*, beide onder den Hoog-Eerw. Hooggeleerden VAN VOORST verdedigd; den Wel-Eerw. zeer Gel. VAN VLOTEN, van wiens Oostersche Verhandeling straks nader; den zeer Geleerden E. A. BORGER, reeds zoo bekend en door zijne doorwrochte *Disfertatie over den Brief aan de Galatiërs*, waarbij hij te regt met bijzondere eerbewijzingen en hoogen lof de Doctorale waardigheid in de Godgeleerdheid verkreeg; en door zijne *Oratio de modesto ac prudenti sacrarum Literarum interprete*, zoo vol zaaks en kennis, zoo keurig, krachtig, oorspronkelijk en naif van stijl, zoo zuiver en gekuischt van taal, waarbij hij het *Lectoraat der Gewijde Uitlegkunde* aan de Koninklijke Universiteit aanvaardde; BORGER, wel voornamelijk een Leerling van den beroemden VAN VOORST, doch die zich in zijne Hermeneutische Collegien bij het behandelen van MATTHEUS Euangelie in de Uitlegkunde van het Oude Testament zoo zeer ervaren toont, en den roem van de Oostersche en Oudheidkundige schole van RAU even mannelijk handhaaft als hij hem bij het slot zijner pas vermelde Redevoering, met ware welsprekendheid, vier dagen na zijn overlijden dus vereert,

„Magnum vitae concedat longumque spatium
Deus! (Na dezen wensch, aan de Hooggeleeraren ge-
daan,

daan, vervolgt hij dus.) Fragilitatis enim humanae vacuus nos admonet RAVII nostri locus. Horribilis est illa sedes, quam RAVIUS occupare solebat. Duobus, ineunte hoc anno, ornamentis spoliata est Academia; eodem exeunte, exstinguitur tertium lumen. O annum fatalem, calamitosum tristisque in fastis signo notandum! Exstinctus est SEBALDUS FULCO JOANNES RAVIUS, aetate florens, eloquentiâ incomparabilis, comitate amabilis, virtute insignis, doctrinâ clarus. Illud, illud, inquam, immortalitate dignum ingenium, illa humanitas, illa virtus RAVII, morte exstincta subita est! Exstinctum lugete RAVIUM, Curatores! Profesores! Juvenes! Vos denique omnes, quos bonarum ceperit literarum amor, exstinctum lugete RAVIUM! Ast! ad plangorem quid vos excitem ego? Beatae fortis cogitatio levamen afferat remediumque moeroris. Orbi turbulento creptus est & aerumnarum theatro RAVIUS. Astris terminabatur Viri fama; ad astra eum evexit magnus mundi Rector. Et nobis igitur admittenda consolatio est, & RAVIO nostro nos portum gratulari decet. Beatum gaudete RAVIUM, Curatores! Profesores! Juvenes! Vos denique omnes, qui ad eandem, quam ille nactus est, gloriae sedem tenditis, beatum gaudete RAVIUM! — Tu vero, qui rebus humanis praecēs, cujus numine & mente omnia fiunt, Tu Senes venerabiles, optimos defuncti Parentes, Tu Conjugem carissimam, liberos ceterosque cognatos sustenta atque erige, ne gravissimo, quod eos opprimit, pondere doloris prorsus conterantur. Afflictam quoque Tibi commendamus

Academiam, cujus identidem cicatrices refricantur. Ingentem, quam fecimus, jacturam beneficiorum cumulatione compensa. Tum demum & Literis suum decus, & nobis lacrymantibus noster restituatur RAVIUS!"

Van die genen der Leerlingen van RAU, welke nog aan de Akademie zijn en uit zijne school in die van VAN DER PALM zijn overgegaan, durf ik geen bijzonder noemen, om niet ten aanzien van den eenen of anderen eene onbillijke uitzondering te maken.

Gelijk ik veel aan de vriendelijke mededeeling van den bekwamen en waardigen VAN CAMPEN in de beschrijving van het Oostersch Onderwijs van RAU hier openlijk dank wete, verheug ik mij dezelve bevestigd te zien door de volgende keurige Aanteekeningen van den Heer B. F. TYDEMAN, welke hij, nadat mijn herhaald verzoek zijne zedigheid met moeite had overwonnen, mij wel heeft willen mededeelen.

„De Collegien, welke de Hoogleeraar RAU, mijn geliefde en onvergetelijke Leermceester, gedurende de laatste zes jaren gehouden heeft, zijn de volgende.

- 1°. *Hebreeuwsche Grammatica en Syntaxis volgens* SCHROEDER. Hier werd iedere Regel of Paragraaph voorgelezen, verklaard, uitgebreid en met voorbeelden opgehelderd. Somwijlen werd eene of andere min naauwkeurige uitdrukking of aanhaling critisch gecastigeerd; somwijlen iets als overtollig verworpen; dikwijls het ontbrekende aangevuld. Voornamelijk was RAU

er op uit , om zijne discipelen het nuttig gebruik van bondige kennis in de Grammatica en vooral in de Syntaxis , ook door zijn eigen voorbeeld , te toonen en aan te prijzen.

- 2°. Hetzelfde kan men aanmerken met opzigt tot *de Arabische en Syrische Grammatica volgens* ALTING, welke Dialekten evenwel met opzigt tot het Grammatikale geene zoo wijdloopige uitbreiding behoeften , waarom RAU dit gedeelte altijd korter plagt te behandelen en de theorie met de praktijk terstond te verbinden. Met de Arabische Grammatica was de Grammatikale behandeling van *de Fabelen van* LOCMAN en de *Sententien* verbonden ; met die van de Syrische het Nieuwe Testament , bepaaldelijk het Euangelie van LUKAS.

- 3°. De Hebreeuwſche Grammatica werd praktisch behandeld in het *Analytisch Collegie over Geneſis, Ruth en de Koningen*. Hier had men de kunde van RAU in de Grammatica en Syntaxis te bewonderen , want de *mutationes punctorum* toonde hij niet alleen bij ieder woord aan , maar liet ook bij iedere *mutatio puncti* den regel , die daarop betrekking had , opſlaan.

- 4°. Een Exegetiſch Collegie over JOB, of *de Psalmen*, of JESAÏAS, en gedurende dit loopend Akademie-jaar over JEREMIAS; waarin 's mans belezenheid in de Griekſche en Latijnsche Poëten , zijn ſcherp doorzigt in het opsporen van den zin der woorden en de bevestiging der ge-
gevene verklaringen , zijn ſijn vernuft in con-
jec-

turen , (waartoe hij echter zeer zelden toevlugt nam) en bovenal zijn gevoel voor het schoone , zijn dichterlijk genie , het poëtische van zijne uitdrukking , beschrijvingen , vergelijkingen en beelden , in derzelver volle kracht en luister uitblonken ; terwijl eene zoetvloeiende vertaling en de roerende en treffende toon , waarmede hij het oorspronkelijke reciteerde , te zamen dit geheele onderwijs nog belangrijker maakten.

- 5°. Dezelfde welluidendheid in het lezen van het Arabisch heeft mij voor die Taal ingenomen. Naïf , geestig en vermakelijk was zijne behandeling van de *Colailah wa Dimnah of de Fabelen van BIDPAÏ*. De Arabische Poëzij , welke door hare moeilijkheid , gezwollen stijl , en duisterheid bijna iederen leerling in den aanvang moest afschrikken , verkreeg door zijne behandeling zulk een leven , vuur , kracht , bevalligheid en verhevenheid ; dat men zich gaarne de moeite getroostte ; dat uit de duisterheid , door zijne hand zachtelijk verdreven , het schoonste licht ontstond , en het verhevene heerlijk uitkwam. Een ieder , die met eenig poëtisch gevoel zijne Collegien over de *Hamaza* , de *Caab Ibn Zohedri* , en de *Amralkeifi Moallakah* heeft bijgewoond , zal voorzeker in deze getuigenis instemmen.

Wat het Arabisch betreft valt nog aan te merken , dat RAU er altijd op uit was , om zijne discipelen , welke voor die taal eenigen smaak toonden , aan te raden om vooral toch veel te

le-

lezen, zich niet door de moeilijkheid van eene enkele uitdrukking te laten affchrikken, daarop niet lang te zitten peinzen, maar vol te houden en deze oefening door te zetten; met dat gevolg, dat elk, die zijnen wijzen raad volgde, weldra het nut daarvan ondervond.

Het gebruik van *Manuscripten* en het vertoonen van kostbare en prachtige Handschriften of andere zeldzaamheden verstreckte, bij dit onderwijs, niet weinig om den lust tot het leeren van het Arabisch op te wekken, en de gelegenheid daartoe gemakkelijk te maken en te vermenigvuldigen.

- 6°. Na de behandeling van de Syrische Grammatica en eenige Hoofdstukken van het Nieuwe Testament, plagt RAU zijnen discipelen de *Chrestomatie van KIRSCH* in handen te geven, omdat bij dezelve geene vertaling gevoegd is. Doorgaans toonde hij ons het verband en de overeenkomst van het *Syrisch* met het *Hebreeuwsch* en *Grieksch* en zocht ons daarop te doen letten, om ons dus van de ligtheid van dat Dialekt te overtuigen.
- 7°. De *Hebreeuwsche Antiquiteiten*, welke RAU hield, zonder zich regtstreeks aan een of ander compendium te binden, muntten uit in volledigheid zonder wijdloopigheid, in orde en juistheid. De strekking van dit onderwijs had eene bijzondere nuttigheid door de toepassing daarvan op moeilijke Bijbelplaatsen, welke er door werden verklaard; gelijk het geheel blijken draagt

draagt van des Hoogleeraars belesenheid in dit vak en van zijnen scherp doorzoekenden geest."

(48) Bl. 29. Het is hier de regte plaats om eene staal te vermelden van de buitengewone vlugheid, bijzondere gemakkelijheid en wijsgeerige vergelijkingsgeest in het beoefenen van talen, welke RAU geheel eigen was. Deze begaafdheden hielpen hem in het aanleeren van het *Turksch*, waarvan de kennis hem ook ter vertaling der officiële stukken, welke het Gouvernement van tijd tot tijd van de Barbarijische Vorsten ontvangt, noodzakelijk was. Gemakkelijk, en meest door de onderlinge vergelijking van de letteren, welke hij naauwkeurig overschreef, en het opsporen van hare overeenkomst met de andere Oostersche karakters ontcijferde hij een gedeelte van den brief; zoo dra hij eenmaal op den weg was, viel het hem ligt het overige op te maken, de vertaling volgde gereedelijk en, na deze eerste proeve, vertolkte hij, zonder moeite, alle de brieven, welke hem vervolgens ten dien einde werden toegezonden.

(49) Bl. 30. *Specimen Philologicum, continens Descriptionem Ms. Bibliothecae Lugduno Batavae, partemque inde excerptam versionis Samaritano-Arabicae Pentateuchi Mosaici, quod, Praeside v. C. S. F. J. RAVIO, &c., die XI NOV. MDCCCIII, in Aud. Theol. Lugd. Bat. publice defendit G. VAN VLOTEN, &c., Auctor.*

(50) Bl. 30. „Ce morceau donne une idée avan-
ta-

tageuse de la critique de l'Auteur et de son exactitude." Dit zijn de eigene woorden des doorgeleerden Hoogleeraars , in eenen brief , welken hij de vriendelijkheid had mij , in antwoord op mijn verzoek om zijne bijdragen tot mijne Lofrede , uit *Parijs* den 15^{den} Januarij l. l. te schrijven.

Van deze Verhandeling zijn en in den *Konst- en Letter-Bode* en in onderscheidene andere Maandwerken loffelijke recensien gegeven , of opgaven gedaan. Doch daarbij heeft men niet genoeg doen uitkomen het nuttig gebruik , dat bij het vervaardigen der Disfertatie gemaakt is van onderscheidene Handschriften der Leydsche Bibliotheek , of het geen er hier en daar nieuws en belangrijks in gevonden wordt nopens *Ebn Haukal* enz. Deze weinige aanmerkingen zullen genoegzaam zijn om de aandacht op dit stuk nader te vestigen.

(51) Bl. 31. Ik bedoel hier weder den Wel-Ed. Heere B. F. TYDEMAN , Theol. Stud. te *Leyden* , in de 47ste Aant. genoemd , — den waardigen Zoon van den beroemden Hoogleeraar in de Regten , aan wien het in orde brengen en catalogiferen van de Bibliotheek der Koninklijke Hooge School is toevertrouwd. Deze voortreffelijke en beminnelijke jongeling bezong zijnen Vriend BORGER in een Arabisch Vers , 't welk achter de Disfertatie over den Brief aan de Galatiers geplaatst en door beider overledenen Vriend en Lector RAU in Latijnsche Dichmaat is overgebragt , ten blijke zoo van zijn genoegen over het Dichtstuk
zel-

zelve als van zijne genegenheid voor den Dichter,

De geleerde wereld verwacht van den Heer TYDEMAN eene uitgebreider Proeve van zijne Oosterfche en inzonderheid Arabifche kennis. Onder aanvoering van zijnen Leeraar RAU en met vriendelijke medewerking van den verplichtenden SILVESTRÉ DE SACY vervaardigde hij eene Proeve van het Woordenboek van *Ebn Chalikan*; welke wij hartelijk wenschen, dat, eerlang in druk verschenen en met lof in 't openbaar verdedigd, den Vaderlandschen roem verhooge!

(52) Bl. 32. Dezelve zijn vijf in getal.

Vooreerst die, welke reeds op Bl. 95 vermeld is.

Ten tweeden. S. F. J. RAVII *Oratio de Poëseos Hebraicae prae Arabum Poësi Praestantia, tam Veritatis quam Divinae Majestatis Religionis in veteri codice sacro traditae Argumento. Habita publice L. B. d. XVIII. Octobris* C1813CCXCIV.

Ten derden. S. F. J. RAVII *Oratio de Jesu Christi ingenio et indole perfectissimis per comparisonem cum ingenio et indole Pauli Apostoli illustratis. Habita publice d. VIII. Februarii* C1813CCXCVIII. *Quum supremo Academiae Lugduno-Batavae Magistratu abiret.*

Ten vierden. S. F. J. RAVII *Oratio de Poëticae Facultatis excellentia et perfectione spectata in tribus Poëtarum principibus, scriptore Jobi, Homero et Oskano. Habita publice Lugduni Batavorum d. XXII. Junii* C1813CCXCIX.

Ten vijfden. S. F. J. RAVII *Oratio de Natura*;

optima eloquentiae sacrae Magistra. Habita publice d. VIII. Februarii MDCCCXV. Quum supremo Academiae Lugduno-Batavae Magistratu iterum abiret.

(53) Bl. 33. *Redevoering van S. F. J. RAU, over het allervolmaakst karakter van Jezus Christus, opgehelderd door eene vergelijking met dat van den Apostel Paulus. Uitgesproken op den agtsten Februarij des jaars 1798. Bij het nederleggen der waardigheid van Rector Magnificus, aan de Hooge Schole te Leyden. Uit het Latijn vertaald door J. DE KRUIJFF, te Leyden bij S. en J. LUCHTMANS, 1798. Zie N. A. Konst- en Letterbode X^{de} D. bl. 179^e.*

(54) Bl. 34. JERONIMO DE BOSCH in zijn Antwoord op de vraag: welke zijn de beste en duidlijkste kenmerken van zoodanige regelen, die, omdat zij in den aard van 't onderwerp te vinden, of met de form van 't gekozen dichtstuk verknocht zijn, niet mogen noch kunnen veronachtzaamd of te buiten gegaan worden? — te vinden in de *Verhandelingen, uitgegeven door TEYLER's Tweede Genootschap; te Haarlem, bij JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN, en J. VAN WALRÉ, 1783. Tweede Stuk, de geheele Verhandeling door, en, bij wege van Besluit, op bl. 215 en volg.*

(55) Bl. 35. Ik heb getracht ter dezer plaatse de keure der Dichtkundige Werken van RAU bij een te brengen. De aard der Lofrede gedoogde in den tekst
zel-

zelven geene nadere uitbreiding; deze kon alleen in de Aanteekeningen plaats vinden.

Ik bedoel dan *vooreerst* de Redevoering *over de voortreffelijkheid der Hebreeuwsche Dichtkunst boven de Arabische, als een bewijs zoo wel van de waarheid als van de Goddelijke majesteit der openbaring vervat in de schriften van het Oude Verbond.*

Dezelve is in en buiten ons Land door opgaven en *recensien* te weinig, naar hare waarde, bekend gemaakt; gelijk het al dikwerf gaat met Akademische Redevoeringen en andere losse stukken: vooral wanneer dezelve, eerst lang na dat zij zijn uitgesproken, worden uitgegeven. Misschien kan deze gelegenheid dienstig zijn, om er de aandacht nader op te bepalen, en daartoe komt mij niets meer geschikt voor dan het verslag, dat de Schrijver zelf, in een Voorbericht, wegens het doel en de wijze van behandeling dezer nieuwe en belangrijke stoffe gegeven heeft, en 't welk hij dus besluit: „Totum igitur locum, in quo versatur haec oratio, sic distribui. — Principio insignem illam excellentiam poëseos Hebraicae prae Arabum poësi, instituta comparatione, evidentissime demonstravi. Quo in argumento aliquantisper morandum mihi fuit, propter auctoritatem eorum, qui nimis magnifice de Arabica poësi sentiunt. Dein, altera orationis parte docui, hanc praestantiam poëseos Hebraicae a causis vulgaribus et humanis minime repetendam esse, sed in fati eius elucescere singularem Dei providentiam; quod per comparationem fatorum simillimorum, quibus, longe dispari effectui; usa poësis fuit Arabica, apertissimum reddidi. Poë-

stre-

Remam denique in partem contuli, quidquid ex disputatis effici potest ad fidem divinitatemque religionis, quae pandectis veteris Testamenti continetur, stabiliendam.

Quoniam vero neque temporis angustia, neque auditorum reverentia ferre videbantur, ut quae de Arabum poetis dicenda erant, exemplis recitatis confirmarentur, vel barbarorum et obscurorum nominum crepitu eruditas aures laederem, annotatiunculae subijciendae fuerunt, quibus nonnulla capita paulo copiosius pertractare, idemque institutum in altera quoque oratione sequi constitueram: sed jam in tantam molem excreverat hic libellus, ut intelligerem, non tam copiam mihi quaerendam esse quam modum; quare hoc consilium abjeci, et primae tantum orationi ea subjunxi, quae maxime necessaria videbantur."

Ten *tweeden* had ik het oog op de Redevoering *over de voortreffelijkheid en volmaaktheid van het Dichtvermogen, beschouwd in de drie voornaamste Dichters, den Schryver van het Beek JOB, HOMERUS en OSSIAN.*

Gelijk de keuze dezer stoffe voor het oogmerk des Redenaars allergefchiktst was, en zich door hare nieuwhed zoo wel als door hare belangrijkheid en aangenaamheid onderscheidde, zoo bleek daaruit op het allerluisterrijkst de bevoegdheid van RAU tot zijnen nieuwen post, door zijne theoretische kennis, zijne wijsgeerige esthetische begaafdheid, en zijn voortreffelijk dichtvermogen.

Immers wordt in deze welsprekende Redevoering de verlieven oorsprong der Dichtkunst aangewezen.

zoo als dezelve ontstaat uit de beschouwing der natuur, krachtadig werkende op de zinnen, op de verbeelding en op het gevoel; en uitgedrukt door beelden, vergelijkingen en leenspreuken. Hieruit wordt tevens afgeleid, waarom het dichterlijk vermogen in den kindschen staat der volken, voor derzelver wijsgeerige beschaving, het heerlijkst heeft uitgebloeit. Deze aanmerking wordt toegepast op de drie Dichters, wier voorbeeld, door onderlinge vergelijking, de voortreffelijkheid en volmaaktheid van het dichtvermogen heerlijk moest doen uitkomen; waarna ten aanzien van elk hunner op eene treffende wijze de ware en verhevene kracht der Dichtkunst wordt aangetoond, zoo als dezelve bestaat in het gevoel van het groote, schoone en overeenstemmende in de natuur, gewijzigd naar elks aanleg, aard, leeftijd en omstandigheden — en in de roerende, treffende, overmeesterende, wegslepene kracht, waarmede dit gevoel wordt uitgedrukt.

En hier strekt elk der bovengemelde Dichters ten voorbeeld van dat *scheppen, schilderen, bewegen en vernemen*, waardoor de ware poëtische genie kenbaar is, en worden zij oordeelkundig gekarakteriseerd, door eene allergeukkigste keuze van de schoonste taferelen, welke hunne onnavolgbare werken vereeuwigen. Zoo blijkt het *scheppend vermogen* van OSSIAN uit de ontmoeting van FINGAL en MALVINA in het schimmenrijk; dat van HOMERUS, uit de voorstelling van het verrukkelijk schouwspel, 't welk zijn tijdvak hem opleverde, zoo eenig in zijn soort als streelend en bekoorlijk, de verheffing namelijk

des

des menschelijken geslachts uit den staat der eerste woestheid tot dien eener meer beschaafde maatschappij; dat van JOB eindelijk uit de schepping der wereld, zoo als die in het XXVI. en XXXVIII. Kap. wordt voorgesteld.

Op soortgelijke wijze worden de drie Dichters in de beoefening der overige vakken hunner verhevene werkzaamheid niet *beschreven*, maar met de levendigste verwen *afgemaald*, zoo dat men hen meent te hooren en te zien: terwijl de Redenaar bij de voorstelling van het *roerende* in HOMERUS, door de Goddelijke aandrif van het dichterklijk genie, waarvan hij de volmaaktheid aantoont, zelf vervoerd, ANDROMACHES klagt over haren HECTOR in eenen bewegelijken en zoetvloeienden Klaagzang algergelukkigst wist over te brengen.

In de *derde* plaats heb ik in den tekst bedoeld een gedeelte van eene Latijnsche Ode van RAU aan F. BURMAN, vervaardigd in het laatst van zijnen akademie-tijd, waarin hij STEPHANUS marteldood bezingt.

Ten *vierden* had ik het oog op zijn' MONTEZUMA, in het Genootschap *Dulces ante omnia Musae*, te Utrecht voor vijf-en-twintig jaren voorgelezen, blinkende van schoon dichterklijk vuur, getuigende van des dichters jeugd en kracht, bekroond met algemeene toejuiching, doch tot hier toe ongedrukt gebleven. Zie hier hetzelve:

M O N T E Z U M A

KONING VAN MEXICO,

Toen hij door de Spanjaarden stond omgebragt
te worden.

Ik moet dan sterven! . . . Ik, die, knielend aanbeden,
Tijrannen op mijn wenk vernietigd heb gezien,
Zal door een Spaanschen beul gefolterd nederzigen! . . .
Ontmenschten! Is 't aan n, dat ik dit lot verdien? . . .

Was 't niet genoeg mijn volk bij duizenden te slachten?
Weg! aaklig schrikbeeld! zwijg verscheurend zielverdriet!
'k Hoor 't gillen nog! . . 'k zie 't bloed! vertrapte Mexicanen!
Ach wijt MONTEZUMA uw vreeslijk onheil niet! . . .

Ik klaag vergeefs! . . . geen heul! geen troost! verschriklijk sterven!
Nu alles mij vermoordt, zijn vreugd ziet in mijn pijn!
Mijn Vrienden! — 'k had er nooit! Mijn God! — zon hij mij redden!
Zou hij — die Spanjaards schiep — menschlievend kunnen zijn?

Menschlievend! Ja! Ik had een Spanjaard kunnen worden,
Had hij gewild. Triumf! ik haat hen tot in 't graf;
Ja! die het laast zijn voet mij op het hart zal zetten,
Stoot met dien trap den vloek van mijne lippen af. —

Een Spaansche weldaad nog! doet mij ten eersten sterven,
Dan vliegt deez' hand, schoon nu gekneld, n in 't gezicht, . . .
Dan beulen! zie 'k u haast uw eigen beulen worden . . .
Gij bloost, o Spanjaards — kunt gij blozen! ach veeltigt

Vagtgij uw menschheid . . . Neen! gij lacht nog, Welk een boosheid!
Kunt gij dit zien, o God! staar dit die tijgers vrij?
Zoudt gij, o j e z u s! zoo ge God waart, dit gedoogen?
Wreek, zoo ge God zijt, door uw blikzems u en mij!

Wat zeg ik! zijt ge God, doe mij uw kracht gevoelen!
Tref mij! — zoo toont ge als God nw goedheid, want mijn lot
Moet waar 'k geen Spaansche beuls zie lagchen, draaglijk wezen.
Zij nad'zen! . . . Monsters! stoot! — ik dagvaard u voor God. —

Ten

Ten *vijsden* bedoelde ik eene Latijnsche Ode, op den 19^{den} Maart 1802, door RAU in het keurig Album van zijnen Vriend J. DE BOSCH geplaatst, 't welk in de *Sylloge* op bl. 72 vermeld, voegzaam plaats zal kunnen vinden.

Hierbij behoort eene andere Alcaïsche Ode, welke mede eene uitstekende waarde heeft, gerigt aan denzelfden, onzen eersten Latijnschen Dichter, bij gelegenheid dat deze zijne POËMATA uitgaf. Men vindt die achter de *Praefatio*, voor deze allezins kostelijke verzameling, gedrukt te *Utrecht* bij B. WILD en J. ALTHEER, MDCCCIII.

Eindelijk heb ik in de *zesde* plaats voor den geest gehad eenige Cantiques, door RAU vervaardigd, namelijk de drie-en-vijftigste, de vijf-en-vijftigste en de vier-en-zestigste, waarvan de twee eersten *Avondmaals-Liederen* zijn en de laatste een *Lofzang* is *ter eere van den Verlosfer*. Men vindt dezelve onder de *Cantiques pour le Culte Public, Recueillis et imprimés par ordre du Synode Wallon*. A Dordrecht, chez A. BLUSSÉ et FILS, MDCCCIII.

De volgende *Ode aan den Dood*, mij door eene vriendelijke hand medegedeeld, komt mij voor, daar zij niet gedrukt is, bij de vermelding der Dichtstukken mijnes vereeuwigden Vriends, mede eene plaats te verdienen.

O D E

AAN DEN

D O O D.

U, die, op vleuglen der nacht,
 Naar hooge paleizen gedragen,
     Uw koude hand
 Op 't aangezicht van trotsche Vorsten legt,
     En op den scepter trapt;

Of, als ge in donder gehuld,
 Door 't ruischen der blikzemen wandelt,
     Met éénen slag
 Twee trouwe harten van elkander' rukt,
     De sterkste banden slaakt:

U, Koning, klinkt mijn' Ier!
 De lier eens bloeienden Jonglings,
     Uw' liefsten prooi.
 Laat vrij 't Heelal verbleeken op uw naam!
     Ik zing den Dood een lied!

Neen! — Dood! gij zijt niet geducht!
 Al zwaait gij uw ijzeren scepter
     Door 't gantsch Heelal:
 Al hebt ge uw hand misfchien reeds opgeligt,
     Terwijl ik van U zing.

schoon,

Schoon, als de zinkende Zon,
Verkwikkend, als 't ruisfchen der bosfchen,
Wen de avond daalt
En balfemgeur in 't kwijnend bloempje drupt,
Komt gij den Christen voor.

Dat vrij een tijran van den troon,
Als hij uwe vleuglen hoort ruisfchen,
Ter aarde zink'!
Dat hij, wiens wenk het menschedom beven deed,
Zich kromme op uwen wenk.

De Christen verbeidt U met vreugd,
Hij rust in de fchaauw uwer vleuglen.
Zijn J E Z U S wenkt!
Hij ziet in U zijn gids, zijn troost, zijn Vriend
En kuscht uw koude hand.

Ja! J E Z U S verwon uw geweld
En zit op den zetel des levens
In Eeuwigheid!
Triomf! hij wenkt! haast zitten wij met hem
In 's levens Eeuwigheid.

O zachte, verkwikkende Dood!
Koelende avond des brandenden levens!
Gij zult, zoo vaak
Mijn moede ziel door 's levens hitte kwijnt,
De stof zijn van mijn lied!

(56) Bl. 40. Op den laafsten plegtigen Dank- en Bededag, welke den 25 Julij 1805 gevierd is, vervulde RAU te *Haarlem* eene predikbeurt, en leide tot grondslag zijner Redevoering Matth. VIII: 25^b. *Heere, behoed ons, wij vergaan.*

In deze Leerrede, zeker eene der beste, welke hij immer hield, aan welker voordragt hij ook alle de kracht zijner welsprekendheid besteedde, gaf hij dezen uitroep van JESUS leerlingen, *Wij vergaan!* den inwoneren des Lands in den mond, en regtvaardigde dien, door het ophangen van een getrouw tafereel van den toestand der Natie; waarop hij, als het eenig middel van redding uit het dreigend gevaar, aanwees den bijstand van den Heer des Heelals, en alzoo zijne Toehoorders, en in hen het gansche volk, aanspoorde tot dit krachtig gebed, *Heere, behoed ons!* Bij den overgang van het eerste tot het tweede Deel, vermeldde hij de destijds door sommigen zeer aangeprezene *emigratie*, als een der middelen, waardoor men zich redden wilde; en sprak met al den roerenden aandrang van een diëpgetroffen hart, de volgende *passage* uit:

„Voilà le danger, où nous nous trouvons. Je l'ai peint sans le déguiser, ou l'exagérer. Mais vos coeurs alarmés me demandent, s'il n'y a-donc plus de remède? Quel parti doit prendre dans ces circonstances un ami de la patrie?

Ici j'entends la prudence humaine, qui ne calcule que ses intérêts, conseiller d'abandonner au plutôt une terre, qui appauvrit ses habitans et qui va succomber sous le poids de ses maux. Triste et funeste

con-

conseil ! Pourrais-tu jamais plaire à un homme , capable d'apprécier le bonheur d'être né dans cette république. Non ! que des ames stupides ou dénaturées par le luxe , que des étrangers , que le seul motif d'intérêt a conduit parmi nous , se rendent coupables de cette ingratitude ! — Nos coeurs repoussent cette pensée parricide !

Quoi , nous t'abandonnerions dans ta détresse , terre natale , où chaque pas , que nous faisons , nous rappelle les vertus de nos Ancêtres. Terre sainte , abreuvée du sang de tant de héros , qui , dans des moments de détresse , plus horribles encore , sont morts glorieusement sur ton sol , pour la liberté et la religion ! Chere Patrie , nous oublierions les bienfaits , dont tu as environné nos berceaux , nous laisserions à l'abandon les cendres de nos peres , qui nous auraient envain transmis en héritage le fruit de leur sueur et la constance de leur caractere , nous ne mourrions pas de douleur , en passant la frontière , à l'idée de ne plus revoir ces prodiges de l'industrie , ces champs fertilisés en dépit de la nature , cette terre toute couverte des monumens de la bénédiction de Dieu , dont l'idée nous inspire une juste fierté. Et où iriez-vous , malheureux Hollandois ? quel pays vous offrirait ces douceurs , qui sont un besoin pour vos coeurs non moins que pour vos corps ? Où trouveriez-vous ces mocurs , cette piété qui adoucissent vos maux ? Insensés ! croiriez-vous pouvoir fuir vos malheurs ? Ah ! si vous preniez les ailes de l'aube du jour , et que vous vous logiez à l'autre côté de la mer , là même la main de Dieu

vous atteindrait et sa droite vous saisirait. Vous retrouveriez partout les funestes causes de nôtre malheur, et, assis au bord de fleuves étrangers, vous tourneriez des yeux baignez de larmes, ternis de honte et de regret vers une Patrie, qui, dans sa ruine même, est préférable à toutes les délices de Babylone."

(57) Bl. 41. Vid. s. F. J. RAVII *Oratio de Natura, Optimâ Eloquentiae Sacrae Magistrâ*. pag. XLVI et XLVII.

(58) Bl. 42. Het Collegie *sur le Ministère Sacré*, 't welk RAU, om de twee jaren, gewoon was in het Fransch te houden, had, van den beginne af tot aan den einde toe, dat is 20 jaren lang, eenen gemeenen toeloop. Studenten uit alle de onderscheidene Faculteiten hoorden hetzelfde gretig en getrouw. Het was in der daad een *cours d'éloquence sacrée*. RAU droeg bij die gelegenheid de fraaiste stukken van de beste kanselredenaars met zijne bekende welsprekendheid voor, zoo dat het voor elk, die slechts eenigen prijs op dezelve stelde, van dien kant alléén reeds groote waarde had.

Hoe veel invloed dit Collegie op de vorming van jonge lieden gehad hebbe, welke zich tot den kansel voorbereidden, blijkt in die leerlingen van RAU, welke, het belang van dit onderwijs gevoelende, daarbij een nuttig gebruik maakten van zijne praktische Redekundige lessen, waarin hij hen in de kansel-voordragt, zoo in het Neêrduitsch

Quitsch als in het Fransch, gewoon was te oefenen.
 Van de voortreffelijke Redevoering *over de Natuur,*
als de beste Leermaesteresfe der gewijde welsprekend-
heid, waarvan ik hier meermalen in den tekst sprak,
 vindt men eene uitvoerige opgave geplaatst in de *Bi-*
bliotheek van Theologische Letterkunde. D. IV. bl. 223.

(59) Bl. 42. Vid. S. P. J. RAVII *Oratio de Natura,*
Optimâ eloquentiae Sacrae Magistrâ, pag. xli. et seqq.

(60) Bl. 43. Vid. *Memoria D. A. WALRAVEN,*
Oratione funebri celebrata ab H. C. CRAS, a. d.
xii. Novembris mdccciv. Pag. xxvi et xxvii.

De Hooggel. Schrijver herinnert hier de dubbele uitspraak, in den tekst vermeld, de eerste namelijk van FACCIOLATUS, die in eene uitmuntende Redevoering betoogd heeft; *dat niemand een Godgeleerde is, ten zij hij tevens een braaf man zij*; de andere van den waardigen Hoogleeraar HOLLEBEEK, (wiens nagedachtenis mij en alle zijne leerlingen steeds dierbaar blijft) welke in eene doorwrochte Redevoering heeft bewezen, *dat niemand een regtzinnig Godgeleerde is, of hij moet een waarlijk godvreezend man zijn*. De derde uitspraak, die men hier in den tekst vindt, is van QUINCTILIANUS, wiens bekende spreuk *Pectus est quod disertus facit*, door J. A. ERNESTI op het treffendst is ontwikkeld en op het overtuigendst bewezen in zijne *Opuscula Oratoria*, ed. Sec. Lugd. Bat. apud S. et J. LUCHTMANS, Acad. Typ. MDCCLXVII. pag. xx et seqq.

(61)

(61) Bl. 43. Ik bedoel onder meer anderen Milord Graaf van **ATHLONE**, die in 1787 **RAU** naar *Utrecht* als Hoogleeaar wilde verplaatsen; den Ridder van **STARRENBURG**, die, als Curator van 's Lands Univerfiteit bij het vervullen van de plaats des Hoogleeaars **SCHEIDIUS**, zijne praefidiale ftem, bij het ftaken der andere, ten behoeve van **RAU** gelden deed; den Oud-Burgemeester **GAEL** te *Leyden*; de Hoogleeraren der Utrechtſche en Leydſche Hooge School, inzonderheid den beroemden **PESTEL**; en eindelijk den Oud-Raad-Penfionaris **SCHIMMELPENNINCK**.

(62) Bl. 43. Op het lezen der voortreffelijke Redevoering van **RAU**, over het allervolmaaktſt karakter van **JEZUS** enz. ontvloede aan zijnen Vriend **HINLOPEN** de volgende Ode, welke het mij vergund is, hier voor 't eerst in druk mede te deelen.

Ἐἰ μοι ξυμείη φέροντι μοῖρα τῶν
 εὐσεπτον ἀγγελίαν λόγων
 ἔργων τε πάντων . . .
 . . . ὦν Ὀλυμπος
 πατὴρ μόνος, οὐδένιν θνητὰ
 φύσις ἀνέρων ἔτικτεν, οὐδὲ
 μήν ποτε λάβει κατακοιμάσει.
 Μέγας ἐν τούτοις θεός.

SOPHOKL. in den OED. TYR.

„Wie

„Wie waagt, wie waagt
„Den blik tot Hem omhoog,
„En ziet den Zoon in 't stralend oog?
„Wie meet zich in 't Heel-al met Hem?
„Zijt gij het, Cherub?“ roept en vraagt,
Uit duizend — duizend Seraphim,
Eén Seraph, als de morgen jong en schoon,
Wiens hand een rol met lett'ren draagt.

Er rijst een klank diep uit Gods troon:
„Aanbidt en knielt!“ De Seraph knielt in 't licht,
En om den troon aanbidden Cherubim.
Hun vleugel dekt en voet en aangezicht.

„Geen Cherub (spreekt een stem)
„Geen Cherub meet zich met Gods Zoon!“
De hemel beeft; een pracht van glansfen straalt.
Men hoort een Choor, dat zingend daalt,
En 't Lam geleidt. Het blinkend Lam komt nader.
Zijn bloed besproeit Gods troon. Hoe druischt het
Dat uit de harp der Zaal'gen vliet! lied,
„Den Zoon de dank, de aanbidding!“ zingthungalm:
„De aanbidding en de dank den Vader!“
Der Eng'len zang versmelt in 's menschen psalm.

De Seraph klapt zijn wiek, en roept met magt:
„Gelukkigen! Hij wierd voor U geslacht!
„Voor U! . . Maar meet, o menschen, nooit uw kracht
Met Hem, die, eenmaal sterflijk, — stierf.
„Het is Gods Zoon, die U hier plaats verwierf!
„Aanbidt en knielt! Hij wierd voor U geslacht!“

Het

Het Choor verftomt en fiddert. Abraham
En David knielen voor het Lam.
Johannes knielt en Petrus weent.

Straks juicht een zang, die aller kracht vereent,
En klinkt door 't hoog gewelf:
„Aan Hem geleeke, aan Hem gelijk geen mensch.
„Hoe wijs, hoe groot, geen Paulus zelf.
„Maria's Zoon, — de grootfte, — alleen die mensch
„Bereikte op aard den hoogften weifch,
„Dien aarde of hemel kende. O Hemel, eer
„Uw God in Hem! Aanbid Hem, aarde!
„Geniet, o mensch, in Hem uw waarde!”

De Hemel zwijgt, en hoort de harp niet meer.
De Seraph wijst naar d'aarde, en lispelt flauw:
„Zoo fprak ook daar de tong van RAU.”
En legt voor 't Lam de fchrijf-rol neêr.

Men zie voorts H. DE BOSCH, *Carmen ad Virum Clarissimum et Amicissimum S. F. J. RAVIUM, eloquentiae Sacrae Vindicem egregium*; J. HINLÖPEN, *ad eundem, Oratorem egregium*; beiden geplaatst voor de Oratie over de Natuur befchouwd als de beste leermceesteres der gewijde welfprekendheid.

Ik voeg er bij de volgende Bijfchriften op de Afbeelding van RAU, door den Konftechilder HODGES gemaald: welke flechts in weinige handen zijn en verdienen algemeen bekend te wezen.

Qui

Qui vidit, quid vera vellet sapientia CHRISTI,
 RAVIUS, ingenii lumine, talis erat.
 Hic hominum tenuit facundo pectore mentes,
 Verba salutiferi pandit ut alma DEI.
 Carus et Aufónils, Musis et carus Eois,
 Dulcifono doctum fudit ab ore melos.
 Sume virescentes Libani de vertice palmas,
 Collige Idumaeo florida ferta jugo:
 His bene dispositis sacra de fronde corollis
 Cingat honoratas inclijta LEYDA comas.

HIERONYMUS DE BOSCH.

Voici les traits de RAU, dont le talent facile
 Pénètre et sait ouvrir le sens de l'Evangile.
 Par les tons relevés, par les vives couleurs
 De sa mâle éloquence, il ravit tous les coeurs.
 Des lieux où naît l'Aurore aux champs de l'Ausonie
 Il rassemble en ses vers tous les dons du génie.
 Des palmes du Liban, de leurs plus fraix rameaux,
 Des fleurs, dont l'Idumée enrichit ses côteaux,
 Se forme pour son front la couronne sacrée,
 Que LEYDE posera sur sa tête honorée.

PIETER VAN WINTER NS.Z.

Dit is het beeld van RAU, wiens schrandre en kloeke
 Zag wat de ware wil van CHRISTUS is geweest: geest
 Wiens welbespraakte tong der menschen harten boeide,
 Als 't Euangelie-woord van zijne lippen vloeide. koor,
 Geliefd door Romes en door 't Oostersch zangstren-
 Kwam, wat hij sprak of zong, ons steeds bevallig voor.
 Pluk

Pluk de eêlste palmen , waar de Liban op mag roemen ,
 Het Idumeesch gebergt verschaffe keur van bloemen :
 Zoo zij 't gewijde loof gestrengeld tot een krans ,
 Dien 't grijze LEYDEN plaatst om 't hoofd des achtb'ren
 mans.

CORNELIS VAN LENNEP.

Cui sua recludens tenebrosa arcana vetustas ,
 Orbe nil Eoō , Hesperiove tegit :
 Flexanimi cunctos pandit cui Suada recessus
 Eloquii , mentes ut trahat aure potens :
 Ingenii ubertas ditissima , gratia morum
 Quem decorant , purae et simplicitatis amor ;
 RAVIUS ille tui decus est , mea Leida , Lycēi .
 Suspice , quisquis amas pulcra et honesta , virum .

P. H. MARRON.

(63) Bl. 43. Ik noem hier de Koninklijke Maatschappij der Wetenschappen te *Haarlem* ; die der Nederlandsche Letterkunde te *Leyden* ; het Curatorschap van het *Stolpiaansch* Legaat ; de Schilder- en Teeken-Akademie aldaar ; het *Utrechtsch* en het *Zeeuwsch* Genootschap enz.

(64) Bl. 43. Op den 21 Januarij des jaars 1794 , trad RAU in den echt met Jonkvrouwe GERTRUDE STEPHANIE , Gravinne VAN RANDWYCK ; geboren uit een Huis , door aanzien niet alleen , maar ook door kennis , deugd en godsvrucht beroemd.

Dit huwelijk werd met vier kinderen gezegend , namelijk twee Dochters en twee Zonen , SUSANNE

HEN-

MENRIETTE, REINIERA CHARLOTTA, JACOB, en SEBALD JEAN EVERHARD: wier opvoeding de zorg, wier liefde de troost, wier leven het leven is eener diep bedrukte Moeder, die alles verloor wat haar op aarde dierbaarst was.

(65) Bl. 43. Zijne Majesteit de Koning van Holland vereerde RAU met de *Ridderorde der Unie*, en stelde hem, weinige dagen voor zijnen dood, tot *Redenaar* derzelve aan.

(66). Bl. 44. „Rien n'égale le sentiment douloureux, que me fait éprouver la mort inattendue de mon ami, Monsieur RAU, et je trouveroï une consolation à pouvoir contribuer à son éloge. J'ai vu en lui un homme religieux, droit, modeste, bon ami, empressé à rendre service; et je suis sur, que tous ceux, qui l'ont connu de plus près, lui rendent le même témoignage.”

(67) Bl. 45. Onder de groote menigte van handschriften, waaruit RAU's geleerde arbeid bestond, is door de gevolgen der noodlottige uitbarsting van het Schip met buskruid, dat voor zijne woning gelegen heeft, mede verbrand of verwoest eene Lofrede op wijlen den beroemden en waardigen Hoogleeraar PESTEL, in het Hollandsch opgesteld; waarvan de Ridder en Staatsraad BRUGMANS, aan wien RAU, als zijnen en PESTELS hartelijken Vriend, hetzelfde had medegedeeld, mij de getuigenis heeft gegeven, dat het welligt het allerbeste opstel was, dat RAU

immer vernaardigde, zijnde daarin niet alleen het karakter van PESTEL, maar inzonderheid zijne verdiensten omtrent het Natuur- en Burgerlijk Regt, en de Vaderlandsche Geschied- en Staat-kunde meesterlijk geprezen, terwijl de staat dier wetenschappen, zoo als PESTEL dezelve vond, beschreven en door wijsgeerige vergelijking met dien, waarin hij ze had gelaten, aangetoond werd hoe veel hij tot uitbreiding, volmaking en nuttige toepassing daarvan had bijgebragt.

(68) Bl. 45. De beide Ambtgenooten van RAU, de Wel-Eerw. Heeren SOUCHAY en FAURE VAN DER WILT, en de Proponent PUERARI, met wien hij bijzonder bekend was, hebben op den 13 December 1807, toepasselijke Leerredenen over zijnen dood voor zijne geliefde Gemeente gehouden, gelijk ook in de Nederduitsche Kerken te *Leyden*, en in verscheiden Walsche Kerken van het Rijk aan dit trefvend verlies met aandoening is gedacht. De Leerrede van Ds. J. C. SOUCHAY is onlangs bij J. VAN THOIR te *Leyden* uitgegeven, onder den titel van *Discours prononcé dans l'Eglise Wallonne de Leide, à l'occasion du décès de feu Mr. S. F. J. RAU, Prof. &c.* Dezelve is in allen opzichte lezenswaardig, eenvoudig, naar waarheid, met veel hartelijkheid opgesteld, en een waardig gedenkteeken ter eere des onvergetelijken Leeraars, bij zijne treurende Gemeente gesticht.

(69) Bl. 45. Dat ik dezen titel, zonder iemand te kort te doen, niet ten onregte aan RAU gaf, blijkt onder anderen uit het Antwoord der Walsche Sijnode,

ge-

gegeven op den brief der Remonstrantsche Broederschap, ter uitnoodiging tot eene nadere vereeniging der Protestanten in ons vaderland, in den jare 1798, aan dezelve gerigt.

Dit antwoord, door den Hooggeleerden A. YPEY, in zijne *Geschiedenis van de Christelijke Kerk in de achttiende eeuw*, het VI^{de} Deel, bl. 271 geprezen, is door RAU opgesteld.

(70) Bl. 47. Hij liet zich de benoeming van zijn' perfoon tot *Lid der Plaatselijke School-Commissie te Leyden* welgevallen, en had, kort voor zijn overlijden, met zijne mede-gecommitteerden over die Schoolwijk der Stad, welke hem te beurte was gevallen, met deelneming eenige schikkingen gemaakt, om zij opzigt en het hunne geregeld en nuttig te doen zijn.

(71) Bl. 47. Bekend zijn de *Programma's* van de Leydsche Schilder- en Teeken-Akademie, onder de zinspreuk: *Ars aemula naturae*, in den *Algemeene Konst- en Letterbode*, van 1806. bl. 53. van 1805. bl. 326 enz. te vinden; welke ten bewijze strekken van het gezegde ter dezer plaatse.

(72) Bl. 47. Deze bijzonderheid is bekend geworden door den Wel-Ed. Gestr. Heer Mr. D. VAN HALTEREN, Schepen te *Leyden*, die het genoeg had RAU op zijne reize naar *Parys* te vergezellen.

In eenen brief van den 10 Julij 1807 schrijft RAU uit *Parys* het volgende aan zijnen Vader.

„Nous menageons si bien notre tems, que nous

avons déjà vu ce qu'il y a de plus intéressant ici: mais il y a des objets, qu'on n'a jamais assez vu. Tel est surtout le Musée Napoleon, où se trouvent rassemblés tous les chefs-d'oeuvre de sculpture et de peinture, qu'on alloit autrefois admirer dans les différentes parties de l'Europe. Je ne me lasse pas d'y aller et je suis toujours saisi d'un nouvel enthousiasme en voyant *l'Apollon de Belvedere*, *le Laocoon*, *la Venus de Medicis* et tant d'autres précieux monumens de *Rome* et d'*Athenes*. L'immense galerie de tableaux, toute pleine des chefs-d'oeuvre de RAPHAËL, de RUBBENS et de VAN DIJK &c. ne me cause pas un plaisir moins vif. La première fois, que nous avons été au Musée, Mr. VAN HÄLTEREN et moi, nous n'avions que le dessein d'en prendre un aperçu général en parcourant les salles. Quatre heures se sont envolées, comme des minutes, dans une espèce d'enchantement, que nous ne pouvions pas nous exprimer à nous mêmes, et je me suis senti tellement saisi et comme épuisé d'admiration, que j'ai dû entrer dans le premier café, pour me restaurer."

(75) Bl. 47. Van deze reizen, waarvan de eerste in gezelschap van zijn Zwager s. LUCHTMANS, in 1790 is gedaan, en door *Munster*, *Cassel*, *Göttingen*, *Frankfort*, *Mannheim*, *Maintz*, en verder den *Rhijn* af liep; en de andere met den Heere J. WILHER, in 1792, welke door *Colchester*, *Cambridge*, *Torkshire*, *Manchester*, *Oxford*, *Londen* en *Windfor* ging, had KAU; naar gewoonte: *Journal* ge-
ge-

houden, doch daarvan is niets onder zijne papieren voorhanden.

(74) Bl. 48. Zijne Vrienden vonden steeds groot vermaak in zijne „kinderlijk-onschuldige, onbegrijpelijk naïve, vrolijkheid:” zoo kenschetst mij een hunner dezelve, en zijne gemeenzame brieven aan hen dragen daarvan den stempel.

(75) Bl. 48. 1. Corinth. XIII. vs. 4—7. „De liefde is lanckmoedigh, sy is goedertieren: de liefde de en is niet afgunstigh: de liefde en handelt niet lichtveerdelick, sy en is niet opgeblasen, sy en handelt niet ongeschicktelick, sy en soeckt haerselven niet, sy en wort niet verbittert, sy en denckt geen quaet, sy en verblijdt haer niet in de ongerechtigheyt, maer sy verblijdt haer in de waerheyt: sy bedeckt alle dingen, sy gelooft alle dingen, sy hoopt alle dingen, sy verdraegt alle dingen.”

(76) Bl. 49. De Heer HINLOPEN.
In deze getuigenis stemden met het hartelijkst gevoel in de Heeren J. CARP, Vroedschap van *Amsterdam*, VAN DER PAAUW, Procureur-Generaal van het Hof te *Utrecht* en Mr. A. P. BRUGMANS, Advocaat te *Amsterdam*, mede onder de oudste en hartelijkste Vrienden van RAU te rekenen.

(77) Bl. 49. De Hoogleeraar BRUGMANS, Dr. BENNET; en RAU's Zwager de Heer LUCHTMANS.

(78) Bl. 50. In het bestuur der Universiteits-zaken en in de behandeling der Akademische Jeugd spreidde hij steeds ongemeen veel beleid, waardigheid en vriendelijken ernst ten toon. *Hem genoeg te geven* was voor de Studenten, die in het algemeen bijzonder veel voor hem over hadden, eene genoegzame drijfveer ter regeling van hun openbaar gedrag. In moeilijke gevallen wist hij zijne achtbaarheid krachtadig te doen gelden, terwijl hij voor het overige een voorbeeld was van minzaamheid en beleefdheid. Achtaarder getuigenis kan ik hier niet inroepen, dan die van *Leydens* Burgemeester, den Ridder en Staatsraad BİSDOM, wiens voormalige post van *Promotor* met dien van het *Rectoraat* in zoo naauw verband stond.

(79) Bl. 51. De Akademische Jeugd droeg ook een teeken van rouw over haren Leeraar.

(80) Bl. 51. Deze bijzonderheid berigtte mij de Wel-Eerw. Heer J. U. ANOSI; Predikant bij de Wulfche Gemeente te *Naarden*, voor welken RAU veel achting had, en aan wien hij, over den aanvang van zijn Herder-ambt sprekende, dit had verhaald.

Bij den volgenden trek vermeld ik met aandoening het bewijs van deelneming en genegenheid, 't welk eene arme vrouw, (welke echter, zoo ver men weet, niet onder de bijzondere voorwerpen van RAU's mildaardigheid behoorde) bij zijne ziekte gaf. Vernomen hebbende, dat deze met keelpijnen gepaard ging, bragt zij den nacht op eene der Stads Vesten door,

(81)

om

om Dauw-wormen te zoeken , welke zij voor een geschikt geneesmiddel hield ; en kwam 's morgens vroeg met eenen pot vol daarvan voor den Zicken , die , helaas ! in denzelfden nacht reeds overleden was.

(82) Bl. 52. In zijne brieven uit *Parys* aan zijne Ouders , onder anderen in dien op bl. 131 Aant. 72. vermeld..

(83) Bl. 53. In denzelfden brief vermeldt **RAU** het bij uitnemendheid vriendelijk onthaal , dat hij van zijnen Vriend , **SILVESTRE DE SACY** , dien beminnelijken Geleerden , genieten mogt. Ook woonde hij te *Parys* eene zitting bij van het *Institut National* en leerde daar de beroemdste Geleerden van de Hoofdstad kennen. De Heer **ROUX-LABORIE** , een zeer aanzienlijk Man , van wijduitgestrekte kunde , die eenigen tijd in *Leyden* doorgebracht had en **RAU** dikwerf kwam hooren , stelde hem voor aan **Z. H. den Kardinaal MAURY** en aan den sedert overledenen , Minister der Eerdiensten , **Z. E. den Heer PORTALIS** , welke hem beide aan hunne tafel noodigden.

Op den 19^{den} Julij vervulde **RAU** eene predikbeurt in eene der Protestantfche Kerken van *Parys* , genaamd *St. Thomas du Louvre* , en koos tot zijn onderwerp 2. Cor. V. vs. 1. Zijne redevoering werd door eene talrijke schare met bijzondere deelneming aangehoord , en verdient , volgens de berigten , welke daarvan tot mij zijn gekomen , eene plaats onder zijne uittegeven Leerredenen.

De President der Confistoriale Kerk van Parijs, de Ridder MARRON, door zijne kanselwelsprekendheid te regt beroemd, stelde de groote begaafdheden van RAU op hoogen prijs, gelijk onder anderen blijkt uit het Bijchrift op zijne beeldtenis, hier boven medegedeeld.

(84) Bl. 53. „Op den 8ten Januarij meldde eene Misrive van Z. E. den Kanselier der Koninklijke Orde van Verdiensten (sedert de *Orde van de Unie* genaamd) aan RAU zijne benoeming als Lid van dezelve, met toezending tevens van het Decreet van Zijne Majesteit, daartoe betrekkelijk.

Daar hij aan den Koning nog niet was voorgefeld, schreef RAU, volgens het gebruik, aan den Kamerheer van den dag, om gehoor bij Z. M. te erlangen, en kreeg in den ochtend van den 12^{den} tot antwoord, dat Z. M. hem den volgenden morgen ten 9 uur zoude afwachten.

Ten 3 uur in den namiddag begaf RAU zich naar een' Zieken, dien hij wilde bezoeken, en van daar huiswaartskeerende, ging hij even in eene Winkel op den Rhijn aan, waar hij iets te bestellen had, en, terwijl hij daar was, gebeurde de verschrikkelijke uitbarsting, welke hij voor onvoorzigtig schieten hield, en die de lieden van het huis veel meer dan hem had ter neder geslagen, zijnde de Winkelier met zijne Vrouw ter aarde gevallen en gekwetst, terwijl RAU, zich weldra oprigtende, bedaard genoeg was om voor deze lieden te zorgen en hun liefderijk hulpe bood. Niets meer vernemende, wilde hij zijnen weg
ver-

vervolgen, doch, voorbij de *Saaihal* gekomen, zag hij niets dan verwoesting, en zocht te vergeefs zijne woning, welke hij niet meer onderscheiden kon. Hij trachtte daarop de ruïnen van de *Langebrug* af te beklimmen, doch een Timmerman, welke bij hem aan het achterhuis gewerkt had, raadde hem liever te beproeven om tot aan hetzelfde te geraken, daar het niet mogelijk was, om langs het *Rapenburg* voor aan zoo ver door te dringen. RAU verzocht dezen Man hem te vergezellen, doch kreeg ten antwoord: „Neen Mijnheer, mijne Vrouw en Kinderen liggen er ook onder.” Dit verschrikkelijk woord deed hem de afgrijselijkheid van zijn lot zeer diep gevoelen, doch hij behield genoeg tegenwoordigheid van geest, om den gegeven’ raad te volgen, geraakte gelukkig in zijnen tuin, dwaalde daarin rond, om zich zoo veel mogelijk den vorigen stand van het gebouw te herinneren, en had, toen hij de plaats meende gevonden te hebben, waar de eetzaal had gestaan, in welke hij zijn gezin kort te voren gelaten had, den moed van te roepen: „Is hier iemand?” Zijne echtgenootte hoorde dit geroep, beantwoordde hetzelfde, en werd duidelijk zijn blijde gejuich op het vernemen van haar antwoord gewaar. „Hebt gij ook Kinderen bij u?” was eene tweede vraag, welke met: „Ja één:” beantwoord zijnde, men hem uitroepen hoorde; „O God dank, dan heb ik nog één Kind!” Op hetzelfde oogenblik stelde hem een Vriend, die ter hulpe was toegeschoten, omtrent zijne drie andere Kinderen gerust, en bevestigte hem, dat dezelve niet in huis en op eene veili-

ge plaats waren. Omstreeks half zeven uur werden de Echtgenooten, het Kind van RAU en daarna ook zijne zwangere Schoonzuster door bijgebragte hulp gered; doch de Gemaal der laatstgenoemde, de Graaf VAN RANDWIJCK, lag nog bedolven onder de puinhoopen, welk lot ook alle de Dienstboden trof. Terwijl dus zijne Echtgenooten en Schoonzuster van deze akelige plaats in veiliger verblijf werden gebragt, bleef RAU met de hulp, die hem overgebleven was, voortwerken, om ook de keuken te doen opdelven, en te redden wat nog te redden was; toen, omstreeks elf uur in den nacht, een sterk fakkellicht zijne oogden trof en hij door het geroep: „de Koning!” verrascht werd. Hij ging Zijne Majesteit, welke hij te voren niet had ontmoet, tegen en riep Hoogstdezelve toe: „Ach, Sire! kom uwe ongelukkige Onderdanen troosten.” Met korte woorden berigtte hij den Koning, hoe vele slagtoffers nog onder de ruïnen zijner woning zuchtten, toonde aan Z. M. zijn boekvertrek, 't welk in den brand stond, en zijnen twintig-jarigen arbeid, welke in rook verdween, zich gelukkig roemende, wijl hij zijne Vrouw en Kinderen had behouden. De Koning bood hem eene Compagnie van zijne Lijfgarde aan, welke hij verdeelde en aan het werk stelde, waar hij hunne hulp het nuttigst achtte, met dat voorspoedig gevolg, dat er nog drie Dienstboden en een arm Kind, dat soup was komen halen, levend gered werden: tot het behoud van den Graaf VAN RANDWIJCK was de aangebragte hulp vruchteloos, hij was reeds verpletterd... en niet, dan na hiervan de treurige zekerheid verkregen

gen en alle middelen ter redding der overige slagtoffers te hebben uitgeput, verliet R A U eindelijk, voor eenen korten tijd, de puinhoopen zijner woning, om zijne Vrouw en Kinderen te gaan omhelzen.

Intusfchen had de ontmoeting van R A U op Zijne Majesteit eenen diepen indruk gemaakt. Gelijk de werkzame deelneming van den gevoeligen en edelaardigen Monarch zich, in dien verschrikkelijken nacht, niet enkel bepaalde tot het koelzinnig geven van bevelen op eenen afstand, maar veeleer op het trefsendst en troostrijkst zich vertoonde in den onverschrokken' moed, waarmede de Vorst alle gevaar trotseerde, om de puinhoopen te beklimmen en de ellende in hare volle uitgestrektheid van nabij te beschouwen; zoo bleek zij vooral in de onbepaalde hulpvaardigheid, waarmede Z. M. redding, bijstand, verzachting en troost, met eene onweêrstaanbare goedhartigheid en meêwarigheid, overal aanbod en dadelijk verschaft; in de onbeperktheid van zijne teedere menschenliefde, nog altijd vreezende niet genoeg te verrigten, en deze vrees door de roerendste uitdrukkingen steeds doende blijken.

Des Donderdags morgens bragt een Auditeur van Zijne Majesteit aan R A U, op de puinhoopen zijner woning, eenen brief, geschreven uit 's Hage den 14 Januarij, en door den Koning onderteekend, waarbij Z. M., getroffen door den moed en de bedaardheid van R A U, hem eene jaarwedde van drie duizend Gulden toezeide en hem tevens eene som van tien duizend Gulden schonk tot herstel van zijn boekvertrek. De brief luidde letterlijk aldus:

„Mon-

„Monsieur le Chevalier R A U . J'ai vu avec plaisir , que vous n'avez point perdu le courage ni le sang froid nécessaires dans le malheureux événement du douze. Le grand Trésorier de l'Ordre vous fera part, qu'une pension viagere de trois-mille florins vous a été assignée.

Je vous envoie dix-mille florins , afin que vous vous occupiez de retablir votre Cabinet et de donner l'exemple de la persévérance et de l'activité , si nécessaires pour reparer le malheur de cette journée.

La Haye ce Mercredi 14 Janvier 1807.

(Signé)

LOUIS.

's Konings milde hulpvaardigheid bepaalde zich intusfchen niet enkel tot deze proeve , doch strekte zich ook over verscheiden andere Inwoners der ongelukkige Stad uit , welke Koninklijke geschenken ontvingen ; terwijl Z. M. vaderlijke zorg hen allen poogde te omvatten en rusteloos was in hulpbetoon. Des Donderdags tegen den middag kwam de Koning zelf nog op de puinhoopen ook van R A U , en deze , door dit nieuwe bewijs van de edelmoedigste deelneming getroffen , riep Z. M. toe : „Sire , Gij zijt een Engel uit den Hemel gezonden den ongelukkigen tot troost.” Dit was al wat zijn hart , van dankbaar gevoel overstelpt , hem toeliet te uiten.

Dit dankbaar gevoel meende R A U het best te toonen , door aan 's Konings weldadig oogmerk met ijver en standvastigheid te voldoen. Den eersten Zondag na de ramp hervatte hij zijnen predikdienst , hoe zeer af-

afgemat door vermoeijenis; met een hart, bloedende van weedom over het lot eener troostelooze Zuster en over zoo veel leed, dat zijne Vrienden en Stadgenooten trof; onder duizend verstrooiingen van allerleijen aard. Hij vermaande zijne geliefde Gemeente tot Christelijke onderwerping en stortte den troost van den Godsdienst in de verbroken harten overvloediglijk uit. De Redevoering en het Gebed, waarmede hij de Gemeente voorging, zijn in het oorspronkelijke te vinden in den *Bundel van Aanspraken, Gebeden en Leerredenen, gedaan te Leyden op den 18 en 25 van Louwmaand 1807, door de Predikanten J. ROLDANUS, L. EGELING, Prof. S. F. J. RAU, N. SCHOTSMAN, H. PROPER en W. BROES, op voordragt van den Ed. Gr. Achtb. Magistraat van gemelde Stad uitgegeven, ten behoeve van de ongelukkige Ingezetenen. Te Leyden, bij A. en J. HONKOOP, 1807, bl. 37 en volg.* De Heer Mr. D. T. KEMPER, Secretaris van Ouder-Amstel, heeft er, te *Amsterdam* bij P. E. BRIËT, in hetzelfde jaar, en met hetzelfde edelmoedig oogmerk eene getrouwe en vloeiende vertaling in het Hollandsch van uitgegeven.

Gelijk RAU zich spoedde, om door het getrouw waarnemen van zijn Herder- en Leeraar-ambt aan 's Konings wensch te voldoen, zoo begon hij ook weldra zijn Akademisch onderwijs weder; hoe moedbenemend in der daad het verlies zijner boeken en manuscripten ware, inzonderheid voor hem, die gewoon was alle zijne Lesfen schriftelijk op te stellen.

Met diep gevoel van dankbaarheid erkent de nagedeel

latene Weduwe mijns zaligen Vriends, dat Z. M. de Koning, met een eigenhandig bijchrift aan het slot der beantwoording des Rouwbriefs, aan Hoogstdenzelven ter aankondiging van den dood van RAU gezonden, haar zijn verlangen op het verpligtendst heeft betuigd, dat zij, ter gedachtenisfe van haren overledenen Echtgenoot, de helft der jaarwedde zoude aannemen, welke Z. M. op den 14 Januarij aan den Ridder RAU had toegezegd.

(85) Bl. 54. Ik vind hier eene geschikte gelegenheid om eerst eene beschrijving te geven van de uiterlijke gedaante van hem, wiens geest en hart ik poogde te doen kennen, en daarna van de ziekte te spreken, welke hem in het graf sleepte.

De gestalte van S. F. J. RAU was rijzig en buitengewoon lang, zonder wanstaltige onevenredigheid der deelen, wier vorm en betrekking zeer regelmatig en over het geheel schoon was. Hij had een breed, matig gebogen en verheven voorhoofd; zijne oogen waren groot, blaauw, sprekend, vol zachtheid en kracht; zijn neus had veel van den geprezen vorm der Antieken; de gedaante van zijnen mond was liefstelig, de sluiting zijner lippen stil en edel, zijne kin langwerpig rond. In de houding van zijn hoofd en in zijne geheele gestalte heerschte eene groote bevalligheid, losse zwier, gepaste fierheid en innemende welstandigheid.

In zijn spreken, in zijn groeten en in alle zijne manieren herkende men dadelijk de vruchten van eene goede opvoeding en van zijnen gemeenzamen omgang met de beschaafde wereld; terwijl dit streeklend uiter-

lij-

lijke den verhevenen invloed teekende van eenen edelen, zachtmoedigen en waarlijk grooten geest.

Mij komt zijne beeldtenis best getroffen voor in het fraaije pourtrait in *mezzo tinto*, 't welk de Konst-schilder HODGES voor eenige jaren van hem vervaardigde; hetwelk althans voor zulken, die het geluk hadden hem van nabij te kennen, een dierbaar hulpmiddel voor de verbeelding is, welke hem telkens zoekt te rug te roepen.

Van zijne vroegste jeugd af aan was zijn geheel gestel teeder en aandoenlijk; zijn ligchaam ontwikkelde zich even snel, als zijne geestvermogens; hij genoot evenwel doorgaans eene goede gezondheid, zonder sterk te zijn. Omtrent zeventien jaren oud, werd hij van een geweldig en zeer gevaarlijk koliek aangevallen; en, schoon deze ziekte gelukkig was overwonnen, liet zij echter eene zwakte in de buiks-ingewanden na, welke, gedurende vele jaren, telkens aanleiding gaf tot nieuwe aanvallen van darmwee, meermalen met de verschijnselen eener ligte geelzucht gepaard. Vooral heeft hij aan deze ongesteldheden veel en dikwijls geleden van zijn drie-en-twintigste tot zijn een-en-dertigste jaar. Eindelijk evenwel is hij dezelve na dien tijd te boven gekomen, zoo dat hij de laatste elf jaren vrij van allen aanval geweest is. Schoon dus zijn ligchaamsgestel beter schein geworden, teekende echter de bleekheid van zijn gelaat het verval van zijnen welstand; hij was voor den invloed van eenen kouden en natten dampkring ten uitersten gevoelig, en had zeer dikwijls catarrhale aandoeningen. De geweldige schok van den twaalfden Januarij, schoon met de
edel-

edelfte kloekmoedigheid doorgeftaan, dreigde de treurigfte gevolgen voor zijne gezondheid; doch ook deze kwam hij te boven; zijne reize naar *Parys* had eenen gunstigen invloed op zijnen ligchaamstoestand; hij genoot het leven weder meer, was opgeruimder van geest, en had alle zijne bezigheden met den aanvang van den herfst mannelijk weder ter hand gevat; doch, omftreeks de helft van October, werd zijne woning een Ziekenhuis, en hij verkeerde steeds onder pijnigende angst en zorg, wegens het behoud van zijne Kinderen, welke allen na elkanderen door het roodvonk werden aangetast. — Dus afgemat, en evenwel onafgebroken in zijne verschillende Ambtsbetrekkingen werkzaam, bleef hij tamelijk welvarende tot Vrijdag den 27 November. Dan dien avond uit een warm vertrek bij guur weder te huis komende, verkoude hij zich, zoo 't fcheen; althans hij gevoelde zich reeds dien nacht ongesteld, en werd koortfig; des Zaturdags poogde hij nog het bed te verlaten; maar weldra moest hij tot hetzelfde terug keeren, en zijne ongesteldheid werd door catarrhale verschijnselen gedurig heviger. In dien avond werd geneeskundige hulp ingeroepen; de koorts was vrij sterk, de pols snel en klein; de huid ongemeen droog, de keel een weinig gezwollen, en de ademhaling eenigzins moeilijk; des Zondags en Maandags namen alle deze toevallen meer en meer toe, zoo dat hij des Dingsdags nachts omftreeks elf uren reeds bezweek, terwijl alle aangewende hulpmiddelen, onder het beleid van ervaren en kundige Geneesheeren, met rustelooze zorg en teedere vriendschap aangebragt, tegen

gen het overmeesterend geweld des doods niets vermogten.

(86) Bl. 55. Hij vermoedde des Zaturdags zoo weinig gevaar en gaf zich zoo min toe bij ongesteldheid, dat hij volstrekt des Zondags zijne predikbeurte nog wilde vervullen. Het gezag van zijnen Geneesheer was alleen in staat hem zoo verre te brengen, dat hij zich door een' ander' vervangen liet.

Zijne Gemeente hoorde hem dus voor het laatst op Woensdag avond den 25ten November, over AGURS Bede, *Spreeken XXX: 8^b*.

(87) Bl. 55. Des Dingsdags avonds, midden onder de hevigste benaauwdheden, was zijne tegenwoordigheid van geest nog zoo groot, dat hij opzettelijk en met aandrang het zegelen van den brief aan zijne geliefde Ouders, welke hun het dreigend doodsgevaar moest aankondigen, met rood lak aanbeval.

(88) Bl. 56. Hij ontsiep op den eersten December 1807, in den ouderdom van twee-en-veertig jaren, eene maand en veertien dagen.

Zijn lijk werd in den avond van den 5^{den} December, in de Pieters-kerk, in stilte, bijgezet; alwaar wij verwachten, dat zijne grafsteede niet onbekend zal blijven.

D. M.

D. M.

S. F. J. R A V I I,

Viri Clarissimi.

Gratia quem pariter Doctrinaque, foedere raro,
Eloquio ornabat quem sociata chelys,
RAVIUS hic non, sed Charis ipsa, sed ipsa Minerva,
Ipsa sed hic Pitho, Musa sed ipsa, jacet.

J. H. HOEUFFT.

RAU.

R A U.

LIJKGEDACHTENIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

R A U.

Dit is dat leven dan, zoo hooggeſchat in waarde,
Waar voor men ploegt, en zwoegt, en doorſtaat, en verduurt:
Het Algeweld des Doods tyran te zien van de aarde,
En 't eeuwigzwellend graf verzaad noch toegemuurd!
Moet eindloos, eindloos dan de toon des weedom's klinken?
Mijn heeſchgeſchreide keel ſteeds hikken by de baar?
Geen oogwenk — of ik zie, wat om my is, verzinken!
Geen dag, die rust vergunt aan de altijdnatte ſnaar,

R A U.

Daar wordt me eens broeders hart van 't lillend hart gereten :

Daar sleept me een wreede plicht naar de uitvaart van een'
En , raadloos op gebeente en zandhoop neêrgeſmeten , Vrind:—

Beſtelpt my de aſch , ô God ! de lijkſch van mijn' kind !

Ach , hemel ! ſints den vloek op 't aardrijk uitgeſproken ,

Zeeg daaglijks een van ons , ja , ieder uur , in 't graf ;
En naauwlijks heeft een bloem zijn morgenknop ontloken ,

Of de eerſte ſtormwind blaast en werpt heur bladers af.
Wy wandlen ze over 't hoofd , wy zeetlen op de dooden ,

Wy worden uit hun ſtof met daaglijſch brood gevoed :
Der ſchoonheid eêlſte glans , de praal der Wareldgoden ,
Wat is ze ? aan 't graf geborgd , en prooi van wormgebroed.

De vreesfelijke zeis , op 's Hoogſten wenk bewogen , G

Maakt alles , alles weg. — en ik ? wat doe ik hier ? H
Ik — ? treuren dat ik ben , en , hooploos neêrgebogen , H

Verhôngren naar een dood , ſteeds voorwerp van mijn lier !
Niets ſmeêke ik dan de dood : — ô Vrijheer onzer dagen , H

Gy laast my van de wieg deze eene bedê in 't hart ; H
Gy ziet my 't leven nog met enklen aſſchrik dragen ; H

En ach ! erbarmt ge u nooit mijn nimmereindbre ſmart !

He-

L I J K G E D A C H T E N I S.

Helaas! het sterfot vliedt, en heeft noch hart noch ooren.

Waar 't onheil, waar de pijn het aanroept. — 't Kent zijn plicht:

't Was d'eensgevloekten mensch, maar tot zijn straf, beschoren,

En niet tot zalvend kruid, tot heulsap, ingericht.

Van daar dat bloedig, dat verflindend om zich woeden

Waar jeugd, waar bloei, waar lust het leven dierbaar zij!

Waar weldoen, wijsheid, nut, des levens leed vergoeden,

En elke slag zich voelt in 't hart der Maatschappy!

Ja, R A U, gy moest (zoo is 't!) in 's levens luister vallen!

Ik, leven, in een' staat waar van mijn boezem beeft!

Uw leven was tot heil, tot weldaad voor ons allen:

Het mijne. — last voor my en al wat met my leeft.

Ik moest, na zoo veel leeds, ook u (ik u!) beschreien!

Het onverbiddlijk lot, . . . zijn onomzetbre wet . . . —

Welaan, ontfang uw recht! ik zal u tranen spreien,

Maar bloemen —? wachtze niet op 't morgenlooze hed!

Ik bloemen —! Hemel, ik! ik roos of lovers telen!

Ik, uitgedorde grond, van tranen overplascht!

Maar, wien uit 's hemels zaal Gods Englen tegenkwelen,

Wat acht hy 't, hoe mijn luit by de aaklige uitvaart krast!

R A U.

Wat zijn u, lauwen? wat, zoo aardſche ſtervelingen

Die aanbïên, de ljdle walm van wierook? kindſche lof?

Ons ſnikken, dierbre R A U! (wat anders is ons zingen?)

Verheft zich niet tot u, maar ſmoort in 't dompig ſtof.

En ook; waar toe mijn zang! Zoo de ongenaakbre choren

! Een oog op 't wriemlend niet van 's aardrijks wormen ſlaan,

Gy mocht in zuivrer taal ons leed, uw loſſpraak, hooren,

En naamt uit 's Reednaars mond ons aller hulden aan.

Of, L'ANGE! of zou mijn liêd uw Redekracht vervangen?

Mijn ſchorre lier uw ſtem, zoo zacht, zoo roerend ſchoon!

Betooverd blijft elks hart aan uwen adem hangen;

En ik, zal ik die lust verſtoren door mijn' toon?

Zoud' ik, vermocht ik 't zelfs, verſte bloemen ſtrengelen

By 't keurig looffeſtoen van uw zoo kieſche hand?

Ach neen; dit waar de taak van Godgelijkende Engelen,

Van Englen, aan een' geest als die van R A U verwant.

Neen, ſchaamrood; (kan ik meer?) met de oogen neêrgeſlagen,

Kome ik, met tragen tred en waggelende kniën,

By dees uw outervlam een' handvol wierook dragen:

Maar wierook zonder gloed, en, zonder geur miſſchien.

Ver-

L I J K G E D A C H T E N I S.

Vergeeft het, die my hoort! vergeeft het, Landgenooten!

En gy, verheven schim, het store uw aschen niet,
Indien na zoo veel kunst, bij stroomen uitgegoten,

Mijn kunsteloze luit geen kunst meer overschiet!
Vergeeft, indien zy hier die aandacht niet bevredigt

Die me uw genegen hart in drijvende oogen maalt!
Ach, zoo mijn snerpand lied u meer dan ooit beledigt,

Wat schonke ik aan een oor, op Godenval onthaald?
Laat, laat hier 't barstend hart zijn' laatste plicht betalen,

(Het noodlot eischte 't zoo) op 't my zoo heilig graf.
Waar ooit eene ijdele zucht naar Dichtlauwrier mocht talen,

Dees langverplette borst stond nietige eerzucht af.
Neen, R A U, ik heb uwe asch geen' kunstpalm toe te wijden;

Geen zangen, uwer waard: maar 'k bié dit hart u aan,
Een hart, gevormd als gy om voor den plicht te lijden,

En, waar die 't eischt, de lof; als 't leven, af te staan.
Ontfang geen lijkgebloemt' als andren mochten plukken,

Maar weegalm, enklen zucht, die 't lijdend hart bekneelt!
Laat elders 't weeldrig lied en slingren en verrukken;

Ik wete 't, hoe zy stokt, waar de ader hevigst zwelt:

R A U.

Ja, droefheid is een bron, die uit heur' wel ontsprongen

En klacht en tranen golft van uit het bruifchend hart:

Maar hart en gorgel zwijgt, verstikt en toegewrongen,

Waar de al te felle drang den weg ten adem spart.

Wat zou mijn boezem dan —? ô Zoo die bron kon vlieten,

Lang overstelpt, verkracht, en overmast van 't wee;

In stroomen vloot zy uit, om meer en vol te gieten,

En de oever zelfs ontbrak aan hare onmeetbre zee.

Uw gaven, eedle R A U.... Maar ach, beschreit men gaven,

Waar 't hart het hart gevoelde en nu voelt afgescheurd?

Wat Vader heeft zijn kind, wat Gá zijn Gá begraven,

Die iets in Gade of kroost dan Gade of kroost betreurt?

Een ander moog 't gemis van Reednaar of Geleerde

Beweenen op uw' zerk; ik, ik beween den Vrind.

Wie d'ongelijkbren R A U om kunde of smaak vereerde,

Heeft d'ongelijkbren R A U, maar niet als ik, bemind!

Een ander moog na hem om de eigen lauwrén jagen,

'Door 't zeldzaamst heil belonkt in 't bly geboortenuur!

Uit duizend moge er een die zeldzame eerkroon dragen!

Maar 't edel hart van R A U was 't proefftuk der Natuur.

Zy

L I J K G E D A C H T E N I S.

Zij wrocht het, toegejuicht van God en de Engelscharen!

Maar de afgrond grimde 't aan, en trad de vorm in tweeën:

Daar lag haar noeste vlijt van zesmaal duizend jaren,

En R A U, de onschatbre R A U, bleef eenling en alleen!

Wat zegge ik —? Neen, Natuur, vergeefs was al uw pogen,

Geen zuiver, Christenhart, dat uit uw hand ontsproot!

Neen, Godsdiensts reine borst had groote R A U gezogen,

Hem, 't ware Heilgeloof gevoedsterd op haar schoot.

Ja, Christen waart ge, ô R A U! ja, onbetwistbaar, Christen.

Geen wijs-, geen goedheid, neen, dan 't ware Christenschap:

Den neevlen verr' ontgroeid van pralende Sofisten,

Verstomde één blik van u hunn' ijdlén exterklap.

Ja, Christen, met het bloed zijns Heilands overgoten,

Hongt gy 't gezegend kruis met klemmende armen aan.

Zyn liefde gloeide in u, was in uw ziel besloten,

En zoet was 't u, zijn baan, zijn voorbeeld, in te slaan.

Zijn baan? zijn voorbeeld? — Ja — Gezant des Ongezienén!

Gy, priester van dien God, dien Heiland, en zijn woord!

Gy, deelgenoot in 't vleesch, van 't heil der Cherubienen,

Gy voelde u, ziel en zin van heel zijn vlam gegloord.

R A U.

Van daar die minlijke aart, die lenigheid van zeden;
 Die zachtheid van gemoed, gezelschap der heiligheid,
 Die wraak noch bliksems bidt by wederwaardigheden,
 Maar lijdzaam, maar gedwee, zich-zelve minst beschreit.
 Van daar dat schitterend vuur, dat Dichtvuur, niet ontfoken
 Aan 't weeldrig fakkellicht van Griek of Morgenland,
 Dat of verbeelding zengt, of driften brengt aan 't koken,
 Maar, dat in 't Engelenhart als om Gods zetel brandt!
 Van daar, begaafde R A U, dat treffend kunstvermogen,
 Die teedere aandoenlijkheid, dat fijn gevoel voor 't schoon,
 Die, Sions harpsnaar waard, de Leydsche tempelbogen
 Doen daavren in uw' zang, van d' echten Hymnentoon!
 Van daar die grootsche zwier, die adel van gevoelens,
 Die 't gloeiend hart verhief, een slaafsche kunst te groot!
 Die, Godlijk als zijn bron, als 't voorwerp zijns bedoelens,
 Zich nimmer vlijdde in 't juk, zich nooit in ketens sloot!
 Van daar — Ach; 't belge u niet, ó thands van 't stof ontslagen,
 Verheerlijkt aanverwant der Wachters van Gods thron! —
 Indien we, in van uw' mond de Godspraak raad te vragen,
 Een (licht afgodische) eer aan 't stoflijk scheepsel boên.

Wie,

L I J K G E D A C H T E N I S.

Wie, wie weêrftond de kracht waar meê gy harten kneedde?

Wie 't Godlijk pinkstervuur, waar van gy waart bezielde?

Wie de onuitdrukbre stem, die meer dan overreedde,

De ziel beheerschte en dwong, den wil gekluisterd hield?

Het zacht beslopen hart bleef, fiddrend, opgetogen,

Verloren in den stroom die van uw lippen vloot,

En zocht in schrandren RAU, met vlamuitschietende oogten

Den vriend van JEZUS hart, die aanlag in zijn' schoot.

Zoo stroomden Siloaas, zoo Kizons zilvren plasfchen

Rampzaligen ten heil, of bruischende Jordaan;

En, dorstigen, gy dronkt, gy mocht uw finetten wasfchen;

Gy, in dit heelend bad, hoe krank, te water gaan!

Neen, gy bedroogt u niet; met zulk een' klein van woorden,

Van zulk een' gloed vervuld en aan zich-zelv' ontruikt,

Stond Zebedéus kroost op Pontus dorre boorden,

Met de eigen zachte ziel op 't voorhoofd uitgedrukt:

Zoo vloede JEZUS troost, zijn troostleer, uit dat harte

Door JEZUS-zelv' gevormd voor zuiverheid en deugd;

Zoo zalfde ze uit dat hart, zoo heelde ze, alle smarte;

Zoo drupte ze in de ziel den voorsmaak van zijn vreugd!

Wy

Wy fmaakten ze, en, ô God! hoe konden wy 't vergeten,
 Dat de Engel dien ge ons zondt, geen deel was van onze aard,
 Maar, boven 't wolkverdek aan uwen voet gezeten,
 'Slechts neêrdaalde op uw' wenk, ter nieuwe hemelvaart! —
 Vergeten? — ô mijn God! Aan d'aardschen klomp geklonken;
 Verheft ons log gemoed zich nimmer uit dit slijk:
 Doch, Heiland, werd uw bloed de schuldige aard gefchonken,
 Wy immers zijn uw volk, uw wettig Koninkrijk.
 ô Ruk geen ftijlen dan, die hier uw' tempel fchragen,
 Om verr'! vergruis zijn' muur, noch breek zijn' grondvestaf!
 Zie op uw kudde neêr in Godlijk welbehagen,
 En roep uw herders niet van d'aanvertrouwdên staf!
 Wie zal de Heilfontein haar oopen? wie haar weiden?
 Wie hoeden voor den wolf, vermomd in lamm'rentooi?
 Wie in den zomerbrand een koelend dek bereiden? —
 Daal, Opperherder, daal! zy valt de dood ten prooi! —
 Dan, neen! Gy waakt voor haar, dié voor het eind der tijden
 Als Stichter van uw kerk, haar byblijft en behoedt.
 Gy hebt, hoe aarde en hel uw Heerschappy beftrijden,
 Apostels toegezegd, herboren uit uw bloed.

We

L I J K G E D A C H T E N I S.

We erkennen 't feilloos woord van uw beloftenissen:

In mannen, R A U gelijk, bevestigt Gy dat woord;

En, moeten we in dees nacht zijn heldre fakkel missen,

Het licht waar van hy vlamde, is in geene asch gesmoord.

Neen, Heiland, neen, het bleef! wy mogen 't woord herhalen:

„Geen Legermacht der Hel die ooit uw' burch-verwinn'!”

En eerder zal de Nacht met middagluister stralen,

Dan Gy uw kroost vergeet, uw vrijgekocht gezin.

Wat dan, wat schreit ons hart? wat vraagt het d' uitverkoren?

Ten starren ingestapt, zijn' God en Goël weêr?

Neen, R A U! bekleed uw plaats by zijn verlost choren!

De Hemel juicht van vreugd; de Christen buigt zich neêr.

Beschrei den zaadkorn, dien, voor 't klemen

Een onbedachte voet vertreedt!

Beween de dorre hagelstríemen

Op 't nog zich vormend akkerkleed!

Maar als, by 't buigen van de halmen,

De zeisf door 't rijpe koren weidt,

Dan

R. A. U.

Dan voegt er vreugd en jubelpsalmen;

En dwaas! die by de garven schreit.

En wy, O R A U, wy zouden treuren,

Wy treuren, daar de zicht-uw' rijpen halm doorfneed!

Wy, oogen naar den hemel beuren,

Verdronken in den traan van 't leed! —

Wy, krekels, hupplend onder de airen,

Wat is ons de oogst van 't Englenchoor?

Wat is ons 't heil der hemelscharen,

Zoo onze menschheid iets verloor?

Neen, R A U, dit voege aan andre harten

Dan de onzen, door uw leer met hemeldauw besproeid,

En wien, by 't vlijmendste aller smarten,

Uw zielverkwikbre troost zoo rijk is toegevoeid!

Wie, hangende aan uw' mond, aan d'adem van uw lippen,

Geen aard gekluisterd hield, geen nietig stof, verpand!

Ons mag, daar ge ons ontvalt, een vlotte zucht ontglippen,

Maar 't moet verbijstring zijn, geen morrend onverstand!

Met

L I J K G E D A C H T E N I S.

Met vlammend goud en licht omflonkerd,
Doorliept ge uw gloriebaan, ô onvermoeib're Zon,
Door nevelen noch glans verdonkerd:
Zink vredig, 't is uw deel, in 's aardrijks pekelbron!
Ja, zink! ontzink in 't hart der baren
Onze oogen! Blind van uwe glans,
Maar nooit vermoeid van ze aan te staren,
Vervolgen ze u ook nog beneên de purpren trans.
Gy hebt voor ons uw' kring gesloten,
Dees wereld door uw licht verheerlijkt en getroost,
In 's aardrijks laauwen schoot den wasdom uitgegoten,
En bloem en rijpend ooft gebloosd.
Voor ons de nevels weggeschoven,
De stormen door uw kracht gestild;
En, beemd' en akkers, wei' en hoven
Uw vruchtbaar Hemelvuur gespild.
Ga, zweef nu vrij naar andere oorden,
Van de onzen door de zee, de onmeetbre zee gekloofd,
Waar

R - A U.

Waar langs we u nazien van de boorden,

Zoo lang door uwen gloed gestoofd!

Uw licht verdwijnt van onze kusten;

Maar wy, wy ook, wy liggen neêr,

En, kort of langer zij dit rusten,

Eens zien wy u verrezen weêr.

